Listing and Selling Homes
From San Jose to Sacramento
JASSI GILL Broker/Owner
Ph:510-304-9292
Refinance Now
@ZERO COST
Call Sukhi Gill:510-207-9067
CA DRE Lic.#01180969 CA DRE# 00966763

Hardeep S.Rai
ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ Attorney-at-Law
• ਨੌਂਵੀਂ ਸਰਕਟ ਕੋਰਟ • ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਾਂ
• ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੇਸ • ਫੈਮਿਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾ
• ਲੇਬਰ ਦੇ ਕੇਸ • ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ • ਅਮੇਰਿਕਨ ਅੰਬੈਸੀ ਦੇ ਕੇਸ • ਬੈਂਕਰਪਸੀ
SAN FRANCISCO TEL: 415.693.9131 FAX. 415.693.9135
rai@hsrai.com www.hsrai.com
Fremont TEL: 510-791-1111 FAX: 510-791-1119

Ad space available
Please call
Ph: 847-359-0756

Eighteenth Year of Publication ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢
Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 18, Issue 16, April 22, 2017 20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਡੇਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂ ਤਨਖਾਹੀਆ ਕਰਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੌਰਾਨ ਵੋਟਾਂ ਖਾਤਰ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਤਨਖਾਹ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਤਨਖਾਹ ਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਪਤਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸੌਂਪੇ। ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ।

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਤਲਬ ਕੀਤੇ 44 ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ, ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ ਤੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ (ਸਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸੀ) ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਅਕਾਲੀ ਮੰਤਰੀ ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਸਮੇਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ 39 ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਲਾਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 27 ਅਕਾਲੀ ਦਲ, 11 ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਇਕ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਇਆਲੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿਚ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਗੁਰਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਰਵਾਇਤ ਮੁਤਾਬਕ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਫਸੀਲ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਤਨਖਾਹ ਸੁਣਾਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁੱਲ 21 ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ 20 ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਅਤੇ ਇਕ ਕਾਂਗਰਸੀ (ਅਜੀਤਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੋਫਰ) ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਂਤ, ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ, ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਇੰਦਰ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਮਨਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ, ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲੂਕਾ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ, ਜੀਤਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਪਰਮਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੋਜ਼ੀ ਬਰਕੰਦੀ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਟਭਾਈ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੱਖੜਾ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਝੂੰਦਾ, ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਅਤੇ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਗੂ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜ ਦਿਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਓਢੀ ਤੱਕ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ’ਤੇ)

ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਦੀ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਸੇਵਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਤਨਖਾਹ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਸੇਵਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਮੁੱਖ ਇਮਾਰਤ ਹੇਠਾਂ ਬਣੇ ਭੋਰੇ ਵਿਚ ਏ.ਸੀ. ਦੀ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਤਲਬ ਕੀਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਸੂਤੇ ਫਸਾਏ ਜਥੇਦਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਹਮਾਇਤ ਲੈਣ ਗਏ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਜ਼ਾ ਲਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਵਾਦ ਛਿੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਡੇਰਾ ਹਮਾਇਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਖੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬੈਠਕ ਨਾਲ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਏ।

ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਕਈ ਫੈਸਲੇ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣ ਉਤੇ ਅੜੇ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਮਨਾਉਣ ਗਏ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਵਾਲਾ ਪੱਤਰ ਕੌਣ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸ ਕੋਲ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਸਬੰਧੀ ਚਿੱਠੀ ਬਾਰੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਛਪਦੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ‘ਤੇ ਵੀ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸੰਪਾਦਕ, ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ’ਤੇ)

We Do Real Estate in
Bay Area & Central Valley
We do loans anywhere
in California

Cell: 408-816-0408
Tel: 209-918-6464
Fax: 866-594-4680
email:
realtoramanhundal@gmail.com
AMAN S. HUNDAL
Broker/Realtor/MBA
BRE# 01839828
NMLS# 162808
Alltime REALTY & MORTGAGE
16 Corning Ave, Ste. 230, Milpitas, CA 92035
3819 Northern Oak Dr., Ceres, CA 95307
CDPE, SFR *LAR 2010, 2011, 2012 Masters Club
Masters Emerald Award 2010, 2011

Raja SWEETS & CATERING
AUTHORIZED CATERER FOR MAJOR 5-STAR HOTELS
Follow us on:
Toll Free 1-866-FOR-RAJA
www.rajasweets.com
msbains@rajasweets.com
ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਜਨਮ ਦਿਨ, ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਪਰਟੀ
ਲਈ ਦਸ ਹਜਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਤੱਕ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
Fresh Sweets, Snacks & Food
Catering with Portable Tandoor
for up to 10000 guests
Lunch - Dinner - Take Out - Banquets
Items Serving: All kinds of Sweets, Snacks & Food, Chaat & Tikki Stall, Pani Poori Stall, Bhel Poori / Pav Bhaji, Falooda Kulfi
Catering Services: Wedding Ceremonies, Receptions, Birthday Parties, Religious Gatherings, Corporate Events, Picnics / Bar-b-que
Additional Services: Warmers, Chaffing Dishes, China & Silverware, Linen Rental, Waiters & Bartenders
Raja Sweets & Indian Cuisine
Raja Indian Cuisine & Bar
Call Makhan Bains or Ravinder Singh For Your Next Party
1-866-FOR-RAJA (367-7252)
www.RajaSweets.com

Law Office of
Manpreet S. Gahra
>ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ
>ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ
>ਬਿਜਨਸ ਲਾਅ

Manpreet S. Gahra
Attorny At Law
Criminal Defense (DUI, simple battery, domestic violence, immigration post-conviction relief)
Berkeley Office
2161 Shattuck Ave., 304, Berkeley
Ph:510-841-4582 Fax:510-217-6847
Sacramento Office
Call For Appointment
Ph:916-970-5611
Email: manpreet@gahralaw.com

MADHAR PRODUCTIONS & DE LUXE PRODUCTIONS
PRESENTS
Madhar productions
HIMANSHI KHURANA
NIMRAT KHAIRA
MANKIRT AULAKH
NINJA
SUNANDA SHARMA
ASHA SHARMA
(STAGE SECRETARY)
Vaisakhi 2017
LIVE IN CONCERT
APRIL • 30, 2017 • SUNDAY • 7-10
DOOR OPENS AT 6PM • SHOW START AT 7PM
YUBA SUTTER FAIRGROUNDS (MAIN EXHIBIT HALL)
442 FRANKLIN AVENUE YUBA CITY, CA 95991
BUY ONLINE • www.sulekha.com/VoiceOfPunjab
• VVIP • VIP • $39 • $19
SPONSORSHIPS & FURTHER INFO CALL :
SUKHVINDER SINGH 530.713.2805
AMAN MADHAR 415.717.2283

ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ: ਸੱਜਣ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੌਰੇ ਉਤੇ ਪੁੱਜੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦੀ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਿਆਸਤ' ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਹਮਦਰਦ' ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਇਥੇ ਇਕ ਜਨਤਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਠੱਪੇ' ਲੱਗਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੀਚਾ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਜੋਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਇਥੇ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਮਨ ਬਹਾਲੀ ਵਾਸਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਈ.ਐਸ. ਬਾਰੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਰਾਕ ਤੇ ਸੀਰੀਆ ਦੀ ਸੁੰਨੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਬੇਗਾਨਗੀ ਇਸ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਇਸ 'ਮੂਲ ਸਮੱਸਿਆ' ਦਾ ਹੱਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਓਂਟਾਰੀਓ ਮਤੇ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸੂਬੇ ਓਂਟਾਰੀਓ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਨੂੰ 'ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ' ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਾ ਮਤਾ 'ਗੈਰਹਕੀਕੀ' ਤੇ 'ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ' ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਸ੍ਰੀ ਸੱਜਣ ਨੇ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

11 ਸਾਲਾ ਲੜਕੇ ਨੇ 12ਵੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀ

ਹੈਦਰਾਬਾਦ: ਹੈਦਰਾਬਾਦ 'ਚ ਯੂਸਫਗੁੜਾ ਦੇ ਸੇਂਟ ਮੈਰੀ ਜੂਨੀਅਰ ਕਾਲਜ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ 11 ਸਾਲਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਇਸ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ 12ਵੀਂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਗਸਤਿਆ ਜੈਸਵਾਲ ਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਲੜਕੇ ਨੇ 12ਵੀਂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਲ 2015 'ਚ 9 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਐਸ.ਐਸ.ਸੀ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਫਰਿਜ਼ਨੋ 'ਚ ਗੋਲੀ ਚਲੀ, ਤਿੰਨ ਹਲਾਕ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਬਿਊਰੋ): ਇਥੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਇਕ ਹਮਲਾਵਰ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ

ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੋਰੀ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਫੋਟੋ

ਹਮਲਾਵਰ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਰੁਧ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦਰਜ਼ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹਮਲਾਵਰ ਦੀ ਪਛਾਣ 39 ਸਾਲਾ ਕੋਰੀ ਅਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਵਜੋ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਬਲੈਕ ਜੀਸਸ' ਕਹਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ ਜੈਰੀ ਡਾਇਰ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਿਮ ਵਿਰੁਧ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ। ਮੰਗਲਵਾਰ ਕੀਤੇ ਕਤਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੋਰੀ ਮੁਹੰਮਦ ਪਿਛਲੇ ਵੀਰਵਾਰ ਇਕ ਮੋਟਲ ਦੇ ਸਿਕਿਓਰਟੀ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਡਾਇਰ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਹਮਲਾਵਰ ਨੇ ਇਕ ਮਿੰਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਕੈਥੋਲਿਕ ਚੈਰਿਟੀ ਦੇ ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਾਟ ਸਮੇਤ ਚਾਰ ਥਾਂਈਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 16 ਰੌਂਦ ਚਲਾਏ। ਹਮਲਾਵਰ 'ਅੱਲਾ ਹੂ ਅਕਬਰ' ਦੀਆਂ ਕੂਕਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਪਿਛੇ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦੀ ਦਾ ਹੱਥ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਹਮਲਾਵਰ ਕਾਲੇ ਮੂਲ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗੋਰੇ ਸਨ ਪਰ ਅਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਸਲੀ ਨਫਰਤ ਦੀ ਘਟਨਾ ਹੀ ਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ 'ਤੇ ਪਾਈਆਂ ਕੋਰੀ ਦੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਤੋਂ ਜਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਗੋਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਨਫਰਤ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਇਕ ਵਿਕੋਲਿਤਰੀ ਵਾਰਦਾਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਉਤਾਰੂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਬਿਨਾ ਵਜ੍ਹਾ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਝੂਠ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਟੈਸਟ ਲਈ ਫਿਰ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਟਾਈਟਲਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਨੇ 1984 ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਲਾਈ ਡਿਟੈਕਟਰ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਫਿਰ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ 9 ਮਈ ਤੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਵੀ ਟਾਈਟਲਰ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਹੋਵੇਗਾ।

ਟਾਈਟਲਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਇਹ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ 18 ਅਪਰੈਲ ਤੱਕ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਕ ਨਵੰਬਰ 1984 ਨੂੰ ਉਤਰੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੁੱਲ ਬੰਗਾਸ਼ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਰਵੀ ਬਾਠ
ਰੀਅਲ ਐਸਟੇਟ ਕੰਸਲਟੈਂਟ ਅਤੇ ਨੋਟਰੀ ਪਬਲਿਕ

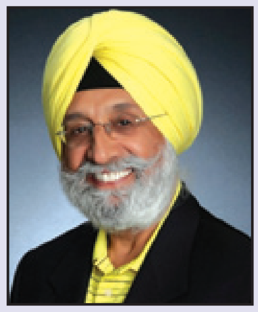

ਅੱਜ ਦੀ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਕੀ ਕੀਮਤ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਫਰੀ ਮਾਰਕਿਟ ਅਨੈਲੇਸਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਲਈ ਜਾਂ ਬੇ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਰੀਅਲ ਐਸਟੇਟ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਸੇਵਾ ਲੈਣ ਲਈ ਬਿਨਾ ਝਿਜਕ ਫੋਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

I may help you in securing loans at good rates as well.

ਫੋਨ: 925-323-8626
rvbaat@gmail.com

Ravi Batth
M.A.(Eco.), SFR
Broker-Associate
Notary
BRE Lic.#01394943
ravi.batth@bhghome.com
Off: 925-776-2740
Fax: 925-776-2741
5887A Lone Tree Way
Antioch, CA 94531
Better Homes and Gardens Real Estate | MASON-McDUFFIE

ਸੰਜਨਾ ਪ੍ਰਭਾਕਰ
ਸੀਨੀਅਰ ਮੌਰਟਗੇਜ ਕੰਸਲਟੈਂਟ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਘਰ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਘਰ ਨੂੰ ਰੀਫਿਨਾਂਸ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?

- ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਰ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਲੋਨ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ?
- 1% ਡਾਊਨ ਪੇਮੈਂਟ 'ਤੇ ਲੋਨ (ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ)
- ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰੀ-ਅਪਰੂਵਲ ਲੈਟਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਹੈ?

ਅੱਜ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਜਨਾ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੋ
408-905-9849
email: sanjana4loans@gmail.com

ਸੰਜਨਾ ਪ੍ਰਭਾਕਰ
ਸੀਨੀਅਰ ਮੌਰਟਗੇਜ ਕੰਸਲਟੈਂਟ
NMLS # 378390

Arcus Lending — America's Premier Mortgage Experts
Arcus NMLS # 1035734
ਸੰਜਨਾ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਿਐਲਟਰ ਰਾਹੀਂ ਘਰ ਲਓ ਅਤੇ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਦਾ ਕਲੋਜ਼ਿੰਗ ਖਰਚਾ ਬਚਾਓ

PERSONAL INJURY ATTORNEYS
LAW OFFICES OF MANPREET S. BAINS
LAW OFFICES OF WILLIAM E. WEISS
AN ASSOCIATION OF LAW FIRMS

Offering Joint Representation at No Additional Cost
No Fees Unless Recovery for Your Injuries is Made
Car Accidents • Motorcycle and Bicycle Accidents • Bus and Truck Accidents
Injured Pedestrian • Wrongful Death • Brain and Head Injuries • Burn Injuries
Spinal Cord Injuries • Fractures and Joint Injuries • Construction Injuries • Civil Rights

RECENT RECOVERIES OBTAINED:*
$4,000,000 Settlement for Motor Vehicle Accident
$10,100,000 Confidential Settlement for Motorcycle/Truck Accident
$4,200,000 Judgment for Premises Liability/Assault
*Past Performance Not a Guarantee of Future Results

Personal Injury matters are time sensitive!
For a free consultation, please call **(510) 474-0028**
E-mail: **BainsWeiss@gmail.com**
Serving the Bay Area and Beyond • Offices in San Francisco and Union City

ਵਿਸਾਖੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀ ਓਟ 'ਚ ਚੱਲੇ ਸਿਆਸੀ ਤੀਰ

ਚੋਣ ਵਾਅਦਿਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ ਕੈਪਟਨ

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ: ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਵਿਸਾਖੀ ਮੌਕੇ ਤਖਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਸਿਆਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਰਜਵੀਂ ਬੁਛਾੜ ਕੀਤੀ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ 'ਤੇ ਝੂਠੇ ਵਾਅਦਿਆਂ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਰੁੱਧ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜ਼ਰੀਏ ਸੱਤਾ ਹਥਿਆਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ। ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਭਾਈ ਡੱਲ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਫੜਨ ਲਈ ਗੁਟਕਾ ਸਾਹਿਬ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜ ਚੁੱਕੀ ਸਹੁੰ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਦਿਨ ਬਚੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਤਰਮਾਲਾ ਵਿਖੇ ਪੁਲਿਸ ਛਾਪੇਮਾਰੀ 'ਚ ਮਰੇ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਂਗ ਇਕਜੁਟ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂੰਗਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੁਝਾਰੂ ਸੁਭਾਅ ਕਰ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਅਤੇ ਦਾਜ ਜਿਹੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ।

ਬਾਦਲਾਂ ਨੇ ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਪਾਈ

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ: ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ, ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਸਮੇਤ ਕਈ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ। ਪਿਛਲੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁੱਟਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਜਿਹੇ ਲੁਟੇਰੇ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਆਮਦਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਰੋਤ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰੇਗੀ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਵੱਡੇ ਉਦਯੋਗ ਇਥੇ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ 27 ਵੱਡੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਬਠਿੰਡਾ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਤੋਹਫਾ ਦੇਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਮੰਡੀਕਰਨ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 19 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1.34 ਲੱਖ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

'ਆਪ' ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਭੰਡੀ

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ: ਵਿਸਾਖੀ ਮੌਕੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਭਾਰੂ ਰਿਹਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੀਫ ਵ੍ਹਿਪ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹਾਰ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਨਾ ਦੇਣਾ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਸੀ।

ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਕਨਵੀਨਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵੜੈਚ ਨੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਖਾਤਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਰਾਜਸੀ ਸਿਸਟਮ ਬਦਲਣ ਖਾਤਰ ਚੋਣਾਂ ਲੜੀਆਂ ਸਨ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਹੈ ਜਦੋਂ 'ਆਪ' ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫੂਲਕਾ ਨੇ ਖਹਿਰਾ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਦੇ ਉਠਾਏ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਕੇ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਮੇਅ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਏ

ਲੰਡਨ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਟੈਰੇਜ਼ਾ ਮੇਅ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਿਐਗਜ਼ਿਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਕ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਭੂਮਿਕਾ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋੜ ਹੈ।

ਵਿਸਾਖੀ ਮੌਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮੇਅ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ। 'ਡਾਊਨਿੰਗ ਸਟਰੀਟ' ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਵੀਡੀਓ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ''ਮੈਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਵਿਸਾਖੀ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਰੇਕ ਸ਼ਖਸ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ।'' ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਥੰਮ੍ਹ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿੱਖ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਆਪਣੀ 'ਨਵੀਂ ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਭੂਮਿਕਾ' ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਜਿਉਂ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਨਾਮੱਤੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣਗੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਆਂਢ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰੌਣਕਾਂ ਲੱਗਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਲਈ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਮਨਾਵਾਂਗੀ।'

ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਦਿਖਾਏ ਜੌਹਰ

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ: ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚਾਰ ਰੋਜ਼ਾ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜਥੇਦਾਰ ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਹੱਲਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੇ ਮੇਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਐਤਕੀ ਇਕੱਠ ਘੱਟ ਰਿਹਾ। ਚਾਰ ਦਿਨ ਚੱਲੇ ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣਾਇਆ।

ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਲਾਇਸੰਸ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰੀਨਿਊ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਮੇਲੇ ਮੌਕੇ ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਗਤਕਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਨੀਲੇ ਬਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਸਜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਲਾਡਲੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਸੁੱਖ ਨਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਦੇਗਾਂ ਛਕ ਕੇ ਅਤੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰੇ ਹੋਏ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਹੰਗਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਛਾਉਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦੇਗਸਰ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਜਿਥੋਂ ਉਹ ਛਿਆਨਵੇਂ ਕਰੋੜੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਥ ਅਕਾਲੀ

ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜਥੇਦਾਰ ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਨਗਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾਈ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਨਾਲ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਹੇਠ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਜਿਥੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਦੋ, ਤਿੰਨ ਤੇ ਚਾਰ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ, ਕਿੱਲਾ ਪੁੱਟਣ ਅਤੇ ਗਤਕੇ ਦੇ ਕਰਤਬ ਦਿਖਾਏ।

101 ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ 600 ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਰਿਕਾਰਡ

ਦੁਬਈ: ਦੁਬਈ ਦੇ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਂ ਗਿਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੱਬਲ ਅਲੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਬਾਰ ਵੱਲੋਂ 'ਬਰੇਕਫਾਸਟ ਫਾਰ ਡਾਈਵਰਸਿਟੀ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਇਕ ਘੰਟੇ ਵਿਚ 101 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ 600 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ ਗਿਆ, ਇਕ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਭਿੰਨ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੋਣ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਂ ਗਿਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਭ ਲੋਕ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪਹਿਰਾਵਿਆਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਯੂ.ਏ.ਈ. ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਦੂਤ ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ

ਦੁਬਈ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਨਾਂ ਗਿਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ ਵਿਚ ਦਰਜ

ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਰਿਕਾਰਡ ਸਤੰਬਰ, 2015 ਵਿਚ ਇਟਲੀ ਵਿਖੇ ਨਿਊਟੇਲਾ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤਾਏ ਗਏ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚ 55 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ 'ਚ ਸਕੂਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਰਾਜਦੂਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਂ ਗਿਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ 'ਚ ਦਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਣਿਆਂ ਉਤੇ ਨੱਚ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ। ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਲੰਗਰ ਲਈ ਸਾਰੇ ਦੁਬਈ 'ਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਤਕਰੀਬਨ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਧਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਹੀ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਹੀ ਸਨਮਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਹੀ ਦਾਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਯੂ.ਏ.ਈ. ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲੋਕ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਏਕਤਾ ਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਸੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਜਿਥੇ ਕਰੀਬ 1 ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਛੁੱਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਕਰੀਬ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗਿਨੀਜ਼ ਵਿਸ਼ਵ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਦੁਬਈ 'ਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤਲਾਲ ਓਮਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਅਸੀਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕਾਰਜ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਸ਼ਿਰਕਤ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਨ ਉਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਮਿਆਂ ਲਈ ਰਾਹ ਹੋਇਆ ਔਖਾ

ਮੈਲਬਰਨ: ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਵੀਜ਼ਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ-457 ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਨਾਲ ਆਸਟਰੇਲੀਆ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮੂਲਾਂ ਦੇ ਕਾਮੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਗੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੈਲਕਮ ਟਰਨਬੁਲ ਅਤੇ ਆਵਾਸ ਮੰਤਰੀ ਪੀਟਰ ਡਟਨ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਮੁਲਕ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ 'ਚ ਪਹਿਲ ਦੇਣ, ਆਵਾਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਹਿੱਤ 'ਚ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ 'ਚ ਇਸ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤੀ ਵਸੋਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਕਾਮੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਵੀਜ਼ਾ ਟਾਈਪ-457 ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਆਸਟਰੇਲਿਆਈ ਅਤੇ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਵੀਜ਼ੇ ਤਹਿਤ ਚਾਰ ਸਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ (ਪੀ.ਆਰ.) ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬੰਦ ਹੋਏ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਦੋ ਨਵੇਂ ਵੀਜ਼ੇ ਟੀ.ਐਸ.ਐਸ. (ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਸਕਿੱਲ ਸ਼ੌਰਟੇਜ਼) ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ 2 ਅਤੇ 4 ਸਾਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਥੇ 650 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਤਹਿਤ ਵੀਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਸੂਚੀ ਘਟਾ ਕੇ 200 ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਆਵਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ 95,575 ਲੋਕ ਵੀਜ਼ਾ-457 'ਤੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹਨ।

ਰਾਜਾ ਬੱਧਨੀ ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਸਦਮਾ ਪਿਤਾ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਰਾਜਾ ਬੱਧਨੀ ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਦਮਾ ਪੁੱਜਾ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਸੁਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਚਾਨਕ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ।

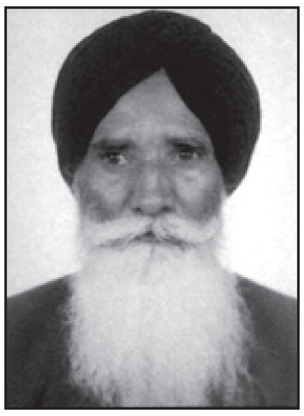

ਉਹ 84 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੱਧਨੀ ਕਲਾਂ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੋਗਾ ਤੋਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ 14 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਵਰਗੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ 22 ਅਪਰੈਲ, ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 10 ਤੋਂ 12 ਵਜੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸ਼ਾਂਤ ਭਵਨ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਊਨਰਲ ਹੋਮ ਫਾਉਲਰ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪਰੰਤ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕਸਰ ਚੈਰੀ ਰੋਡ, ਫਰਿਜਨੋ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਰਾਜਾ ਬੱਧਨੀ ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ: 559-367-6854 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

'ਵਿਸਾਖੀ 2017' ਸ਼ੋਅ 30 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ

ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ (ਬਿਊਰੋ): ਮਧਾਰ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨਜ਼ ਅਤੇ ਡਿਲਕਸ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨਜ਼ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ 'ਵਿਸਾਖੀ 2017' ਸ਼ੋਅ ਆਉਂਦੀ 30 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਇਥੇ ਯੂਬਾ ਸਟਰ ਫੇਅਰਗਰਾਊਂਡ (442 ਫਰੈਂਕਲਿਨ ਐਵੇਨਿਊ) ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਗਾਇਕ ਮਨਕੀਰਤ ਔਲਖ, ਨਿੰਜਾ, ਸੁਨੰਦਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਨਿਮਰਤ ਖਹਿਰਾ ਅਤੇ ਹਿਮਾਂਸ਼ੀ ਖੁਰਾਣਾ ਦਾ ਗਰੁਪ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਰਾਹੀਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰੇਗਾ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਕਰੇਗੀ। ਸ਼ੋਅ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਟਿਕਟ $19, $39, ਵੀ ਆਈ ਪੀ ਅਤੇ ਵੀ ਵੀ ਆਈ ਪੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਫੋਨ: 530-713-2805) ਜਾਂ ਅਮਨ ਮਧਾਰ (ਫੋਨ: 415-717-2283) ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Reliable and Experienced Real Estate Professional

ਘਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ

ਗੁਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਫੋਨ: 209-815-1869

*Bay Area *Tracy *Manteca * Lathrop * Weston Ranch *Stockton *Lodi *Elk Grove *Sacramento *Modesto *Turlock *Brentwood *Antioch *Oakley *Discovery Bay *Mountainhouse

ਮਾਊਂਟਨਹਾਊਸ, ਟਰੇਸੀ, ਮਨਟੀਕਾ, ਲੈਥਰੂਪ ਵਿਚ ਨਵਾਂ/ਪੁਰਾਣਾ ਘਰ ਲੈਣਾ ਜਾਂ ਵੇਚਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਲੋਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

Rent 'ਤੇ ਘਰ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ

Gurbans Singh Gill
Realtor
BRE#01227109

COLDWELL BANKER VALLEY CENTRAL
EQUAL HOUSING OPPORTUNITY
REALTOR®

Gurbans Gill
Office 209-835-4545
Direct 209-815-1869

18 Years Experiance in Real Estate
e-mail: gurbans@gotracy.com
Fax: 209-836-0706
www.gotracy.com

1486 W 11th Street, Tracy, CA 95376

Satwant Singh Insurance Services

We serve all over California

Auto, Home, Life, Business, Workers Comp.

See how much you can save. Get free quote for Auto, Home, Life and Business.

Compare Auto, Home quotes online at our website: www.satwantins.com

Visit our web page and you'll find an online tool that helps you compare different policies in just minutes. All you have to do is type in your name and a few details about your home or vehicle, and within a few minutes you'll have several price quotes waiting for you to review.

Satwant Singh, CLCS, MBA
(CA Lic # 0H11256)

Now we have 3 locations:

San Jose: 2774 Aborn Road
San Jose, CA 95121

Sunnyvale: 830 Stewart Dr Ste #126
Sunnyvale, CA 94085

Fremont: 44790 S Grimmer Blvd,
Fremont, CA 94538

ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ, ਅਸੀਂ ਸੱਤੇ ਦਿਨ 24 ਘੰਟੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Call today for your FREE, no-obligation quote:

1-408-771-2438

satwant@satwantins.com

Allied Insurance
a Nationwide Insurance® company

Punjab Times

Established in 2000
18th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018

Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Editor:
Amolak Singh Jammu
Astt. Editors:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh

Our Columnists
Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Major Kular

California:
Shiara Dhindsa
Photographer
661-703-6664

Bay Area
Charanjit Singh Pannu
408-608-4961

Sacramento
Gurbarinder Singh Raja
916-533-2678

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Ohio, Michigan, Wisconsin, Missisipi, Iowa, Arkansas, Massachusetts, Texas, Virginia, Nevada, Washington, Oregon, Arizona, Georgia, Florida, New York, New Jersey, Connecticut, Oklahoma, Pennsylvania, Missouri, Kentucky

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਵਿਗੜੇ

ਸ੍ਰੀਨਗਰ: ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਪੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਅਮਨ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੱਖੋਂ ਅਤਿ ਦਾ ਨਿਘਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਖੁਲਾਸੇ ਮੁਤਾਬਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮਗਰੋਂ ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਤਕਰੀਬਨ 250 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੀ ਆਖ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲਾਪਤਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਲਾਪਤਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਉਹ ਅੰਕੜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹਨ ਤੇ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅੱਠ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਹਿਜ਼ਬੁਲ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਆਗੂ ਬੁਰਹਾਨ ਵਾਨੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਥਾਨਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਲਾਪਤਾ ਦੱਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ੋਪੀਆਂ, ਕੁਲਗਾਮ, ਪੁਲਵਾਮਾ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਅਵੰਤੀਪੁਰਾ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਖਾਸ ਇਲਾਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਦੱਖਣੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਸਿਖਲਾਈਸ਼ੁਦਾ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਘੁੰਮਣ ਦੀ ਵੀ ਸੂਚਨਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨਕ ਨੈੱਟਵਰਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਦਿਨ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜੁੜ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਡਿਗਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੌਜਵਾਨ ਹਿਜ਼ਬੁਲ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਸਮੂਹ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ; ਜਦਕਿ ਕੁਝ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਨੀ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਘੁਸਪੈਠ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਸੂਤੇ ਫਸਾਏ ਜਥੇਦਾਰ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਕੋਲ ਪੁੱਜੀ ਸੀ।

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਵੀ ਦਰਜ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਕੌਣ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਮਰਿਆਦਾ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ। ਉਧਰ, ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਦੋਸਤੀ ਜੱਗ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਲ ਵਿਚ ਕਾਲਾ ਹੈ।

ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਨਕਾਰੇ: ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉਤੇ ਫੈਸਲੇ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਡੇਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂ ਤਨਖਾਹੀਆ ਕਰਾਰ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਨਗੇ, ਦੋ ਘੰਟੇ ਜੋੜਾ ਘਰ ਵਿਚ ਜੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਨ, ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਦੀ ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਧੁਆਈ, ਦੋ ਘੰਟੇ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਉਣ ਤੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ 501 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਅਤੇ 5100-5100 ਰੁਪਏ ਗੋਲਕ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਖਿਮਾ ਯਾਚਨਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨਗੇ। 18 ਪਤਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ 10 ਦਿਨ ਝਾੜੂ ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 10 ਕਾਂਗਰਸ, ਸੱਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਇਕ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਧਰਮਸੋਤ, ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ, ਕੁਸ਼ਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ, ਕਰਨ ਕੌਰ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਰਣਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ, ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਾਣਾ, ਖੁਸ਼ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਜਟਾਣਾ, ਦਮਨ ਕੌਰ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਆਪ) ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਬੁਢਲਾਡਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੋਟਫੱਤਾ, ਦਿਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਭੂੰਦੜ ਤੇ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਕਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਆਟਾ-ਦਾਲ ਸਕੀਮ ਦੇ ਜਾਅਲੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਟਾ-ਦਾਲ ਸਕੀਮ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨੀਲਾ ਕਾਰਡ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੀ ਮੁੜ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਨੀਲੇ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਰਟ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੇ ਪਿਛਲੇ 6-7 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਸਕੀਮ ਹੇਠ ਸੱਤ ਲੱਖ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਸੀ।

ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਫੋਰਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਕਾਬੂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਫੋਰਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਨੇ ਚਾਰ ਪਿਸਤੌਲ, 46 ਕਾਰਤੂਸ, ਦੋ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਫੋਰਸ ਦੇ ਜਰਮਨ ਰਹਿੰਦੇ ਆਗੂ ਸ਼ਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੈਰੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਬੱਲ (ਬਟਾਲਾ) ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਘੋਦੂ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਬੱਲ ਅਤੇ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਲੂ ਵਾਸੀ ਪੂਰੀਆ ਮੁਹੱਲਾ ਬਟਾਲਾ ਨੂੰ ਵੀ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ: ਲਾਅ ਬੋਰਡ ਨੇ ਠੁਕਰਾਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਲਾਹ

ਲਖਨਊ: ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ ਬੋਰਡ ਨੇ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਕਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮਗਰੋਂ ਉਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇਗਾ।

ਬੋਰਡ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਮੌਲਾਨਾ ਵਲੀ ਰਹਿਮਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਮ ਜਨਮ ਭੂਮੀ-ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਰਬਉਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 21 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਅਯੁੱਧਿਆ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਜੇ.ਐਸ. ਖੇਹਰ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਇਕ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਲੈਣ ਦਾ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬੈਂਚ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਉਹ ਖੁਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਜਸਟਿਸ ਖੇਹਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣਾਉਣੀ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਤੀਹਰੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਰਹਿਮਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੋਰਡ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ 'ਸ਼ਰੀਆ' (ਇਸਲਾਮਿਕ ਲਾਅ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਲਾਕ ਦੇਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ

ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਰੱਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਬਿਊਰੋ): ਜਸਟਿਸ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਸਟਿਸ (ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ) ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ।

ਸੂਬੇ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੇ ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਗੀਤਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਜਿੰਮਾ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ। ਨਵਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਆਫ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਤਹਿਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਵੇਗੀ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜੱਜ ਹਨ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਗੀਤਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਜਾ ਕੇ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਵਾਪਰਿਆ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਨ ਮੌਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਰੋਲ ਦੀ ਵੀ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ ਕਰੇਗਾ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਚ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਾਪਰੀਆਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਅਧੂਰੀ ਤੇ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੋਲ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ।

ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੀ ਸਲਾਹ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜੀ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਜਸਟਿਸ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਤੀਜਾਮੁਖੀ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ।

ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਮੂਲ ਪੱਖ ਜੋ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਸਚਾਈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੇ ਮਸਲੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਣਸੁਲਝੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਉਪਰੰਤ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਸਲੇ ਦੀ ਸਹੀ ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਦੋ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਟਨਾਵਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ੱਕੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾ ਸਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਬੇਅਦਬੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਜਾਣ ਲਈ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ 2015 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵੱਡੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੁਰਜ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਝੱਲਣੀ ਪਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਤਰਨਤਾਰਨ ਅਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਚ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਲਾਂਭੇ' ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ

ਬਠਿੰਡਾ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹੁਣ ਤਖਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲ ਦੀ ਭਾਲ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ ਤੇ ਮਹੱਲਾ ਸਮਾਪਤੀ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਦਕਿ ਉਹ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ 10 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਹੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜੇ ਸਨ।

ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਹੀ ਬਿਤਾਇਆ। ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਨਵੇਂ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤਾਂ ਕਰਾਈ, ਪਰ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਰੋਹਾਂ 'ਚੋਂ ਗਾਇਬ ਰਹੇ। ਨਵੇਂ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਪਈ। ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਣਾਂਵਾਲੀ ਨੇ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂੰਗਰ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਆਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮਿਲੇ ਹੀ ਪਰਤ ਗਏ। ਵਿਸਾਖੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਮੌਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਥ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ। ਸੂਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਮਗਰੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਹੋਰ ਖਫਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਦੋ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਬਦਲ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਅੰਦਰ ਖਾਤੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂੰਗਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਭ ਜਥੇਦਾਰ ਸਤਿਕਾਰਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਜੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਫੋਨ (408) 687-1899

Gurdip Singh Sandhu

Homeopathic Practitioner/Consultant Since 1973
DHMS-Gold Medalist, BAMS, MDEh.- India

Well Experienced as:
Director, Principal, Professor and Chief Medical Officer in Medical Colleges and Hospitals of Punjab (India)
Practice Under State of California Act SB 577
EX Member: The California Homeopathic Society
National Center For Homeopathy- USA

Gurdip Singh Sandhu

7021 Village Park Way, Dublin, CA 94568

Email:
Homeomedicine@yahoo.com

ਆਓ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਏਰੀਏ ਦੇ Roseville, Folsom, Rocklin, Antelope, Eldorado Hills, Elk Grove, Natomas ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਘਰਾਂ ਦਾ ਟੂਰ ਕਰਵਾਈਏ

- ਲੋਨ ਲੈਣ 'ਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ
- Free Pre Approval
- Free Credit Report
- 3.5% Down Loan
- Zero % Down Loan

ਗੁਰਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
(ਰਿਐਲਟਰ)
CBRE# 01908138

ਬੇਏਰੀਏ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਵਿਚ ਘਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਹੁਤ ਘੱਟ

ਕਾਲ ਕਰੋ: ਗੁਰਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਫੋਨ: 916-716-9400

Fax: 916-258-0321
E-mail: GBSGrewal@yahoo.com

ਕੈਪਟਨ ਦੀਆਂ ਸੱਜਣ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਘਮਸਾਣ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਸਮਰਥਕ' ਆਖੇ ਜਾਣ ਉਤੇ ਸਿਆਸਤ ਗਰਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਵੱਲੋਂ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਬਦਲਾਖੋਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਚੁਣ ਕੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਰ ਉਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਿੱਜੀ ਬਦਲਾਖੋਰੀ ਅਤੇ ਸੌੜੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਕਾਰਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਬਾਰੇ ਬੋਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਸ ਪਿੱਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼. ਪ੍ਰਤੀ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਾਫ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵਸੇ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀ 'ਤੇ ਮੁੜ ਗੌਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਨਾਂਹਪੱਖੀ ਵਤੀਰਾ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵਸ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਚੰਗਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਬੀਰ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਤੇ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕ ਦੇ ਤਕਾਜ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹਨ, ਹੁਣ ਨਿੱਜੀ ਰੰਜਿਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜ ਧਰਮ ਨਿਭਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਉਧਰ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਚੰਗੇ ਸਬੰਧਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਟੈਂਡ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਥਿਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਸੁਖ ਸਰਕਾਰੀਆ ਅਤੇ ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਦੇ ਵਕੀਲ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਫਸੋਸਜਨਕ ਕਰਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਭਰਿਆ ਤੇ ਗਲਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ ਹਨ।'

ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾ ਬਾਰੇ ਮੋੜਵਾਂ ਜਵਾਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਹ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਗਰਮਦਲੀਆਂ ਨੇ ਕੀ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਵਿਚ ਗੈਰਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਮੁਖ਼ਾਲਫਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਹ ਲੋਕ ਦਰਅਸਲ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਕੇ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੇ ਸਿਰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੱਸਣ 'ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਝੂਠਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਆਬਾਦੀ, ਜੋ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਹਮਾਇਤੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸਟੇਜਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਐਚ.ਐਸ. ਫੂਲਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਦੱਸ ਕੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਤਸਵੀਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਸੱਜਣ ਵਿਰੁੱਧ ਬੇਹੂਦਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਰੋਕਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਣ ਲੱਗੀ ਸਰਕਾਰ

ਬਠਿੰਡਾ: ਬਠਿੰਡਾ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਪਰਮਿਟਾਂ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਗੁੱਝੇ ਰਾਜ਼ ਬੇਪਰਦ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਂ ਤਾਰਾਂ ਖੜਕ ਗਈਆਂ। ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਮੁਹਿੰਮ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਕੋ ਦਬਕੇ ਨੇ ਵੱਡੇ ਘਰਾਂ ਦੀ 'ਬੱਸ ਸੇਵਾ' ਦੀ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੁਰੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਦਬਕਾ ਮੱਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚਰਚੇ ਹਨ ਕਿ 'ਵੱਡੇ ਘਰਾਂ' ਦੀ ਨਵੀਂ ਹਕੂਮਤ 'ਚ ਉਵੇਂ ਹੀ ਤੂਤੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ।

ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਐਮ.ਡੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ ਨੇ ਬੜੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਡਿੱਪੂ ਮੈਨੇਜਰਾਂ ਨੂੰ 11 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੱਸ ਅੱਡਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚੱਲਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਪਰਮਿਟਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਬਠਿੰਡਾ ਡਿੱਪੂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ 12 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ 3/ਟੀ/ਬਠਿੰਡਾ ਤਹਿਤ ਪਰਮਿਟ ਚੈਕਿੰਗ ਲਈ ਅੱਠ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਚੈਕਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਧੂੰਆਂ ਉਠਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੂਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚੈਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬੱਸਾਂ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਦਾਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਾਲਾ ਜਾਪਿਆ। ਫਿਰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿਟਾਂ ਵਿਚ ਖਾਮੀਆਂ ਦਿਸੀਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਪਰਮਿਟ ਰੀਨਿਊ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਬੱਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਪਰਮਿਟ ਹੋਰ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਸਮਾਂ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਪਰਮਿਟ ਨੰਬਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਰਜ ਸੀ। ਚੈਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦੋ-ਦੋ ਪਰਮਿਟਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਚੱਲਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਨੇ ਪਰਮਿਟ ਦਿਖਾਉਣੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵੀ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੁੱਦ ਪਏ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਰੋਂ ਜ਼ਬਾਨੀ ਹੁਕਮ ਮਿਲ ਗਏ ਕਿ ਚੈਕਿੰਗ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮਹਿਜ਼ ਪਰਮਿਟਾਂ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਿਖ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਹੁਕਮਾਂ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਚੈਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੜਤਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੁੜ ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਚਰਚੇ ਛਿੜੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਾਲੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਦਬਦਬਾ ਹੈ।

ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੱਸਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਭੜਕ ਉਠੇ। ਪਰਮਿਟਾਂ ਅਤੇ ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਖਾਮੀਆਂ ਲੱਭੀਆਂ, ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਨੇ ਉਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਲਿਆ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੱਸ ਅਪਰੇਟਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਵਿੰਦਰ ਹੈਪੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪੀ. ਆਰ. ਟੀ. ਸੀ. ਕੋਲ ਪਰਮਿਟ ਚੈਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਅਥਾਰਟੀ ਨਹੀਂ।

ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜ ਵਿਵਸਥਾ ਖਤਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਸਾਲ 2010 ਦੀਆਂ ਅਧਿਸੂਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਵਿਵਸਥਾ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲਣ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੰਮ ਕਾਜੀ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰੇਸ਼ਨਲ ਕਾਰਜ-ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸੱਤਾ ਮਿਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਬੇਲਗਾਮ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਉਤੇ ਪਕੜ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਨਾਲ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਏ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਥਨੀ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਲੇ ਸਿਖਰਲੇ ਦਰਜੇ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਸਿਵਲ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਦੇ ਦਬਾਅ ਅੱਗੇ ਨਾ ਝੁਕਣ ਅਤੇ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਖਿੱਲੀ ਉਡਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜੰਗਲਾਤ ਮੰਤਰੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਧਰਮਸੋਤ ਨੇ ਇਕ ਅਕਾਦਮਿਕ ਬਲਾਕ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਪੱਥਰ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਉਤੇ ਦੇਖਣ ਮਗਰੋਂ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਚੌਧਰ ਵਾਲੀਆਂ ਟਰੱਕ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੋਏ। ਫਿਰ, ਕੁੱਟਮਾਰ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵਾਪਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਹਲਕੇ ਲੰਬੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤਰਮਾਲਾ ਵਿਚ ਇਕ ਅਕਾਲੀ ਸਮਰਥਕ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਛਾਪੇ ਦੌਰਾਨ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ। ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਘਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਹ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਨ ਗਈ ਸੀ। ਲੋਕ ਰੋਹ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੁਣ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਐਲਾਨਣ ਵਾਸਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਛਾਪੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਕਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਉਤੇ ਪੈਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਕਸਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸਾਬਕਾ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੇ ਕਾਡਰ ਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਹੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ: ਕੈਪਟਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਦਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਕੰਮ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਸਿੱਕੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਹੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।' ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੰਤਰੀ ਧਰਮਸੋਤ ਦੇ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਥਾਣੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਪਾਉਣਗੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ?

ਤਰਨ ਤਾਰਨ: ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹਲਕਾ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਰਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਕੀ ਦੀ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ ਦੀ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਵੀਡੀਓ ਨੇ ਰਾਜਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵਿਸਾਖੀ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਕਸਬਾ ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਫਿਲਮਾਈ ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਵਿਧਾਇਕ ਸਿੱਕੀ ਹਲਕੇ ਦੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਆਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਥਾਣਾ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖਣ ਕਿ ਥਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਰਕਰ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਸਿੱਕੀ) ਨੂੰ ਖੁਦ ਥਾਣੇ ਜਾ ਕੇ ਥਾਣਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਹੀ "ਲੰਬਾ ਪਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਧਰਮਸੋਤ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਕਸੂਤੀ ਫਸਾਈ

ਪਟਿਆਲਾ: ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਉਸਾਰੇ ਗਏ ਅਕਾਦਮਿਕ ਬਲਾਕ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਖੁਦ ਦਾ ਨਾਂ ਹੇਠਾਂ ਉਕਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਧਰਮਸੋਤ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਖਿਲਾਫ਼ ਭੜਾਸ ਕੱਢਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕਸੂਤੀ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਵਜੋਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਾ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

Matrimonial

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

US citizen or Green Card holder well settled educated match wanted for Amritdhari Saini Sikh girl, 28 yrs, 5'-3", B.Com, MBA, from an educated family. The girl is in India. Caste no bar. Contact, Ph: 216-513-5887 (USA) or +91-98786-21898 (India) 11-18

Wanted suitable US citizen, green card or H1-B visa holder handsome match for Jatt Sikh B.Sc Nursing citizen girl 27, 5'-5". Please e-mail details & photo at: gsingh9113@gmail.com or call, Ph: 224-410-5658 15-

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਉਮਰ 25 ਸਾਲ ਕੱਦ 5'-10" ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਯੂ.ਐਸ.-ਕੈਨੇਡਾ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲੜਕੀ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਹੈ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 612-481-4662 16-19

Wanted suitable US citizen girl for Jatt Sikh Boy, 30, 5'-11", Canadian Citizen & USA Green Card Holder, well Settled in the USA. Contact: Ph.317-603-1000 or 317-979-4740, Email-jagbirsandhu86@yahoo.com 13+

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ

28 year old Dentist from India clean shaven Arora Sikh, finishing health management course in Australia by the end of April 2017, looking for a suitable educated US citizen girl to marry and settle in US. Contact: Jaytg@aol.com, Ph: 847-830-5361 15-18

30 year old handsome Gursikh priest from Jammu and Kashmir looking to marry US citizen Gursikh girl to settle down in US, presently in the Midwest (USA). Also has a 28 year old priest brother in Australia interested in marrying Gursikh US citizen girl to settle in US. Both fluent in English. Contact: jaytg@aol.com, Ph: 847-830-5361 15-18

Ramgariah family looking for a suitable Ramgariah match for their Sr. Financial Analyst 33 years, U.S. born son. Please contact: jsnov1973@aol.com 14/-4

To Advertise with Punjab Times
Call: 847-359-0746

ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਫਜ਼ੂਲਖਰਚੀ ਦਾ ਭਾਰ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ ਪਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਸਿਆਸਤ ਤਹਿਤ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਵਾਈ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦਾ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 'ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੀਰਥ ਦਰਸ਼ਨ ਯਾਤਰਾ ਸਕੀਮ' ਅਧੀਨ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਵਾਈ ਮੁਫਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਤਹਿਤ ਰੇਲਵੇ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਫੌਰੀ 126 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਜੈਤੋ (ਫਰੀਦਕੋਟ) ਦੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਡਾਲ ਚੰਦ ਪਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਟੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲੋਂ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਫਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ ਰੇਲਵੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਅੱਜ ਵੀ 1,26,08,45,008 ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਹੁਣ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੁਫਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਇੰਡੀਅਨ ਰੇਲਵੇ ਸਮੇਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਟੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ 1,39,39,00,873 ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਿੱਲ ਤਾਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 266 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਹਨ। ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ 2015-16 ਦੌਰਾਨ 46.50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ 2016-17 ਦੌਰਾਨ 139.50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਰਫ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ 1,22,636 ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਮੁਫਤ ਯਾਤਰਾ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਂਜ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਫਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ 8689 ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 6481 ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ 1191 ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਸਾਲਾਸਰ ਧਾਮ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 413 ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਮਾਤਾ ਚਿੰਤਪੂਰਨੀ (ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼), 337 ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, 223 ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ, 39 ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਖੁਰਾਲਗੜ੍ਹ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਜਵਾਲਾ ਜੀ (ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚੋਂ ਚੋਣਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਵਾਈ ਸੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਮੁਫਤ ਸਫਰ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ, ਉਥੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਮੁਫਤ ਯਾਤਰਾ ਸਕੀਮ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਓਵਰ ਡਰਾਫਟਿੰਗ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਪਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਹੋਏ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਰੇਲਵੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀ 126 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਰ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਪਤਲੀ ਹੋਣ ਦੇ ਅਸਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ।

ਦਿੱਲੀ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰੇਲ ਦੀ ਸਪੀਡ ਹੋਵੇਗੀ 200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ-ਆਗਰਾ ਰੇਲ ਮਾਰਗ 'ਤੇ 160 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਰੇਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚਾਲੇ 200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਰੇਲ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਰੇਲਵੇ ਸਫਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰੇਲ ਮੰਤਰੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਬੈਠਕ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰੂਟ 'ਤੇ ਸੈਮੀ-ਹਾਈਸਪੀਡ ਰੇਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਰੇਲ ਟਰੈਕ ਨੂੰ 200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਰੇਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣੀ।

ਸੀਰੀਆ: ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ 'ਤੇ ਹਮਲੇ 'ਚ 126 ਮੌਤਾਂ

ਬੇਰੂਤ: ਸੀਰੀਆ ਦੇ ਅਲੇਪੋ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਇਲਾਕੇ ਰਸ਼ੀਦਿਨ ਵਿਚ ਬੱਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ 'ਤੇ ਹੋਏ ਆਤਮਘਾਤੀ ਬੰਬ ਹਮਲੇ ਵਿਚ 126 ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ 68 ਬੱਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸੀਰੀਆ 'ਚ ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਮੂਹ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ।

Hiring Diesel Mechanics
$80,000 yearly
ਡੀਜ਼ਲ ਮਕੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਤਨਖਾਹ ਸਾਲਾਨਾ $80,000
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:
ਫੋਨ 206-209-8878
20607 State Route 9 SE, Snohomish, WA 98296

Prince's Barber Shop
37477 Fremont Blvd, suite C, Fremont, CA 94536
Men & Children's Hair Cut
*Threading
*Custom Text
*Men's Facials
*Hair Coler
*Custom Designing
*Shave &
*Line-ups
*Head Massage
ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ 13 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜ਼ਰਬਾ
Business hours:
Mon thru Thursday 9am to 6pm (Appointment only)
Friday, Sat- Sunday- 9am to 6pm (Walk in only)
(Tuesday Closed)

Cell: (510)-677-9942
Shop: (510)-505-9605
www.princebarbershop.com

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼, ਲੈਥਰੋਪ
ਪਿਛਲੇ 9 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ
ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਇੱਕੋ ਛੱਤ ਥੱਲੇ
SAME DAY ਲਾਇਸੰਸ ਪਲੇਟ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ ।
ਹੁਣ ਅਸੀਂ DPF Cleaning ਅਤੇ Baking ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।
STOCKTON ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ALIGNMENT SHOP
• 3 Axle Alignment $199
• Trailer Alignment $150
Special Price for Truck Wash
Grand Opening
• 8 Drive Tires For $3300 Kelly KDA
• Two Steer Tire Michelin $1150 Including Balancing (22.5 LP)
ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੀ ਨਵੀਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨ STOCKTON ਵਿਚ HIGHWAY 4 ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ
1950 E Miner Ave.
Stockton, CA 95205
Ph: 209.547.9210
FAX: 209.547.9211
www.gfbontime.com, raj@gfbontime.com

REPAIR SHOP
ਟਰੱਕ ਤੇ ਟਰੇਲਰ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਾਇਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ Oil Change, Brakes, Engine Work, Tune Up, Transmission & Clutch ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ Truck Alignment ਦਾ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 50 ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ-ਡੁੱਲ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ, ਟਰੱਕ-ਟਰੇਲਰ Wash ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ।
TEL: 209.547.9210
FAX: 209.547.9211

REGISTRATION SERVICES
ਟਰੱਕਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਜਿਵੇਂ IFTA, CA#, MCP, 2290, ICC, BOC III, NM & Kentucky Permit, DOT Fuel Tax, Corporation Filling ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟਾਂ Same Day Service ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਪਲੇਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ DOT Compliance, DOT Audit ਵਿਚ ਵੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।
TEL: 209.982.9996
FAX: 209.982.9997

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਸੰਨ੍ਹ

ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਸੀਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ

ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਮਾੜੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਸੀਟ ਉਤੇ ਉਪ ਚੋਣ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਉਤੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 13 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ 50 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ 30 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਹੋਈਆਂ।

ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹਲਕਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੁਰ ਪਈ ਸੀ, ਪਰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਘੱਟ (10,342) ਵੋਟਾਂ 'ਆਪ' ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਈਆਂ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹੈ। 'ਆਪ' ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇਸ ਲੋਕ ਫਤਵੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਡਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹਲਕੇ ਦੇ ਲੋਕ, ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਜੇਤੂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਤੋਂ ਨਾਖੁਸ਼ ਸਨ। ਇਸੇ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਨਹੀਂ ਪਾਈਆਂ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਤਤਕਾਲੀਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੰਬੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਸੀਟ ਤਿਆਗੀ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਲੰਬੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪਸਤ ਕਰ ਸਕੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਲਵਾ ਵਿਖਾ ਸਕੀ। ਦਰਅਸਲ, ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਵਾਲੀ ਹਾਰ ਨਾਲ 'ਆਪ' ਆਪਣੀ ਇਖਲਾਕੀ ਚਮਕ ਗੁਆ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਮਿਉਂਸਪਲ ਚੋਣਾਂ ਆਪ ਲਈ ਵੱਡੀ ਪਰਖ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਵਾਲ ਇਹ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 70 ਵਿਚੋਂ 67 ਸੀਟਾਂ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੀ ਆਮ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇੰਨਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਆਪਣਾ 'ਪ੍ਰਸਨੈਲਿਟੀ ਕਲਟ' ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਯੋਗਿੰਦਰ ਯਾਦਵ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਹੀਂ ਉਭਰਨ ਦਿੱਤੀ। ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਜਿਹੇ ਚਰਚਿਤ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਅਤੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਤੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸੀ। 'ਆਪ' ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਈਕਮਾਨ ਕਲਚਰ ਆਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਹੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਇਸ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਸਿੱਖ ਹਲਕੇ ਬਾਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਕਾਲ ਸਹਾਏ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਜਿੱਤੇ ਸਨ। ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਸਿਰਸਾ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 'ਆਪ' ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਨਾ ਜੋੜ ਸਕੀ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚਾਹੇ ਹਾਰ ਗਈ, ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਰਾਹਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ 2015 ਨੂੰ ਖਿਸਕ ਕੇ 'ਆਪ' ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵੋਟ ਫੀਸਦੀ ਵਿਚ ਇਕ ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਖਾਸਾ ਖੋਰਾ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਬਣੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। 2013 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ 8 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ 2015 ਵਿਚ ਉਹ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਹਾਰੀ ਸੀ।

'ਆਪ' ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ 'ਤੇ ਉਤਾਰੂ: ਯਾਦਵ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਵਰਾਜ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਤੇ 'ਆਪ' ਮੁਖੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਸਾਥੀ ਰਹੇ ਯੋਗਿੰਦਰ ਯਾਦਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ, ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਉਤਾਰੂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਹੱਤਿਆ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 'ਆਪ' ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਦੇ ਆਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ।

ਜਰਨੈਲ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਣ ਤੋਂ ਵੋਟਰ ਦੁਖੀ ਸਨ: ਸਿਸੋਦੀਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਵੋਟਰ ਦੁਖੀ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਿਸੋਦੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਗੁੱਸਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਤਾਸਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰਿਹਾ।

ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਹਾਰ ਮਗਰੋਂ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਕਨਵੀਨਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਲਈ ਨਵੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਗੋਆ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਹੀ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਰਣਨੀਤੀ ਉਪਰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਈ ਆਗੂ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਖੋਰਾ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਹਲਕੇ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ ਉਪਰ ਧੱਕਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਖਾਸੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਸੀ। ਇਹ ਹਲਕਾ ਸਿੱਖ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬਹੁਵਸੋਂ ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 'ਆਪ' ਵੱਲੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਖ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਘੱਟ ਮਿਲੀਆਂ।

ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਵੈ ਪੜਚੋਲ ਦੀ ਲੋੜ: ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਲਈ ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਇਕ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ 'ਚ ਹਾਰ ਉਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿੱਤ ਜਾਂ ਹਾਰ ਚੋਣ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

'ਜਰਨੈਲ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਣ ਦਾ ਹੋਇਆ ਨੁਕਸਾਨ'

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਦੀ ਹਾਰ ਕਬੂਲਦਿਆਂ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਤੀਜਾ ਕਾਫੀ ਖਰਾਬ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਉਤੇ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਲੋਕ ਕਾਫੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਚਾਲੇ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਖਾਸਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਵੱਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਹਾਲਾਤ

ਸ੍ਰੀਨਗਰ: ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਗੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੀ.ਸੀ.ਐਫ. ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਟਮਾਲੂ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਫਾਇਰਿੰਗ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਪਿੱਛੋਂ ਲੋਕ ਭੜਕ ਉਠੇ। ਫੌਜ ਦਾ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਟਮਾਲੂ ਦੇ ਰੇਖਾ ਚੌਕ ਵਿਚ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. 'ਤੇ ਪੱਥਰਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ। ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਤਣਾਅ ਫੈਲ ਗਿਆ ਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਦੱਖਣੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਲਵਾਮਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਈ ਝੜਪ ਵਿਚ 20 ਲੋਕ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਉਧਰ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਦੇ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਵਾਇਰਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੌਜ ਦੀ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਨਿਖੇਧੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਫੌਜ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਜੀਪ ਦੇ ਫੈਂਡਰ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲਿਆਏ ਜਾਣ ਦੇ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਚਾਰ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨ ਪੁਲਵਾਮਾ ਡਿਗਰੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਭੁੰਜੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੂਜੀ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨ ਇਕ ਵਾਹਨ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਫੌਜੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੁਰਦਾਬਾਦ ਕਹਿਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਾਹਨ 'ਚ ਸਵਾਰ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਕਰਨਲ ਰਾਜੇਸ਼ ਕਾਲੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀਡੀਓ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਸੂਰਵਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਹਿਬੂਬਾ ਮੁਫਤੀ ਨੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਹੁਰੀਅਤ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ।

ਬੀ.ਸੀ.ਐਫ. ਤੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ 'ਚ ਟਕਰਾਅ ਵਧਿਆ

ਮੁਫਤੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਮਾਹੌਲ ਖਰਾਬ: ਫਾਰੂਕ

ਸ੍ਰੀਨਗਰ: ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਉਪ ਚੋਣ ਜੇਤੂ ਫਾਰੂਕ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਹਿਬੂਬਾ ਮੁਫਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਕੇ ਇਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਫਤੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਲਗਾਤਾਰ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਖਰਾਬ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਸਕੇ।

ਪੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਅਬਦੁੱਲਾ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਤੁਕੇ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੀ ਸਰਕਾਰ ਬਾਰੇ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਜੀਪ ਅੱਗੇ ਨੂੜਨ ਨਾਲ ਤਣਾਅ

ਸ੍ਰੀਨਗਰ: ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਫੌਜ ਦੀ ਜੀਪ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਫਾਰੂਖ ਅਹਿਮਦ ਡਾਰ ਹੈ। ਫਾਰੂਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਪੱਥਰ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ 75 ਸਾਲਾ ਅਸਥਮਾ ਰੋਗੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੁਢਾਪੇ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਨੂੰ ਗੁਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਫਾਰੂਖ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵੀਡੀਓ 9 ਅਪਰੈਲ ਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਉਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਰਸਤੇ 'ਚ ਫੌਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜੀਪ ਅੱਗੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਨੇੜੇ ਦੇ 9 ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਘੁਮਾਇਆ। ਫੌਜ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਫਾਰੂਖ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੀਪ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਫੌਜੀ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਹੁਣ ਕੋਈ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਵਿਖਾਏ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਹੋਈ।

ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ ਬਾਦਲਾਂ ਨੇ ਲਾਇਆ ਸੀ ਟਿੱਲ

ਤਖਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਖੁਲਾਸਾ

ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ- ਖਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਵਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸਮਾਗਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਤਖਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੇ ਦੀ 350 ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਬਾਰੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੱਡਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਫੇਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕੋਈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਬਾਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਸਮਾਗਮ ਰੱਦ ਕਰ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣਾ 'ਖਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਵਾੜਾ ਨਹੀਂ।' ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਖੁਲਾਸੇ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤੇਵਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲਈ ਖਤਰੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਹੈ। ਇਸ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਹਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹਨ। ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ।

100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਤੋਂ ਮੁੱਕਰ ਗਏ ਬਾਦਲ

ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 2008 ਵਿਚ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ 350 ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੀ ਮਨਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਕਾਇਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਵਿਚ 100 ਕਰੋੜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਬਗੈਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ 6 ਮਹੀਨੇ ਰਹਿ ਗਏ ਤੇ ਬਾਦਲ ਕੋਲ ਮਦਦ ਲਈ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੱਕਰ ਗਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਬਾਦਲ ਨੇ ਮਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਤਖਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕੋਰਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਬਾਦਲ ਤੇ ਮੋਦੀ ਦੀ ਨਾਂਹ ਪਿੱਛੋਂ ਨਿਤੀਸ਼ ਨੇ ਫੜਿਆ ਹੱਥ

ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਮੋਦੀ ਵਲੋਂ ਕੋਰੀ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਕਮੇਟੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਦਦ ਲਈ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਹਾਰ ਦੇ 'ਗੋਬਿੰਦ' ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਸਾਡਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਪੈਸਾ ਵਹਾਇਆ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ 50 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪੁੱਜੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਸੀ ਕਿ ਨਿਤੀਸ਼ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵਾਹ ਵਾਹ ਹੋਈ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪੰਥ ਰਤਨ ਹੈ, ਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਰਤਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ।

ਟਾਈਮ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਚ ਮੋਦੀ ਅਣਗੌਲਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਫਿਲੀਪੀਨਜ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰੋਡ੍ਰਿਗ ਦੁਤਰਤੇ ਨੂੰ ਟਾਈਮਜ਼ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪੋਲ 'ਚ 100 ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ 'ਚ 5 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਿੰਗ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਪੱਖ 'ਚ ਇਕ ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਵੋਟਿੰਗ ਰਹੀ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਰੋਮ: 117 ਸਾਲ ਦੀ ਏਮਾ ਮੋਰੇਨ ਨੇ ਇਟਲੀ ਦੇ ਵਬੇਰਨਿਆ ਵਿਚ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਿਆ ਹੈ। 29 ਨਵੰਬਰ 1899 ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਏਮਾ ਮੋਰੇਨ ਦਾ ਪਤਾ ਜਿਵੇਂ ਮੌਤ ਭੁੱਲ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਪਰ

ਜਦੋਂ ਆਖਰੀ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਏਮਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਲੇਟੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਏਮਾ ਕਾਫੀ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਸੀ ਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਕਤ ਸੌਂ ਕੇ ਕੱਟ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਗਿਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ ਆਫ ਵਰਲਡ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸੀ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਦੀ ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਮਿਸਾਓ ਓਕਾਵਾ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋਈ ਸੀ। 2013 ਨੂੰ ਓਕਾਵਾ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਗਿਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ 'ਚ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

Mann Insurance Brokers Inc.

DBA Global Green Insurance Agency of the Bay Area
4 Union Square #E, Union City, CA 94587

Gurdawar Singh
Lic.# OF34231

ਆਟੋ, ਘਰ, ਬਿਜਨਸ, ਲਾਈਫ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਚੰਗੇ ਭਾਅ ਉਤੇ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

PROGRESSIVE
MERCURY INSURANCE GROUP
THE HARTFORD
Safeco Insurance A Liberty Mutual Company
TRAVELERS

Ph: 510-487-1000

mann@ggiausa.com

ਹਲਵਾਈ, ਡੋਸਾ ਮੇਕਰ ਅਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਹਿਊਸਟਨ (ਟੈਕਸਸ) ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਮਿਠਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਲਵਾਈ ਤੇ ਡੋਸਾ ਮੇਕਰ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 713-884-9547
ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 832-724-1635
11-

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ
National Truck Driving School

*ਟਰੱਕ ਡਰਾਇਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੌਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
*2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਇਵਰ ਬਣੋ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 40 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਲੀਜ਼ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu Cell:916-502-7733
Yuba City Ph:530-419-5058
1816 Main Ave., Secramento CA, 95838

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 22 ਅਪਰੈਲ 2017

ਵੀਜ਼ੇ ਵਾਲੀਆਂ ਵੰਗਾਰਾਂ

ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਉਥੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕਣ ਦਾ ਹੀਲਾ ਅਜੇ ਕਰ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੀ ਟਰਨਬੁਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਵੀਜ਼ਾ ਵਰਗ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੈਲਕਮ ਟਰਨਬੁਲ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਮੁਲਕ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਦੇਣ, ਆਵਾਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਸਰਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਹਿਤ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਆਵਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਵੀਜ਼ਾ-457 ਉਤੇ ਇਕ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਕ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਕਾਮਿਆਂ ਉਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ, ਪਰ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਹ ਬੰਦ ਹੋ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੀਜ਼ਾ ਟਾਈਪ-457 ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਆਸਟਰੇਲਿਆਈ ਅਤੇ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵੀਜ਼ੇ ਤਹਿਤ ਚਾਰ ਸਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ (ਪੀ.ਆਰ.) ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬੰਦ ਹੋਏ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਦੋ ਨਵੇਂ ਵੀਜ਼ੇ ਟੀ.ਐਸ.ਐਸ. (ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਸਕਿਲ ਸ਼ੌਰਟੇਜ) ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ 2 ਅਤੇ 4 ਸਾਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਥੇ 650 ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਤਹਿਤ ਵੀਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਸੂਚੀ ਘਟਾ ਕੇ 200 ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਅਮਰੀਕੀ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸਖਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵੀਜ਼ਾ ਸੇਵਾ ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਨਰਮੰਦ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਰਤ ਇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਖ਼ਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਮੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ। ਇਸ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਚੁਣਾਵੀ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ੇ ਭਾਰਤੀ ਤਕਨੀਕੀ ਕਰਮੀਆਂ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਦਾ ਬਿਹਤਰੀਨ ਅਤੇ ਆਸਾਨ ਵਸੀਲਾ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਸੂਚਨਾ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ (ਆਈ.ਟੀ.) ਸਨਅਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ, ਮਾਹਿਰਾਂ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੈਰ ਜਮਾਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਿਲੀਕਾਨ ਵੈਲੀ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਥਾਂ ਬਣਾਈ। ਭਾਰਤੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਸਿਖਿਅਤ ਅਤੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਮੇ ਧੜਾਧੜ ਮੰਗਵਾਏ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੁ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਮੇ ਘੱਟ ਉਜਰਤ ਬਦਲੇ ਮੰਗਵਾਉਣੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲਈ ਲਾਹੇ ਦਾ ਸੌਦਾ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਖਿਅਤ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈਯਾਫਤਾ ਕਰਮੀਆਂ ਉਪਰ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਹੀ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਦੀ ਮਾਰ ਕਾਰਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਅੰਦਰ ਰੋਹ ਅਤੇ ਵਿਦਰੋਹ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਲਾਭ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ।

ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਹ ਤੱਥ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਆਈ.ਟੀ. ਸਨਅਤ ਲਈ ਲਾਹੇ ਵਾਲੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਆਊਟਸੋਰਸਿੰਗ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਮਰੀਕੀ ਔਖੇ ਹਨ, ਤੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਇਆ। ਦੋਹਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਅਤੇ ਆਵਾਸ ਸੇਵਾ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਕੁਝ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਰਾਂ ਜੋ ਆਈ.ਟੀ. ਉਦਯੋਗ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੀ ਪੌੜੀ ਵਾਲੇ ਕਾਮੇ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਲਹਾਲ ਇਹ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਿ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਟਰੰਪ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਗੋਰੇ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੁਣ ਸਾਫ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਰਤੀ ਆਈ.ਟੀ. ਉਦਯੋਗ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੰਗਾਰਾਂ ਅਤੇ ਤੰਗੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਢਾਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਮਰੀਕਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਉਤੇ ਪਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਝਾਂਸਿਆ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਹੁਨਰਮੰਦੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਇਸ ਅਮਲ ਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ ਘਟਣ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਥਾਨਕੀਕਰਨ ਦਾ ਯੁੱਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਾਇਮ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਆਵਾਸੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪੈਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਸਮੇਂ ਦਾ ਗੇੜ!

ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹੋਣ ਡਹੀਆਂ, ਰਾਜੇ ਬਣ ਰਹੇ 'ਜੋਗ' ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ।
ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਤੇ 'ਸੂਰਮੇ' ਨਵੇਂ ਥਾਪੇ, ਮੰਗ ਮੁਆਫੀਆਂ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ।
ਦੇਸ਼-ਧ੍ਰੋਹ ਦਾ ਲੈ ਕੇ 'ਹਥਿਆਰ' ਆਏ, ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦਾ 'ਸਬਕ' ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ।
ਭਾਅ ਪੁੱਛਦੇ ਸਾਗ ਤੇ ਸ਼ਲਗਮਾਂ ਦਾ, ਸੁਬ੍ਹਾ-ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗੋਸ਼ਤ ਪਕਾਉਣ ਵਾਲੇ।
ਆਉਂਦੇ ਸੀ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਘੂਕ ਸੁਣ ਕੇ, ਜੋਗੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲਦਿਆਂ ਚਰਖਿਆਂ ਦੀ।
ਜਾਨ ਮੁੱਠੀ 'ਚ ਦੇਣ ਹੁਣ ਆਉਣ ਲੱਗੇ, ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਹਰਖਿਆਂ ਦੀ!

ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕਵਾਇਦ

ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਚਾਨਕ 2015 ਵਿਚ ਵਾਪਰਨੀਆਂ ਆਰੰਭ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਹਿਸ-ਮੁਬਾਹਿਸਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕੀ। ਦਰਅਸਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਨੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਟਜੂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਉਤੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ, ਜੋਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੱਲ ਵੀ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੰਨ ਨਹੀਂ ਧਰਿਆ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੱਖਰੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਜਾਂਚ ਲਈ ਨਵੇਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਵਰਤਾਰੇ ਬਾਰੇ ਸ. ਕੇ. ਐਸ. ਚਾਵਲਾ ਨੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਾਲ 2015-2016 ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਂਦਿਆਂ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ

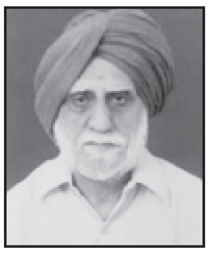

ਕੇ.ਐਸ. ਚਾਵਲਾ
ਫੋਨ: +91-99886-44244

ਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਰੋਸ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੌਂਪੀ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਸਨ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਮੁਕਤਸਰ ਅਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਰੋਹ ਅਤੇ ਰੋਸ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਗਰਮਖਿਆਲ ਸਿੱਖ ਇਕ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਪੈ ਗਏ ਸਨ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜਸਟਿਸ ਮਾਰਕੰਡੇ ਕਾਟਜੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਈ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਸਟਿਸ ਕਾਟਜੂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਸਟਿਸ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਵਧਾਈ ਗਈ, ਪਰ ਇਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫ਼ਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਸ ਦਿਖਾਵੇ ਮਾਤਰ, ਅੱਧੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ।

ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਵਧੀ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਬਰਗਾੜੀ ਅਤੇ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਉਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਗਈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦੋ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਹਾਲਾਤ ਇੰਨੇ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈਣਾ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਮੇਧ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਮੁਖੀ ਲਾਇਆ। ਹਾਲਾਤ ਆਮ ਵਰਗੇ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਸਦਭਾਵਨਾ ਰੈਲੀਆਂ ਵੀ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਗਰਮਖਿਆਲ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵਿਖੇ 10 ਨਵੰਬਰ 2015 ਨੂੰ 'ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ' ਸੱਦ ਲਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਤੇ ਮਤਿਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮਾਯੂਸ ਹੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਸਾਹ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਉਪਰ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਸੂਰਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਬੇਅਦਬੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਕੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਗਈ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਦਿਆਂ ਹੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੜ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਰਿਟਾਇਰਡ) ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਂਜ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਲੱਗਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗੀ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ।

ਬੇਅਦਬੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਤਾਜ਼ਾ ਵਿਆਪਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ (2015-2016) ਦੌਰਾਨ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਇਕ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਹੁਣ ਤਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਹੁਣ ਤਕ ਅਜਿਹੇ 50 ਕੇਸਾਂ ਸਬੰਧੀ ਹੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਕੁਝ ਕੁ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੀ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੁਰਜ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਬਰਗਾੜੀ ਵਿਖੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇਕ ਦੌਰ ਚੱਲਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਗੋਲੀ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਦੋ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਅਤੇ ਬਰਗਾੜੀ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ।

ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਰੋਸ ਫੈਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਹਿੰਸਾ ਵੀ ਹੋਈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਫੇਰਬਦਲ ਹੋਏ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਤੇਜ਼ ਹੋਈ। ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਾਪਰੀਆਂ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਹੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗੀਤਾ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੀ ਵਾਪਰੀਆਂ।

ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ ਚੀਫ ਵ੍ਹਿਪ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਂ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਉਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਨਵਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਸਾਰੀ ਕਵਾਇਦ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ-ਕੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ? ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਰਕਾਰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਜਨਤਕ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ? ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਹੀ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਿਠਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਸਾਰਥਿਕ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ 'ਵਰਸਿਟੀ: ਸਮਾਜੀ ਨਿਆਂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਧ੍ਰੋਹ

11 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਕੈਂਪਸ ਯੁੱਧ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਵਲੋਂ ਬੁਲਾਏ ਜਲ-ਤੋਪਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਜ਼ੋਸਮਾਨ ਨਾਲ ਲੈਸ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਲਸ਼ਕਰ। ਇਸ ਲਸ਼ਕਰ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ, 4 ਮਾਰਚ ਵਾਂਗ ਜ਼ੋਰ-ਅਜ਼ਮਾਈ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਸਿਆਸੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ 'ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫਾਰ ਸੁਸਾਇਟੀ' (ਐਸ.ਐਫ.ਐਸ.) ਵਲੋਂ ਉਲੀਕੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀ ਕਾਰਕੁਨ ਸੀਮਾ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਨੂੰ ਅਸਫ਼ਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਘੀ ਬੁਰਛਾਗਰਦਾਂ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕ ਕੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਨੇ ਕੈਂਪਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਛਾਉਣੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ; ਪਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਚੌਕਸੀ ਤੇ ਜੁਗਤਾਂ ਨੇ ਸੰਘੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੋਹਰਾ ਬਣੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਦੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਉਪਰ ਪਾਣੀ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਵਾਰ ਮੁੱਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਖੋਹਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਭਵਿਖ ਉਪਰ ਹੀ ਸਵਾਲੀਆ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਸੀ ਜੋ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਤਾਣੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਧੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਅੰਦੋਲਨ ਤਹਿਤ ਐਸ.ਐਫ.ਐਸ. ਸਮੇਤ ਸੱਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬੰਦ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਮਾਮੂਲੀ ਸੀ: ਫ਼ੀਸਾਂ ਵਿਚ 4 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 11 ਗੁਣਾਂ ਤਕ ਕੀਤੇ ਵਾਧੇ ਬਾਰੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੇਵੇ, ਤੇ ਵੀ.ਸੀ. ਕੇਂਦਰੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਿੱਲੀ ਤੁਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡੰਡੇ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਲਾਠੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਛੜਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪਥਰਾਓ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬੇਮੇਚੀ ਟੱਕਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲਿਆ। ਬੁਖਲਾ ਕੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕੈਂਪਸ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਕਿਉਰਟੀ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਦਸਤੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਹਜੂਮ ਨੂੰ ਖਿੰਡਾਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰਨ, ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾਉਣ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਭਿਜਵਾਉਣ ਦੀ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਣ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਦੀ ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਬਦਲਾਖ਼ੋਰ ਜ਼ਿਹਨੀਅਤ ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। 53 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜ ਧ੍ਰੋਹ, ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਦੰਗਾ-ਫ਼ਸਾਦ ਦੇ ਪਰਚੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਤਸ਼ੱਦਦ ਢਾਹਿਆ ਗਿਆ। ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਤ-ਪਾਤੀ ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ ਤੇ ਹੋਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨਸੀ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮਰਦ ਪੁਲਸੀਏ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਘੜੀਸਦੇ ਰਹੇ। ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਵਰਸਿਟੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਵਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਪਰ ਰਾਜਧ੍ਰੋਹ ਦੀ ਦਫ਼ਾ (124-ਏ) ਇਸ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨਾਲ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਪੈ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਧ੍ਰੋਹ ਦੇ ਗ਼ਰਦ-ਗੁਬਾਰ ਵਿਚ ਅਸਲ ਅੰਦੋਲਨ ਦਬ ਜਾਵੇਗਾ; ਪਰ ਇਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਨਸਾਫ਼ਪਸੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ਉਠਾਈ ਆਵਾਜ਼ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਦਫ਼ਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣੀ ਪੈ ਗਈ। ਇਹ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਗ਼ਲਤਫ਼ਹਿਮੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਫ਼ਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹੱਕ-ਬਜਾਨਬ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੇ ਆਮ ਜਾਬਰ ਵਤੀਰੇ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਾਬਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ।

ਵਕੀਲ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਨਸਾਫ਼ਪਸੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਡਟ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਤਸ਼ੱਦਦ, ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਝੱਲੇ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ ਬੇਖ਼ੌਫ਼ ਹੋ ਕੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ 'ਤੇ ਜੱਜ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰ ਪਾਈ, ਉਹ ਇਸ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਪਛਾੜ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨਮੋਸ਼ੀ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ। ਭਵਿਖ ਵਿਚ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਿਕਲੇ, ਵੀ.ਸੀ. ਸਮੇਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਹਾਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਕਤਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵੀ.ਸੀ. ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਜਾਂ ਸੈਨੇਟ, ਇਕਾ-ਦੁੱਕਾ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਸੌਖਾ ਤਰੀਕਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇਮਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ 60 ਫੀਸਦ ਫੰਡ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਤੇ 40 ਫੀਸਦ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਮਾਮ ਵਿਤੀ ਵਸੀਲੇ ਹੜੱਪ ਜਾਣ ਵਾਲੇ

ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਕ ਧੇਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਰਫ਼ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਫੰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਵੀ.ਸੀ. ਵਲੋਂ ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਫ਼ਾਂ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਗਏ। ਇਹ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕੋਈ ਫੰਡ ਜਾਰੀ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਡੂੰਘੇ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬੇਵੱਸ ਧਿਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਪਰ ਬੋਝ ਲੱਦਣ ਦਾ ਭੂਤ ਵੀ.ਸੀ. ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਸੈਨੇਟ ਵਲੋਂ ਵੀ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਲੈਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਨਫ਼ੇ-ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਬਾਣੀਆ ਪੈਮਾਨੇ ਮੁਤਾਬਕ ਨਿਰੋਲ ਮੰਡੀ ਦਾ ਮਾਲ ਬਣਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ-ਸਪਾਟ ਦਲੀਲ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚੋਂ ਹੱਟੀ ਚੁਣ ਕੇ ਦਾਖ਼ਲਾ ਲੈ ਲਓ। ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਖ਼ਰਚ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦਫ਼ਨਾ ਦਿਓ। ਇਸੇ ਨਮੂਨੇ ਉਪਰ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਧੜਾਧੜ ਢਾਂਚਾ-ਢਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹਰ ਸਾਲ ਫ਼ੀਸਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਵਕਤੀ ਠੱਲ੍ਹ ਮਾਰਚ 2014 ਵਿਚ ਐਸ.ਐਫ.ਐਸ. ਵਲੋਂ ਵਿੱਢੇ ਗਏ ਜਾਨ-ਹੂਲਵੇਂ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਪਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਰੈਡੀਕਲ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜੋ ਨਾਮਨਿਹਾਦ ਰਵਾਇਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜੇ ਦੀ ਸਾਫ਼ ਲਕੀਰ ਖਿਚ ਕੇ ਕੈਂਪਸ ਅੰਦਰ ਸਮਾਜੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਜੱਥੇਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਸੂਝ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਧੁਰਾ ਬਣੇ ਅਤੇ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਐਸੀ ਤਾਕਤ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸੈਨੇਟ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਫ਼ੀਸਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਬਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਥੋਪਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਬਾਦਲੀਲ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਦਲੀਲ ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕ ਹੀ ਸਥਾਪਤੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੁਭਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਰੇਆਮ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵੀ.ਸੀ. ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 41 ਅਵਾਮੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਇਕਮੁੱਠਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਅਤੇ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਮੰਗ-ਪੱਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਉਪਰ ਬਾਦਲੀਲ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਵੀ.ਸੀ. ਭੜਕ ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਭੱਜ ਗਿਆ।

ਐਸ.ਐਫ.ਐਸ. ਦੇ ਉਭਾਰ ਨੇ ਕੈਂਪਸ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਬੱਝਵਾਂ ਇਜ਼ਹਾਰ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜ ਕੇ ਪੈਸੇ, ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਕਾਕਾਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਅਹੁਦੇ ਹਥਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਧਨਾਢ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਟੱਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਮ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਹੱਕ-ਜਤਾਈ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਤਾਕਤ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੀ। ਇਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਨੂੰ ਜੁਝਾਰੂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਸਮੇਤ ਅਜੋਕੇ ਗੰਭੀਰ ਸਿਆਸੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉਪਰ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਮਾਜੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਉਘੜਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਲਿਤਾਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ; ਬਸਤਰ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਟੇਟ ਦੀ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਤਕ ਹਰ ਭਖਦੇ ਸਵਾਲ ਬਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਰੈਡੀਕਲ ਸਿਆਸਤ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਧੌਂਸ ਖਿਲਾਫ ਲੜਨ ਲਈ ਕਰਵਟ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਸਮੂਹਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਾਂਝੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼, ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਅਤੇ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਹਰ ਤਾਕਤ ਐਸ.ਐਫ.ਐਸ. ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਨਿਖੇੜਨ ਲਈ ਚੌਤਰਫ਼ਾ ਹਮਲਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੈਡੀਕਲ ਸਿਆਸਤ ਖਿਲਾਫ ਕੈਂਪਸ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਉਪਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਵਲੋਂ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੰਗਾਂ ਏ.ਬੀ.ਵੀ.ਪੀ., ਐਨ.ਐਸ.ਯੂ.ਆਈ. ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਲੀਆ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਐਸ.ਐਫ.ਐਸ. ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਬਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣੇ। ਡਫਲੀ ਦੀ ਤਾਲ 'ਤੇ ਗਾ ਕੇ ਜਾਗਣ ਅਤੇ ਜੂਝਣ ਦਾ ਪੈਗ਼ਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਜਗਜੀਤ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਦੇ ਹੱਥ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੁਭਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੱਥ। ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਡੰਡਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਨਾਬਰੀ ਨੂੰ ਕੁਚਲਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ।

ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਅੰਜਾਮ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਸਮੂਹਿਕ ਲੜਾਈ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੀ ਛੱਲ ਕੰਨਿਆ ਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਫਿਲਮ ਐਂਡ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਬਰਾਸਤਾ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਜੇ.ਐਨ.ਯੂ. ਧੁਰ ਉਤਰ ਤਕ ਆ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਭਵਿਖ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਗਨ ਹੈ- 'ਰਾਜ ਧ੍ਰੋਹੀਆਂ' ਦੀ ਕਤਾਰ ਲੰਮੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਿਉਂ ਹੈ?

ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਤੀ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਿਰਤੀ ਚੌਕ ਤੋਂ ਦਿਹਾੜੀ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਹੋਵੋ। ਸ਼ਾਇਦ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸੈਕਟਰ 15 ਜਾਂ 16 ਦੇ ਬਾਸ਼ਿੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਖਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਇਸ ਲਿੱਸੇ ਜਿਹੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਭਵਨ ਜਾਂ ਟੈਗੋਰ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਿਤਾਬਾਂ

ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਰਤੀ
ਫੋਨ: +91-98887-89029

ਵੇਚਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਬਹਿਰੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾਣਾ ਪਰੋਸਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਹੈ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ, ਬੰਦੀ ਨੰਬਰ 10, ਜਿਸ ਉਪਰ ਗ਼ੈਰਇਰਾਦਤਨ ਹੱਤਿਆ (ਦਫ਼ਾ 308) ਦਾ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਹੈ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਉਨਾਂ 70 ਕੁ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ (ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਵਰਸਿਟੀ ਅਨੁਸਾਰ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਰਾਤ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲ-ਫਿਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਮੇਤ ਅਲੱਗ ਕਰ ਕੇ ਕ੍ਰਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ, ਤਿੰਨ ਡੰਡੇ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਉਸ ਦੀ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਨੌਲ਼ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁਣ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਮੁਲਜ਼ਿਮ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ 20-21 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਹੱਕ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਦਾ ਸੀ: ਕਦੇ ਬਹਿਰਾ ਬਣ ਕੇ, ਕਦੇ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰ ਕੇ, ਕਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵੰਡ ਕੇ, ਕਦੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੇਚ ਕੇ। ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਉਹ ਜੀ-ਜਾਨ ਨਾਲ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰ ਕੇ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਲਈ ਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਤਾਹੂ ਹਨ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਜੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅੰਦਰ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਉਣੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ 'ਬਰੈਂਡ ਸੋਝੀ' ਛਾ ਗਈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਪੈਕੇਜਾਂ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵੀ.ਸੀ. ਕੈਂਪਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ੇਖੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤਵਾਦ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਰਟਣ ਦੇ ਸਰੂਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ "ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ, ਸ਼ਹਿਣਸੀਲਤਾ ਲਈ, ਸੋਝੀ ਲਈ, ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਈਜਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਉਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਹਨ। ਜੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸੁਚੱਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਹੀ ਇਹ ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਸ਼ੁਭ ਹਨ।"

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ: ਹੁਣ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੁਚੱਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ?

ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿਛੜੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਮਾਨਸਾ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਲਿਤ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੋਲ ਕੋਈ

ਹੋਰ ਰਸਤਾ ਹੈ? ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖੀਵਾ ਦਿਆਲੂ ਵਾਲਾ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਆੜੀ ਹਰਭਜਨ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਚੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਡਟ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਐਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ-ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਹਾੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਆਖਰਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਠ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਕੇ ਕੰਮ ਲੱਗਣ ਪਿਆ ਅਤੇ ਨੌਵੀਂ ਕਲਾਸ ਵਿਚਾਲੇ ਛੱਡਣੀ ਪਈ। ਉਹ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਪੈਸੇ-ਧੇਲੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਮੁੜ ਸਕੂਲ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਿਆ।

ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮਿਲ ਸਕਣਗੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆੜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਜੋ ਪਿੰਡ ਰਹਿ ਕੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪੂਰੇ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਇਹੋ ਸੁਪਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਦੀ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਇਹ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਅਮਨ ਵਿਚ ਖ਼ਲਲ ਵਾਲੇ ਖ਼ਰੂਦੀ ਅਤੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਫ਼ਸਾਦੀ ਹਨ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਰਾਜ ਧ੍ਰੋਹ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਆਪੇ ਹੀ ਥੁੱਕ ਕੇ ਚੱਟ ਲਿਆ।

ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਜ਼ਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ ਕਿ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਜਲ-ਤੋਪਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਛੜਾਂ ਅੱਗੇ ਡਟਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਕਿਉਂ ਸੀ? ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਲਾਠੀਆਂ ਤੋਂ ਭੈਅਭੀਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ? ਉਸ ਦੇ ਮਾੜਚੂ ਜਿਹੇ ਜੁੱਸੇ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਖ਼ੌਫ਼ਨਾਕ ਤਸੀਹੇ ਝੱਲਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਬਲ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ?

ਕੀ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਸਤਾ ਸੀ? ਉਸ ਨੇ ਇਉ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਅੱਗੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਹੱਕ ਜਤਾਉਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਖਿਆਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਡਟਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਗ਼ਲਤ ਤੋਂ ਨਾਬਰੀ ਦਾ ਹੱਕ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਖ਼ਵਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਖੰਭ ਕੁਤਰਨ ਵਾਲਾ ਪਿੰਜਰਾ, ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਕੇਂਦਰ (ਨੌਕਰੀਆਂ ਵੰਡਣ ਵਾਲਾ ਡਿਪੂ) ਅਤੇ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਤੇ ਭੱਤਿਆਂ ਦੀ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਅੱਡਾ ਬਣ ਕੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਣ। ਉਸ ਨੂੰ ਡਟਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਹੀ ਹੁਣ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਰਸਤਾ ਹੈ।

-ਅਨੁਵਾਦ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਅਮਰੀਕਾ, ਚੀਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ

ਕੇ.ਸੀ. ਸਿੰਘ

ਹਾਲੀਆ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਪਰ ਮੁੜ ਗ਼ੌਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੈਰਲਡ ਵਿਲਸਨ ਦੀ ਟਿਚਰ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਕਿ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਸੀਰੀਆ ਦੇ ਕੌਮ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇੜੇ ਸ਼ਿਆਰਤ ਹਵਾਈ ਕੇਂਦਰ ਉਪਰ ਅੰਧਾਧੁੰਦ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਵਰ੍ਹਾਈਆਂ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਖ਼ਾਨ ਸ਼ੇਖ਼ੂ ਕਸਬੇ ਉਤੇ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਰਾਹੀਂ ਸੀਰੀਆ ਵੱਲੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਮੀਆਈ ਹਥਿਆਰਾਂ (ਵਿਸ਼ੈਲੀ ਗੈਸ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਗੈਸ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ ਰਸਾਇਣਕ ਹਥਿਆਰ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਲ ਸੈਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੁਲਭੂਸ਼ਨ ਜਾਧਵ ਨੂੰ ਜਾਸੂਸੀ ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਹੇਠ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਨਿਘਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਧਵ ਨੂੰ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਰਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸੋਚੀ-ਸਮਝੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਅਗਵਾ ਕਰ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਦੀ ਤਵਾਂਗ (ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਯਾਤਰਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਬੇਹੱਦ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਣ ਦੀ ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਧਮਕੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੋਧੀਆਂ ਲਈ ਲ੍ਹਾਸਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦੂਜਾ ਪਵਿੱਤਰ ਬੋਧੀ ਮੱਠ ਅਤੇ ਛੇਵੇਂ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਕੀ ਹੈ? ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ ਸੀਰੀਆ ਦੀ ਅਸਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸੱਜ-ਪਿਛਾਖੜੂ ਗੱਠਜੋੜ ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰ ਉਖੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਨਵ-ਦਖ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ (ਰਿਪਬਲਿਕਨ) ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਲੇ ਉਸ ਦੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਅਤੇ ਡੈਮੋਕਰੈਟਾਂ ਨੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਟਰੰਪ ਦੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕਈ ਮੰਤਵ ਸਨ- ਉਹ ਅਮਰੀਕੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਰੂਸ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹਮਲੇ ਵੇਲੇ ਸੀਰੀਆ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਰੂਸੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇਸ ਲਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਕਿ ਰੂਸ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਦੂਜਾ, ਇਹ ਹਮਲਾ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸੀਰੀਆਈ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਹੈਂਗਰਾਂ ਵਿਚ ਸਨ। ਪਾਇਲਟਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਠਿਕਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ।

ਚੀਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ੀ ਜਿਨਪਿੰਗ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਰੂਸ ਵਾਂਗ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਟਰੰਪ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਟੌਮ ਹਾਕਸ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦਾਗ਼ਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਫਲੋਰਿਡਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ 'ਮੈਰੇ-ਏ-ਲੈਗੋ' ਰਿਜ਼ੌਰਟ ਵਿਚ ਸ਼ੀ ਜਿਨਪਿੰਗ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਰਾਤਰੀ ਭੋਜਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰੀਤੀ ਭੋਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੀਰੀਆ ਉਤੇ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦਾਗ਼ਣ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਟਰੰਪ ਨੇ ਇੰਜ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਜਿਨਪਿੰਗ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਗਤੀਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਉਪਰ ਟਰਾਂਸ-ਪੈਸੇਫਿਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸੰਧੀ ਤੋਂ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟਣ, 'ਇਕ ਚੀਨ-ਇਕ ਨੀਤੀ' ਬਾਰੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਰੂਸੀ ਦਖ਼ਲ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਕਾਰਨ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉਠੇ ਸਨ। ਚੀਨੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਿਨਪਿੰਗ ਨੇ ਇਸ ਨਮੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤਿਆਂ ਸੰਘੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਾਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਪਰਤਣ ਸਾਰ ਚੀਨ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਟਰੰਪ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਸੀਰੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਵਿਚ ਦਖ਼ਲ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਕਾਰ ਅਜੇ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਿ ਟਰੰਪ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀਰੀਆ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬਗ਼ੈਰ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਗੁੱਸਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਸ਼ਰ-ਅਲ ਅਸਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਕਦਮ ਹੈ। ਜੇ ਪਿਛਲੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਲਹਾਲ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ੀਆ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰੂਸ ਸਰਕਾਰ ਇਰਾਨ-ਅਸਦ-ਹਿਜ਼ਬੁੱਲਾ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਉਂਜ ਵੀ, ਜਬਰੀ ਜੰਗਬੰਦੀ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਅਸਦ ਵਿਰੋਧੀ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਸੁੰਨੀ ਧੜਿਆਂ ਜੋ ਸੀਰੀਆ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਉਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹਨ, ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਸੇਧਬੰਦ ਕਰਨਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੈਨਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੀ ਸੈਨਾ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ 'ਨਾਟੋ' ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸੈਨਾ ਨਾ ਰੂਸ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚੀਨ ਨੂੰ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਜਰਨੈਲ, ਕੌਮੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਅਮਲ ਉਤੇ ਅਸਰਅੰਦਾਜ਼ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਹਨ।

ਜਰਨੈਲਾਂ ਦਾ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸ਼ਾਇਦ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਬੰਧਾਂ ਲਈ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ ਸੀਰੀਆ ਬਾਰੇ ਅਪਣਾਏ ਗਏ 'ਓਬਾਮਾ ਸਿਧਾਂਤ' ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਰਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸ਼ੀਆ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਰੂਸ ਨਾਲੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਤੇ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਨੂੰ ਤਿਆਗਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪਏ ਸੁੰਨੀ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਵਿਚ ਮੁੜ ਜਾਨ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸੁੰਨੀ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਥਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਰਹੀਲ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੁੰਨੀ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਹੁਣ ਓਮਾਨ ਤੋਂ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਚਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਖਾੜੀ ਸਹਿਯੋਗ ਕੌਂਸਲ (ਜੀ.ਸੀ.ਸੀ.) ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਹਿੱਤ ਮੁੜ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੁੜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਕੁਲਭੂਸ਼ਨ ਜਾਧਵ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਉਠੀ ਆਵਾਜ਼, ਉਵੇਂ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

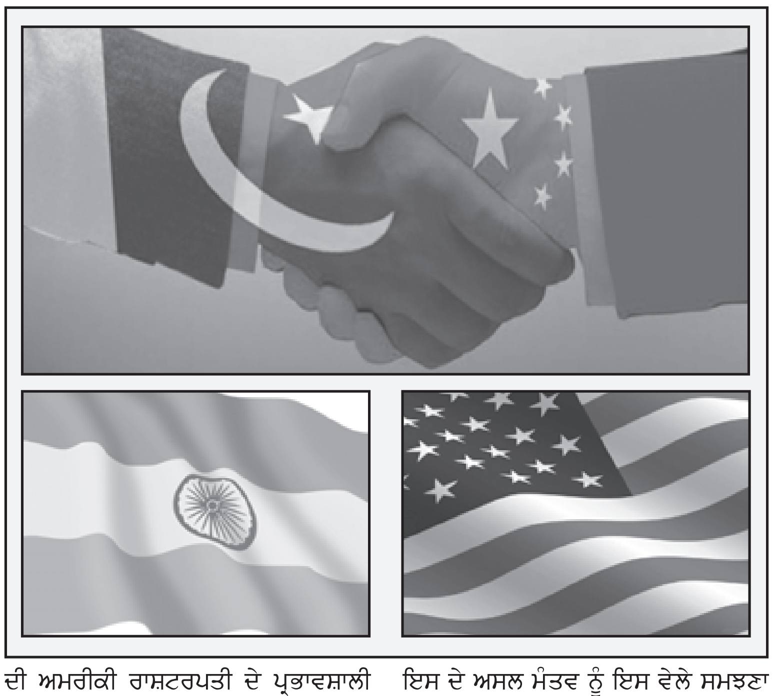

ਇਸ ਦੇ ਅਸਲ ਮੰਤਵ ਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਬਹੁਪਰਤੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਵੱਡੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਕਾਮ ਹੈ, ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਯੋਗੀ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਦੇ ਉਭਾਰ ਕਾਰਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਮੁਸਲਿਮ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਦਿਲੋ-ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਤੌਖ਼ਲੇ ਉਭਰਨੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਪੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਅਸਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦਾ ਪਾਨਾਮਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕੇਸ ਵਿਚ ਬਚਣਾ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਫੈਲਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਚੀਨ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨੀਤੀ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਕੁਝ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਉਸ ਮੁਲੰਕਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਾ ਉਸ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਅਜਿਹਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤਾਂ 1998 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਪਰਮਾਣੂ ਧਮਾਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਵੀ ਲਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਫਲੋਰਿਡਾ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਟਰੰਪ-ਜਿਨਪਿੰਗ ਸੰਮੇਲਨ ਉਪਰ ਸੀਰੀਆ ਦਾ ਝਮੇਲਾ ਭਾਰੂ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਆਗੂ ਆਪਸੀ ਵਪਾਰਕ ਅਸੰਤੁਲਨ, ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਚੀਨ ਸਾਗਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਥਾਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨਿੱਕੀ ਹੇਲੀ ਦਾ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣਾ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਚਮੁਚ ਉਨਾ ਅਲਗ-ਥਲਗ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਭਾਜਪਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ?

ਜਾਧਵ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਬਾਰੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਬੇਲੋੜੇ ਸਨ। ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਧਮਕੀ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ; ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੋਟੇ ਇਨਾਮ ਦਾ ਲੋਭ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ। ਏਜੰਸੀਆਂ ਉਪਰ ਡਿਪਲੋਮੇਸੀ ਨੂੰ ਭਾਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹ ਚਿਰੀ ਜੰਗ, ਭਾਵ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਉਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਐਮ.ਕੇ. ਰਸਗੋਤਰਾ ਦੀ ਉਹ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ ਹੱਕ ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਹਿ ਦੇਣੀ ਬੰਦ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਅੰਧ-ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕੰਮ ਕਰ ਜਾਏ, ਪਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਹ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੀਨ-ਪਾਕਿ ਗੱਠਜੋੜ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਭਾਰਤ-ਪੱਖੀ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਜੋਖ਼ਮ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਘਸੁੰਨ ਉਛਾਲਣ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਬਚੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ 'ਰਸਗੋਤਰਾ' ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਭੇਜੇ।

ਇਲੈਕਟ੍ਰੌਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਅਸਲ ਮੁੱਦੇ ਵਿਸਾਰੇ

ਤਾਜ਼ਾ ਖ਼ਬਰਾਂ ਸੁਣਾਉਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦਿਖਾਉਣੀਆਂ ਹੁਣ ਵੱਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਕੰਮ ਕੇਵਲ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਦੇਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਲਕਿ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਛੁਪੀਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤਕ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੁਚੇਤ ਅਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਵੀ ਹਨ, ਪਰ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਧਨਾਢ ਕੰਪਨੀਆਂ/ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀ ਹਵਾ ਬਣਾਉਣ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਸਲਿਆਂ ਦੀ ਹਵਾ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਚੈਨਲ ਹਨ ਜੋ ਕੇਵਲ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੇ ਚੈਨਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਤਹਿ ਤਕ ਜਾਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਚੈਨਲ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਜੋਤਿਸ਼, ਹੱਥ ਰੇਖਾ, ਵਸਤੂ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਅੰਕ ਮਾਹਿਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਅਖੌਤੀ ਮਾਹਿਰ ਆਪਣਾ ਸੌਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਚੈਨਲ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਸਾਰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਝੰਡਾਬਰਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ, ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪਿੱਛੇ ਧਰੀਆਂ ਧਰਾਈਆਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀ, ਖ਼ਬਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਟੀ ਵੀ ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੇਤਾਵਾਂ, ਧਰਮ ਗੁਰੂਆਂ, ਸੁਆਮੀਆਂ, ਮੌਲਵੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਮਸਜਿਦ, ਧਰਮ ਮਜ਼ਹਬ, ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਤੂੰ-ਮੈਂ ਮੈਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਰੋਜ਼ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਭ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਕੋ ਧਰਮ ਕਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਹੀ ਵੱਡਾ ਮਸਲਾ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਬੇਕਾਰੀ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਘਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਲੋਕ ਘੱਟ ਉਜਰਤਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਪਨੀਆਂ/ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦੀ ਨਹੀਂ। ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਨਿਜੀਕਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਚ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਆਮ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਲੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਾਹਕ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਧਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਆਬਾਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਆਲਮੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਕੀਮਤਾਂ ਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿਸ ਭਾਅ ਤੇਲ ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ, ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਯੂਪੀ ਆਦਿ ਦੇ ਚਾਲੀ ਲੱਖ ਲੋਕ ਔੜ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਘਰ-ਬਾਰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਤਰਾਸਦੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ, ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੇ ਚੈਨਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾ ਆਵੇ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੀ-ਕੀ ਅਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਦਮ ਉਠਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ - ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਹੀ।

ਰਾਜਨੀਤਕ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਚੱਲਦੀ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਲੋਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤਾ ਆਟਾ-ਦਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਜਿਨਸਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਾਅ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਛ ਜਿਹੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਫ਼ਤ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਚੰਗੀ ਵਿਦਿਆ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੁਫ਼ਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਸਤੀ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਫ਼ੀਸਾਂ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਲੀਸ ਦੀਆਂ ਡਾਂਗਾਂ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਵੋਟ ਬਟੋਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਨਹੀਂ; ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਮਹਿੰਗਾਈ ਨਾਲ ਲੋਕ ਤਰਾਹ-ਤਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕ ਹਾਲੋਂ ਬੇਹਾਲ ਹਨ। 45 ਫ਼ੀਸਦੀ ਜਨਤਾ ਭੁੱਖਮਰੀ ਅਤੇ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਮਨੋਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ/ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੋਲ ਕੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ? ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਸਰਲ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪਣੀ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਲਈ ਮੂਰਤੀਆਂ, ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ 'ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖ਼ਰਚ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰਾਜਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ, ਮੰਤਰੀਆਂ, ਧਰਮ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖ਼ਰਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗ਼ਰੀਬ ਲੋਕ ਮਾਮੂਲੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅੰਨਦਾਤਾ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੰਵੇਦਨਹੀਣਤਾ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾਈ ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

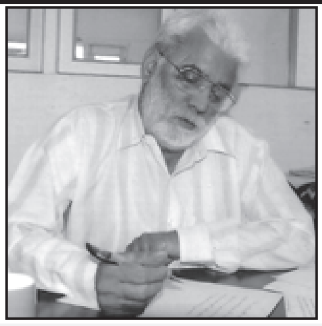

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਸੋਸ਼ਲ' ਲਫਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੇ ਕੁਵਰਤੋਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਲਾਮਬੰਦੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 'ਸੋਸ਼ਲ ਸੁਸਾਈਟੀ' ਦਾ ਨਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹਰ ਕੋਈ ਸਰਗਰਮੀ 'ਸੋਸ਼ਲ' ਜਾਂ ਸਮਾਜੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸੋਸ਼ਲ ਸੁਸਾਈਟੀ' ਦੇ ਨਾਂ ਵਾਲੀ ਭੀੜ ਕੁਝ 'ਐਂਟੀ ਸੋਸ਼ਲ' ਜਾਂ ਗੈਰ ਸਮਾਜੀ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਹੇਠ ਉੱਧੜ-ਧੁੰਮੀ ਮਚਾਉਂਦੀ ਦਿੱਸ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ 'ਸੋਸ਼ਲ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ 'ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ' ਵੀ ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਕੁਝ 'ਸੋਸ਼ਲ' ਤੇ ਕਈ ਕੁਝ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ 'ਐਂਟੀ ਸੋਸ਼ਲ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਵੀ ਉਛਾਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੀ ਦਰਜ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਫਜ਼ੂਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਭਾਰਤੀ ਐਕਟਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬੀਬੀ ਨਾਲ ਕੌੜ ਵਿਚ ਹਾਸੋਹੀਣਾ ਆਢਾ ਲਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਬੇਹੂਦਗੀ ਜਾਪੇਗੀ, ਪਰ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਿਲਚਸਪ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮੁੱਦਾ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਵਾਰੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਬੜੀ ਭਾਵ-ਪੂਰਤ ਸੀ, "ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਦਾ 'ਸੈਕੂਲਰ ਵਿੰਗ' ਜਾਪਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਰਾਜ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ 'ਫਿਰਕੂ ਵਿੰਗ' ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ।" ਬਹੁਤ ਸੋਚਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਏ 'ਰਾਮ ਮੰਦਿਰ' ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਹਿਰੂ-ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਆਗੂ ਨਹੀਂ, ਭਾਜਪਾ ਦੇ 'ਸੈਕੂਲਰ ਵਿੰਗ' ਦਾ ਆਗੂ ਬਣ ਕੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਹੇਤੀ ਧਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸਿਰਫ 'ਹਿੰਦੂਤਵ' ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਪੈਂਤੜੇ ਦਾ ਵਖਰੇਵਾਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ 'ਫਿਰਕੂ ਵਿੰਗ' ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਵਖਰੇਵਾਂ ਸਿਰਫ ਏਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹੀ ਗੱਲ ਕਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਆਖਦੀ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਛੱਡਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹੋ ਗੱਲ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਫਿਰਕੂ ਸੋਚਾਂ ਉਤੇ 'ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ' ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੀਆਂ ਆਰਥਕ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ 'ਕਬਰਸਤਾਨ ਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ' ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਨਾਲ ਪਰੋਸੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀ ਦੇ ਕੱਚ-ਸੱਚ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ 'ਐਨ ਸੀ ਟੀ ਸੀ' ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਐਨ ਸੀ ਟੀ ਸੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਏਨੀ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੁਲਾ ਬੈਠੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਣਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਏਦਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪਲਾਨੀਅੱਪਨ ਚਿਦੰਬਰਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਵਿਚਾਰ ਬਣੀ ਸੀ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਲਈ 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਊਂਟਰ ਟੈਰਰਿਜ਼ਮ ਸੈਂਟਰ' (ਐਨ ਸੀ ਟੀ ਸੀ) ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਏਜੰਸੀ (ਐਨ ਆਈ ਏ) ਬਣਾਈ ਸੀ, ਜੋ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਠਾਨਕੋਟ ਉਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੀਨਾ ਨਗਰ ਥਾਣੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਵੀ। ਉਦੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੀ ਹਰ ਜਾਂਚ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮੁੰਬਈ ਵਾਲੀ ਵਾਰਦਾਤ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸੁਰਾਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਏਜੰਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਏਜੰਸੀ ਬਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਏਦਾਂ ਹੀ ਅੱਗਲ-ਵਾਂਢੀ ਹੋ ਕੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਨਾਲ ਭਿੜਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਐਨ ਸੀ ਟੀ ਸੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਜਦੋਂ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਵਿਰੋਧ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਰੋਕਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਰਾਹ ਲੱਭਦੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਣ ਦੀ ਆਸ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਜੋਕੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਇਸ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹੀ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਕੇਂਦਰ ਐਨ ਸੀ ਟੀ ਸੀ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੁਣੀਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਲੋਕਾਰ ਗੱਲ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ।

ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਨਾ ਸੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਰੋਧ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਰਾਜ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹੋ ਕਾਨੂੰਨ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਅਗਲਾ ਪੜਾਅ ਹੈ। ਅਗਲਾ ਪੜਾਅ ਸੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਟੈਕਸਾਂ ਬਾਰੇ ਜੀ ਐਸ ਟੀ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਉਹੋ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੱਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣਾ ਬੈਠੀ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ 'ਆਧਾਰ' ਕਾਰਡ ਹਰ ਕੰਮ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰਾਹਦਾਰੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਸਪੋਰਟ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਵੀ, ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵੇਲੇ ਵੀ, ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਢਲਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਰੋਧ ਉਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਬੀਬੀ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਦਾ ਬਿੱਲ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਕੌਮਾ-ਬਿੰਦੀ' ਦਾ ਵਾਧਾ-ਘਾਟਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਉਦੋਂ ਵੀ ਉਠਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹੋ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਹੁਣ ਜਦੋਂ 'ਕੌਮਾ-ਬਿੰਦੀ' ਵਾਲੇ ਫਰਕ ਦੇ ਬਗੈਰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿਓ ਕਿ ਉਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਏਦਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਝਣ ਲਈ ਐਨ ਸੀ ਟੀ ਸੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਵੀ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਠੇਗਾ ਕਿ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਦੇ ਵੇਲੇ ਪਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹੋ ਪਾਸ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ?

ਗੱਲ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋੜਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਇਹ ਰੱਟ ਲਾਉਣਾ ਵੀ ਇਸੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਗਿਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ-ਮੁਕਤ ਦੇਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਭਾਜਪਾ ਖੜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਭਰਤੀ ਨਹੀਂ, ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨੀਤੀਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਉਦੋਂ ਜੁਮਲੇ ਛੱਡਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਆਮ ਆਦਮੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, 'ਭਾਰਤ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਮੇਂ ਹੱਕ ਹੈ ਮੇਰਾ।' ਪਠਾਨਕੋਟ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਆਏ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਸੀ, "ਸਰਕਾਰ ਕਹਿਤੀ ਹੈ ਕਿ 'ਭਾਰਤ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਮੇਂ ਹੱਕ ਹੈ ਮੇਰਾ', ਤੋ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਮੇਂ 'ਭਾਰਤ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਮੇਂ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਮੇਰਾ' ਕਹਿਤਾ ਹੂੰ।" ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਮੋਦੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ-ਮੁਕਤ ਭਾਰਤ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਬਦਨੀਤੀਆਂ-ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਤੋਲ-ਤੁਲਾਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਕਿੰਤੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿੰਤੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਕਿੰਤੂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਵਾਲੀ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, "ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਦਾ 'ਸੈਕੂਲਰ ਵਿੰਗ' ਜਾਪਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਰਾਜ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ 'ਫਿਰਕੂ ਵਿੰਗ' ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ।" ਸੌ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵਰਗੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਅਰਥ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਸਿਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਏਦਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਵੀ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਨਾਇਕ ਦਾ ਪਿੰਡ ਝੋਰੜਾਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਕੈਪਟਨ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
Sandhugulzar@yahoo.com

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਨ ਵਿਚ ਰਾਜ ਭਾਗ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਖੂਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਉਹ ਇਕ ਹੋਰ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਵੀ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ। ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਉਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'The 36th Sikhs in Tirah Campaign 1897-98 and the defense of Samana Forts' (ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ 36ਵੀਂ ਸਿੱਖ ਰੈਜਮੈਂਟ ਦਾ ਮਾਅਰਕਾ) ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। 120 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਰੈਜਮੈਂਟ ਦੇ 21 ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੁਕੜੀ ਨੂੰ 8000 ਕਬਾਇਲੀ ਅਫਗਾਨਾਂ ਨੇ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੂਫਾਨੀ ਹਵਾਲਦਾਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਲੜਦਿਆਂ ਮਰਨਾ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਇਹ ਜਾਣਦਿਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਉਹ ਦਿਨ ਇਸ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ 21 ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਪੌਣੇ ਸੱਤ ਘੰਟੇ 8000 ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਡੱਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਦਾਦ ਨਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਰਸੋਈਏ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਮਰੇ ਹੋਏ ਸਾਥੀ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਚੁੱਕ ਕੇ ਚਾਰ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਰਜਣ ਕਲਾ ਦਾ ਕਮਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਰਸੋਈਏ ਦਾਦ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁਮਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ, ਧਰਮ ਤੇ ਮੂਲ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਜੱਦੀ ਖੇਤਰ ਨੌਸ਼ਹਿਰਾ ਸੀ। ਬੁੱਕ ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰ ਰਹੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ, ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ

ਕਿਤਾਬ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

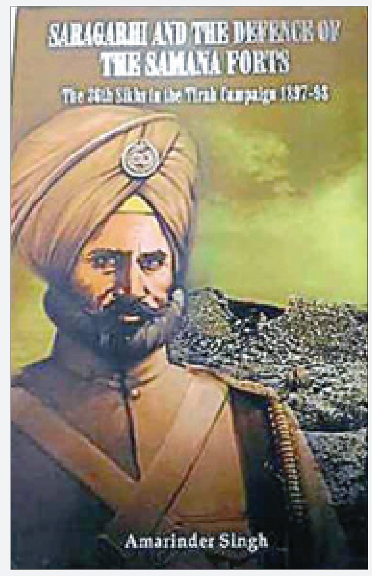

ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਾਂਝੀ ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਗਾਥਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਰਸੋਈਏ ਦਾਦ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਵਲ ਲੋੜੀਂਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਰਕੇ ਫਰੋਲੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪੈੜ ਨੱਪਣਾ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਲੇਖਕ ਦੀ ਸਿਰਜਣ ਕਲਾ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਸਮਝੋ ਕਿ 120 ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਉਤੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸੰਤੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਫਿਲਮ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰ ਰਣਦੀਪ ਹੂਡਾ ਨੇ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਉਤੇ ਕੈਪਟਨ ਨੇ 27 ਅਕਤੂਬਰ 2017 ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਰਚਨਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਸਾਹਿਤ ਉਸਤਵ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਵਚਨ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਿਨ ਇਕ ਸਿੱਖ ਰੈਜਮੈਂਟ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਧਾੜਵੀਆਂ ਤੋਂ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਵਾਲਦਾਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਝੋਰੜਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਸਮਾਰਕ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਵਚਨ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਲੁਧਿਆਣਾ-ਰਾਏਕੋਟ ਸੜਕ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਉਤੇ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਗਰਾਓਂ ਦਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਿੰਡ ਤੋਂ 25 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ।

ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁਣ 1984 ਦੇ ਲਹੂ ਭਿੱਜੇ ਵਰਕਿਆਂ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਉਸ ਗਾਥਾ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਭਿਣਕ ਦਾਸ (ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸੰਧੂ) ਨੂੰ ਵੀ ਹੈ। 1986 ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿਠਣ ਲਈ 'ਪੰਜਾਬ ਗਰੁਪ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਵਜੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਉਹ ਦੌਰ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਆਪਣੀ ਹਿੱਕ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਾਲੀ ਰਖਿਆ, ਇਸ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ।

ਆਈ ਵਿਸਾਖੀ, ਗਈ ਵਿਸਾਖੀ: ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਰਲ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ, 'ਕਣਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਨੇ, ਪਕਵਾਨ ਪਕਾਉਂਦੀਆਂ ਜੱਟੀਆਂ ਨੇ।' ਅੱਜ ਫਸਲਾਂ ਪੱਕਦੀਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨੇ ਤੇ ਵੱਢੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੰਬਾਈਨ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਤੂੜੀ ਤੰਦ ਸਾਂਭ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲੰਬੜਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਕਿਰਸਾਨੀ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਉਪਰ-ਥੱਲੇ ਦੋ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਹੋਏ। ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਵੱਲੋਂ ਤੇ ਦੂਜਾ ਚੰਡੀਗੜ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਵੱਲੋਂ। ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਨੇ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਧੀਮੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹਟਵਾਂ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿੱਤਾ,

ਤੂੰ ਬੁੱਤ ਤੋੜਦਾ ਤੋੜਦਾ ਰੱਬ ਹੋ ਗਿਆ
ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਚਰਾਂ ਚੁਗਦੀ ਬੁੱਤ ਹੋ ਗਈ।
ਮਨਜੀਤ ਇੰਦਰਾਂ ਨੇ ਹੌਸਲਾ ਦਿੱਤਾ,
ਗੈਰਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਨਾ ਲੋੜੀਏ
ਆਪਣੇ ਭਰੋਸੇ 'ਚ ਕਾਂਜੀ ਕਾਹਨੂੰ ਘੋਲੀਏ।
ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਨ,
ਰੂਪ ਰੰਗ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੇ ਤਾਂ
ਪਿੰਡ 'ਕੱਠਾ ਹੋ ਜਾਏ,
ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੇ ਤਾਂ
ਬੰਦਾ 'ਕੱਲਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਏ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਅਰਸ਼ ਨੇ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਫੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ,

ਲੱਗ ਗਿਆ ਵੀਜ਼ਾ ਜਦੋਂ
ਮੈਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਦਾ।
ਫਿਰ ਮੈਂ ਰਾਂਝੇ ਵਾਂਗ ਹੀਰੇ
ਕਿਉਂ ਫਿਰਾਂ ਵੱਗ ਚਾਰਦਾ।

ਰਮਨ ਸੰਧੂ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ,

ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੋਬ'ਤੀ ਹਾੜ੍ਹੀ
ਲਿਆ ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਹਉਕਾ,
ਉਹਨੇ ਜਦ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਕਰਜ਼ੇ 'ਚ
ਡੁੱਬੇ ਬਾਪ ਦਾ ਚਿਹਰਾ।

ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਵਿਸਾਖੀ ਦੀ ਕਣਕ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਭਾਰ ਥਲਿਓਂ ਕੱਢ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ।

ਅੰਤਿਕਾ: ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਹਲ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚਗਲੇ ਸੁਆਦਾਂ ਦੀ ਚਵਿੰਗਮ
ਰਸ ਹੀਣ, ਬਕ ਬਕੀ।
ਰਬੜ ਦੀ ਅਲਕਤ, ਨਫਰਤੀ ਹਸਰਤ
ਜੁਬਾੜੇ ਦੁਖਣ, ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਹੱਡੀ।
ਨਾ ਖਾਧੀ ਜਾਵੇ, ਨਾ ਜਾਵੇ ਛੱਡੀ।

#

ਸਰਕਾਰੀ ਨਾਅਹਿਲੀਅਤ ਕਾਰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰਾਹ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਫੀਸਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਪਣਾਈ ਨੀਤੀ ਉਤੇ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ। 11 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚਾਲੇ ਹਿੰਸਕ ਟਕਰਾਅ ਬਾਰੇ ਆਈਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲ ਵੀ ਉਂਗਲ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। 11 ਮਾਰਚ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵੀ.ਸੀ., ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਬਦਨੌਰ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੱਕ ਫਰਿਆਦ ਲੈ ਕੇ ਗਈਆਂ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਾ ਲਿਆ।

ਕੇਂਦਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲ-ਬੈਠ ਕੇ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਰੋਹ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ 11 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਪਕੁਲਪਤੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਸਾਹਮਣੇ ਧਰਨਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਫਿਰ ਵੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭੜਕ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੜੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇੱਟਾਂ, ਵੱਟੇ ਅਤੇ ਗਮਲੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ-ਮਾਰਿਆ ਜਿਹੜੇ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ 52 ਦੇ ਲਗਭਗ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਵੀ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬੜੀਆਂ ਸੰਗੀਨ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਧ੍ਰੋਹ ਸਬੰਧੀ ਧਾਰਾ 124 ਵੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਹਟਾ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਫੰਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਕੋਟੇ ਦੇ ਫੰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੋਰ ਟੈਕਨੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦੀ ਵੀ ਹਾਲਤ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਮਾੜੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੋਰਸਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਕੋਰਸਾਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬੇਹੱਦ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਰੋਹ ਤੇ ਰੋਸ ਫੈਲਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਸੀ।

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਫੰਡਾਂ ਉਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਟੌਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ 2009 ਵਿਚ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਇਆ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਗ੍ਰਾਂਟ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗੀ। 2009 ਤੋਂ 2013 ਤੱਕ ਇਹ ਸਪੈਸ਼ਲ ਗ੍ਰਾਂਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬਜਟ ਦਾ ਸਥਾਈ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਗ੍ਰਾਂਟ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੋਰ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। 1966 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਹ ਤੈਅ ਹੋਇਆ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦਾ 20 ਫੀਸਦੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ 20 ਫੀਸਦੀ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇਵੇਗੀ ਤੇ 60 ਫੀਸਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1980 ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ 20 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਦੇਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਪੰਜਾਬ ਹੀ 40 ਫੀਸਦੀ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਰ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਵੀ 40 ਫੀਸਦੀ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਇਹ ਆਪਣਾ 20 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ। ਸਿਰਫ 2006 ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਉਕਾ-ਪੁੱਕਾ 20 ਕਰੋੜ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਖਰਚਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 2013 ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗ੍ਰਾਂਟ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਲਗਾਤਾਰ ਹਰ ਸਾਲ 20 ਫੀਸਦੀ ਫੀਸਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਤਾਂ ਸਿਤਮ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਇਕੋ ਸੈਸ਼ਨ 2016-17 ਵਿਚ 40 ਫੀਸਦੀ ਫੀਸਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੀਸਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਤੋਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਮਦਦ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਤੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਾਇਸ ਚਾਂਸਲਰ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗ੍ਰਾਂਟ ਜਾਰੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 2017 ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜੂੰ ਨਹੀਂ ਸਰਕੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ 75 ਫੀਸਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਫੀਸਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਤੋਹਫਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਫਿਰ 20 ਫੀਸਦੀ ਫੀਸਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਕੁੱਲ ਬਜਟ 502 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਘਾਟਾ 252 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ। 225 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਤਰ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। 252 ਕਰੋੜ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਰਫ 176 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੀ ਦੇਣਾ ਮੰਨਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਬਦਲਾਖੋਰੀ ਵਾਲੀ ਸੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੜਤਾਲੀਆ ਟੀਮ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੰਡਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਟੀਮ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਦਲਾਖੋਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰਨਾ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਏ 53 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਉਪਰ ਮਿੱਥ ਕੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਥਾਰਿਟੀਜ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਅਤੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਵਤੀਰਾ ਅਪਣਾ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਪਰ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਹਮਲੇ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ, ਕਲਾਸ ਲਾ ਰਹੀ ਮਹਿਲਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਰਿਸਰਚ ਸਕਾਲਰ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਨ, ਲੈਬਾਂ ਅਤੇ ਹੋਸਟਲਾਂ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਦੇਸ਼-ਧ੍ਰੋਹ (124-ਏ) ਦੇ ਹਾਸੋਹੀਣੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਪਰ ਧਾਰਾ 308 ਵਰਗੇ ਸੰਗੀਨ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪਰਚੇ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਨਿਹਾਇਤ ਗੈਰਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਵਤੀਰੇ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਟੀਮ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਂਪਸ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚਲੀ ਕਸ਼ੀਦਗੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਪਰ ਪਾਏ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੂਲ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ।

ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦਾਖਲੇ 'ਤੇ ਰੋਕ ਦੀ ਮੰਗ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂੰਗਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਵੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਬਦਨੌਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਰਦੀਆਂ ਸਮੇਤ ਪੁਲਿਸ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਿਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦਾਖਲੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਲਿਸ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ।

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਣ ਲਈ ਨਿੱਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਮਾਂਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 100 ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਸਿਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਸੁਝਾਅ ਭੇਜਣ ਅਤੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ, ਬੰਦੂਕਾਂ-ਗੰਡਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧੀਆਂ-ਧਿਆਣੀਆਂ ਨੂੰ ਭੱਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਸੈਂਸਰ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰੋਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਠੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੰਢੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਸਤੀ ਤੇ ਕਾਫੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ 100 ਏਕੜ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਸਿਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਇਰੇਸੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਗੁੰਡਾ ਐਕਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਰੋਕ ਕੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਰਕਟ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਹਿਜੇ ਅਨੁਸਾਰ ਟੋਟਕਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਠਹਾਕੇ ਗੂੰਜਦੇ ਰਹੇ। ਸ਼ਾਇਰ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੰਜਾਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਘੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਬਚਪਨ ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਚੰਗੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਪੱਛੜਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਡਿਸਕਵਰੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ' ਤੇ 'ਕੌਫੀ ਟੇਬਲ ਬੁੱਕ' ਲਿਖਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਪ੍ਰੋ. ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਕਲਚਰਲ ਵਿਲੇਜ' ਅਤੇ ਕਲਚਰਲ ਰੋਡ ਮੈਪ ਬਣਾਉਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ।

ਡਾ. ਦੀਪਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰੇਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਹ ਨੀਤੀ ਕਿਸੇ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਬਤੌਰ ਕਲਾਕਾਰ ਪੁੱਜੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਵੜੈਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਦਾਅ ਉਪਰ ਲਾਉਣਾ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਾਬਕਾ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਰਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਉਪਰ ਚੋਟਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਉਪਰ 2.31 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਗਏ, ਪਰ ਇਹ ਨੀਤੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਬੰਦ ਪਈ ਹੈ। ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਪੰਮੀ ਬਾਈ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੋਖੇ ਕਰ ਕੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਉਪਰ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਰੋੜ੍ਹਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਫਤੇ 'ਚ ਸੁਝਾਅ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ

ਨਾਟਕ 'ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਦੇ ਮੋੜ 'ਤੇ' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕ ਮੋਹੇ

ਸਟਾਕਟਨ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਆਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਸਟਾਕਟਨ ਵਲੋਂ 8 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਪੈਸੇਫਿਕ,

ਸਟਾਕਟਨ ਦੇ 'ਫੇ ਸਪੈਨੋਜ਼ ਕੰਸਰਟ ਹਾਲ' ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਸ਼ੋਕ ਟਾਂਗਰੀ ਦੇ ਨਾਟਕ 'ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਦੇ ਮੋੜ 'ਤੇ' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਮੋਹ ਲਏ।

ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ ਦੇ ਸਵਾਗਤੀ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਸਥਾਨਕ ਗਾਇਕ ਮਨਦੀਪ ਅਟਵਾਲ ਨੇ ਇੱਕ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤਮਈ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਪਰੰਤ ਕਾਮੇਡੀਅਨ ਵਿਜੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ।

ਨਾਟਕ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਮੋੜ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੇ ਲੇਖਕ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀਪ ਦੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮੰਚ 'ਤੇ ਐਸਾ ਸਜੀਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਰਸ਼ਕ ਬੇਹਦ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਏ। ਖਚਾਖਚ ਭਰੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਕ ਹਰੇਕ ਸੀਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਹਾਲ ਗੂੰਜਣ ਲਾ ਦਿੰਦੇ। ਜਿੱਥੇ ਕਈ ਪਾਤਰਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਸਾਇਆ, ਉਥੇ ਕਈ ਸੀਨ ਇੰਨੇ ਗੰਭੀਰ ਸਨ ਕਿ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਹਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ। ਮੁੱਖ ਪਾਤਰਾਂ- ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ (ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦ), ਭਾਨਾ (ਅਸ਼ੋਕ ਟਾਂਗਰੀ) ਤੇ ਨਿਹਾਲ ਕੌਰ (ਡਿੰਪਲ ਬੈਂਸ) ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀਲੀ ਰੱਖਿਆ। ਭਈਏ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੋਨੂੰ ਬੈਂਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਖੂਬ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਤੇ ਚੁਲਬੁਲੇ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਰੋਲ ਵਿਚ ਮਿੰਧਾ (ਜੱਸੀ ਢਿੱਲੋਂ) ਤੇ ਗੀਤੀ ਦੇ ਰੋਲ ਵਿਚ ਜਾਨਵੀ ਬੈਂਸ ਨੇ ਖੂਬ ਤਾੜੀਆਂ ਬਟੋਰੀਆਂ। ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੋਲ ਵਿਚ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਾਗਰ ਤੇ ਸੀਤੇ ਦੇ ਰੋਲ ਵਿਚ ਸਿਕੰਦਰ ਟਾਂਗਰੀ ਵਾਹਵਾ ਜਚੇ। ਅਸ਼ੋਕ ਟਾਂਗਰੀ ਨੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦ ਨੇ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰਾਂ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਲਾਖਾ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ ਦਾ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਪਲੈਕ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਉਪਲ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਇਆ। ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਅਭਿਰਾਜ ਟਾਂਗਰੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਸੈਟ ਸਜਾਵਟ ਅਤੇ ਸਟੇਜ ਕੰਟਰੋਲ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਟਾਂਗਰੀ ਦਾ ਸੀ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਗਰੈਂਡ ਸਪਾਂਸਰ ਮਨਜੀਤ ਕੰਗ ਸਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇਵੇਗੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ

ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ: ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਪਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਆਰਮਡ ਫੋਰਸਜ਼ ਪ੍ਰੀਪੈਰੇਟਰੀ ਅਕੈਡਮੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੜਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੁਣ ਲੜਕੀਆਂ ਵੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਫੌਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਉਚ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਸਕਣਗੀਆਂ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂੰਗਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਖਾਸ ਕਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਰਹੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਿਮਨ ਐਂਟਰੀ ਸਕੀਮ ਰਾਹੀਂ ਆਰਮਡ ਫੋਰਸਜ਼ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਲਈ ਅਕੈਡਮੀ 'ਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਵਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ 40 ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਬੈਚ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨਾਇਕ ਵਿਰੁਧ ਗੈਰ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ

ਮੁੰਬਈ: ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਜੋ ਪੀ. ਐਮ. ਐਲ.ਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਨੇ ਵਿਵਾਦਤ ਇਸਲਾਮਿਕ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਜ਼ਾਕਿਰ ਨਾਇਕ ਖਿਲਾਫ ਗੈਰ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਈ.ਡੀ ਨੇ ਨਾਇਕ ਖਿਲਾਫ ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਦਸੰਬਰ 'ਚ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦਾ 28ਵਾਂ 'ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ' 29 ਨੂੰ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦਾ 28ਵਾਂ 'ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ' 29 ਅਪਰੈਲ, ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ੈਲਡਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪਰਫਾਰਮਿੰਗ ਆਰਟ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮ ਤਿੰਨ

ਵਜੇ ਤੋਂ ਹੋਏਗਾ। ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸਕੂਲਾਂ-ਕਾਲਜਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਗਿੱਧਾ-ਭੰਗੜਾ ਆਪਣੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਉਣਗੀਆਂ। ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲਕਾਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਮੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਆ ਰਹੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੇਲੇ ਲਈ ਕੋਈ ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਫਰਵਾਲਾ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਚੁੰਬਰ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਪੰਧੇਰ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਪਰਿਹਾਰ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਔਲਖ, ਕਮਲ ਬੰਗਾ, ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ, ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ, ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ, ਜਤਿੰਦਰ ਬੀਸਲਾ ਆਦਿ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਫਰਵਾਲਾ ਨਾਲ ਫੋਨ: 916- 880-0531 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Anu Attorney
Professional Law Group, PLLC.

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability *Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

Anu Peshawaria
Attorney at Law
Licensed to practice Immigration in all 50 states.
More than 20 year experience in US immigration & Indian law

US IMMIGRATION
*Green Cards (Investor, Employment)
*E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
*Family Green Card, Fiancee Visa
*Deportation Defense, VAWA, U Visa
*Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
*H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students, Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋ

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

FAMILY LAW (Only In WA)
*Divorce *Annulment
*International Custody

INCORPORATIONS (Only In WA)
*International Contracts, Mergers
*Attorney Supreme Court of India

Contact numbers:
Seattle, WA
Ph: 206-774-0907
Fremont, California
Ph: 510-353-0102
Cell Phone 510-299-1907
Toll free: 1-866-586-6297
anu@anuattorney.com
www.anuattorney.com

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538
801 Pine Street, Suite 7H, Seattle, WA 98101
Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

Evening Appointments Available

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉਤੇ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਸਟਾਰ ਬਣੇ ਇਹ ਲੋਕ

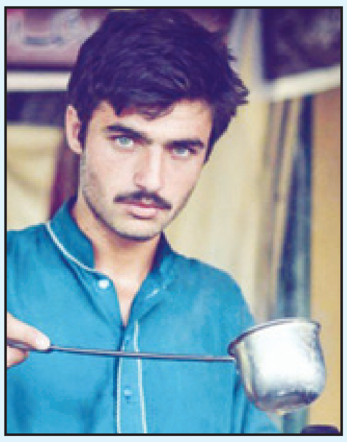

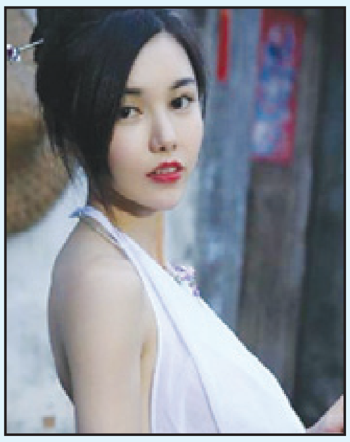

ਕਰਾਚੀ: ਇਹ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਰਿਹਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਸਟਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਾਦਗੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਗਿਆ।

ਗੱਲ ਚਾਹੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ ਦੀ, ਇਹ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦਿਸੇ ਤਾਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਿਆਰ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿਆਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ। ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਕੁੜੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੈਸ਼ਟੈਗ ਤਰਕਾਰੀਵਾਲੀ ਨਾਲ ਇਸ ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਸ਼ੇਅਰ ਕੀਤਾ।

ਲੋਕ ਇਸ ਕੁੜੀ ਦੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਕਾਇਲ ਹੋ ਗਏ। ਚੀਨ ਵਿਚ ਮਿਰਚਾਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਰਚਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਤਿੱਖੀ ਲੱਗੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇਹ ਕੁੜੀ ਕਈ ਵੱਡੀਆਂ ਮਾਡਲਾਂ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਾਈਵਾਨ ਵਿਚ ਸਟਰੀਟ ਫੂਡ ਸ਼ਾਪ 'ਤੇ ਚਿਕਨ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਵਾਇਰਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਕੁੜੀ ਸਾਬਕਾ ਮਾਡਲ ਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਕੁੜੀ ਜਦੋਂ ਚਿਕਨ ਵੇਚਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਲੰਬੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਅਰਸ਼ਦ ਖਾਨ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈਆਂ, ਸਗੋਂ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵੀ ਬਦਲ ਗਈ। ਨੀਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਇਹ ਚਾਹ ਵਾਲਾ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸੈਲੀਬ੍ਰਿਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਮਾਡਲਿੰਗ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਕਈ ਆਫਰ ਹਨ।

ਮੀਆਂ ਹਾਜੀ ਮਜ਼ੀਦ ਦੇ ਕਿਆ ਕਹਿਣੇ; 54 ਬੱਚੇ ਤੇ 6 ਘਰਵਾਲੀਆਂ

ਕਰਾਚੀ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੋਇਟਾ ਦੇ 35 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਹਾਜੀ ਸਰਦਾਰ ਜਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 35 ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਖਬਰ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂਕਿ ਹੁਣ ਇਸੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ 54 ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਕੋਇਟਾ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨੁਸ਼ਕੀ ਦੇ 70 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਹਾਜੀ ਅਬਦੁਲ ਮਜ਼ੀਦ ਮੇਂਗਲ ਪਾਸੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੁੱਛੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਹਾਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ 6 ਪਤਨੀਆਂ ਤੋਂ 54 ਬੱਚੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ 12 ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ 42 ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ 22 ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ 20 ਧੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਘਰਵਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨੁਸ਼ਕੀ ਕੋਇਟਾ ਤੋਂ 130 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਆਬਾਦ ਹੈ।

ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਪਦਮ ਐਵਾਰਡ ਵੰਡੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ 44 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਦਮ ਐਵਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਤੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਨਾਇਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੋਏ ਰਸਮੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਸਦਗੁਰੂ ਜੱਗੀ ਵਾਸੂਦੇਵ ਤੇ ਗਾਇਕ ਜੇ.ਜੇ. ਯਸੂਦਾਸ ਨੂੰ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ ਸੌਂਪਿਆ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁੰਦਰ ਲਾਲ ਪਟਵਾ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਇਹ ਐਵਾਰਡ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਪਦਮ ਐਵਾਰਡਾਂ ਵਿਚ ਅਣਪਛਾਤੇ ਨਾਇਕਾਂ ਦੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ, ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪਦਮ ਸ੍ਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁੱਲ 44 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 40 ਐਵਾਰਡ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਤਿੰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ। ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਪਦਮ ਸ੍ਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਿਆ। ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਮੰਦਰ ਦੇ ਆਚਾਰੀਆ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਸਾਜ਼ 'ਮੋਹਨ ਵੀਨਾ' ਦੇ ਖੋਜੀ ਪੰਡਤ ਵਿਸ਼ਵ ਮੋਹਨ ਭੱਟ, ਜੈਨੀ ਭਿਕਸ਼ੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨਚਾਰੀਆ ਰਤਨਾਸੁੰਦਰਸੂਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਿਵੇਦੀ ਨੂੰ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਣ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਸਪੀਕਰ ਸੁਮਿੱਤਰਾ ਮਹਾਜਨ ਤੇ ਹੋਰ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪੱਤਰਕਾਰ ਐਸ. ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ ਨੂੰ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਸੰਜੀਵ ਕਪੂਰ, ਗਾਇਕ ਕੈਲਾਸ਼ ਖੇਰ, ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਭਾਵਨਾ ਸੋਮੱਈਆ, ਸਾਬਕਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਕੰਵਲ ਸਿੱਬਲ, ਓਲੰਪੀਅਨ ਦੀਪਾ ਕਰਮਾਕਰ, ਸਾਕਸ਼ੀ ਮਲਿਕ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਗੌੜਾ, ਪੈਰਾਲੰਪਿਕ ਤਗ਼ਮਾ ਜੇਤੂ ਮਰੀਅੱਪਨ ਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਪਦਮ ਸ੍ਰੀ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਔਰਤ ਦਾ 262 ਕਿਲੋ ਭਾਰ ਘਟਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਔਰਤ ਇਮਾਨ ਅਹਿਮਦ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਲਾਜ ਦੇ ਮਹਿਜ਼ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਇਮਾਨ ਦੇ ਭਾਰ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਬਦਲਾਅ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਿਸਰ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕ ਇਮਾਨ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ 262 ਕਿੱਲੋ ਭਾਰ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਮਾਨ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਆਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਭਾਰ 500 ਕਿੱਲੋ ਸੀ। 36 ਸਾਲ ਦੀ ਇਮਾਨ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਲਕੜਾਵਾਲਾ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਮਾਨ 11 ਫਰਵਰੀ 2017 ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਭਾਰਤ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ ਜਿਥੇ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਇਮਾਨ ਦਾ ਇਲਾਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਮਾਨ ਦੇ 262 ਕਿੱਲੋ ਭਾਰ ਘਟਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਡਾ. ਲਕੜਾਵਾਲਾ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਖੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਮਹਾਂ ਬੰਬ ਚਲਾਇਆ

ਕਾਬੁਲ: ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਆਈ.ਐਸ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਉਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਗੈਰ-ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 94 ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰੇ ਗਏ।

ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਮਲੇ ਵਿਚ 100 ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਆਈ. ਐਸ. ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ 'ਮਦਰ ਆਫ ਆਲ ਬੰਬਸ' (ਐਮ.ਓ.ਏ.ਬੀ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ 'ਚ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗੁੱਟ ਦੀ ਇਕ ਡੂੰਘੀ ਸੁਰੰਗ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਹਮਲੇ 'ਚ ਕਿਸੇ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਜਨਰਲ ਜਾਨ ਨਿਕਲਸਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਆਪਣਾ ਪੱਕਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ.ਐਸ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਆਈ.ਈ.ਡੀ, ਬੰਕਰ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 'ਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਐਮ.ਸੀ-130 ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਬੰਬ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤੋਂ ਸਿਰਫ 100 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਪੈਂਟਾਗਨ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਐਡਮ ਸਟੰਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਗੈਰ ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਜੀ.ਬੀ.ਯੂ-43/ਬੀ, ਐਮ.ਓ.ਬੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਲੜਾਈ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਅਤੇ ਇੰਡੋ ਅਮੈਰਿਕਨ ਕਲਚਰਲ ਆਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੈਸਟ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਇੰਡੋ ਅਮੈਰਿਕਨ ਕਲਚਰਲ ਆਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦਰਾ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਦਿੱਤੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ।

ਸ. ਬਿੰਦਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਕੇਵਲ ਬੰਬ-ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ, ਉਚ ਕੋਟੀ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਵੀ ਸੀ।

ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸੁਮਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਉਪਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਤਤਪਰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰਾਹ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ, ਏਂਗਲ ਰਸਲ ਆਦਿ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਸਗੋਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੋਕ ਜਮਹੂਰੀ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪੱਥ 'ਤੇ ਤੋਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਰਾਜਕਤਾਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ. ਉਪਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੇਖ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਰਥਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਂਡਰਸ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਦੁਰਗਾ ਭਾਬੀ ਦੇ ਰੋਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਜਿਹੜੇ ਖਤਰੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ, ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ।

ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਕਰਨਲ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਪ੍ਰੋ. ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਮਲਕੀਤ ਬਰਾੜ, ਕੇਵਲ ਬੋਲੀਨਾ, ਦਲਜੀਤ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਤਰਲੋਚਨ ਸਮਰਾ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਦੂਤ-ਰਛਪਾਲ ਫਰਵਾਲਾ

ਨਿਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਅਸੂਲਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਘਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਲੀਕ ਵਾਹ ਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਭਾਲਿਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਦਾ ਕਦੇ ਬੀਜ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੱਲ ਸੱਚ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਨ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਮਾਜਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ, ਜਿਹੜਾ ਚਿਹਰਾ ਝੱਟ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਰਛਪਾਲ ਫਰਵਾਲਾ। ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਰਛਪਾਲ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦ

ਸਿੰਘ ਸੰਘੇੜਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਘੇੜਾ ਕੱਟ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਫਰਵਾਲਾ ਜੋੜ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਫਗਵਾੜੇ ਲਾਗੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਘਰ ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਲ ਤੇ ਯਾਰ ਬੇਲੀ ਪਾਲ ਫਰਵਾਲੇ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਤੀਹ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਫਰਵਾਲਾ ਜਦੋਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਆਰ.ਕੇ. ਆਰੀਆ ਕਾਲਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਾਲਜ ਵਿਚਲੇ ਮਾਹੌਲ ਤੇ ਯਾਰਾਂ ਬੇਲੀਆਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਗਾਉਣ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਲ ਦਿੱਤਾ। ਘੱਟ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਵੀ ਗਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਗਾਉਣਾ ਖਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਵਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਖਿਚਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਆਗੂ ਬਣਿਆ। ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜਿਆ, ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟੀ ਪਰ ਟੱਸ ਤੋਂ ਮੱਸ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਵੇਂ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

1984 'ਚ ਫਰਵਾਲਾ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਹਰੇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸੱਤ ਸਾਲ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗਾ ਮਾਹੌਲ ਤਲਾਸ਼ਣ ਲੱਗਾ। ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ, ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਣ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਜੀਣਾ ਤਾਂ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਭਿਆਚਰਕ ਮਹਿਫਿਲਾਂ, ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਫਰਵਾਲਾ ਉਦਾਸ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਇਹ ਦੁੱਖ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਮਨਦੀਪ ਫਰਵਾਲਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਆਪ ਵੀ ਗਿੱਧੇ ਦੀ ਚੰਗੀ ਕਲਾਕਾਰ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਮੋਹ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਖਲਾਅ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਦੋਹਾਂ ਜੀਆਂ ਨੇ ਇਥੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗਾ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਫਿਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਮਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹਮਖਿਆਲ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ 1990 ਵਿਚ 'ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ.) ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ' ਨਾਮ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਵਿਸਾਖੀ 'ਤੇ ਸਭਿਆਚਰਕ ਮੇਲਾ ਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਅਮਰੀਕਨ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗੇ, ਗਿੱਧੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬਣਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਡੀਆਂ ਧਮਕਾਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਢੋਲ ਦੇ ਡਗੇ 'ਤੇ ਧਮਾਲਾਂ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਸਰ ਉਹ ਆਪ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹੋਰ ਗਾਇਕ ਕਲਾਕਾਰ ਤੇ ਗਿੱਧੇ-ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਮਿਲਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਨਵੇਂ ਬੱਚੇ ਸਿੱਖ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਕੋਈ ਸੌ-ਡੇਢ ਸੌ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਮੇਲਾ ਅੱਜ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਚੁਕੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸੈਂਕੜੇ ਬੱਚੇ ਇਸ ਮੇਲੇ ਰਾਹੀਂ ਭੰਗੜੇ-ਗਿੱਧੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਚੁਕੇ ਹਨ ਤੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੱਭਰੂ-ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਤੱਕ ਗਿੱਧੇ-ਭੰਗੜੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਚੰਗੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੱਜੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦੈ। ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਸ਼ੈਰਿਫ, ਪੁਲਿਸ, ਮੇਅਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 1990 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਇਹ 'ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ' ਆਪਣੇ 27 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਕਈ ਉਤਰਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਵੇਖੇ ਪਰ ਮੇਲਾ ਉਸੇ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ

ਰਛਪਾਲ ਫਰਵਾਲਾ

ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੇਲੇ ਦੀ 27 ਸਾਲਾ ਨਿਰੰਤਰ ਚਾਲ ਬਾਰੇ ਪੁਛੋ ਤਾਂ ਰਛਪਾਲ ਫਰਵਾਲਾ ਹੁੱਬ ਕੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, "ਵੇਖੋ ਜੀ ਸਾਡੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਹੈ ਇਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਰਾਜ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀਆਂ ਤੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਭ ਥਾਂਈਂ ਪੁਆੜੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹਨ। ਸ. ਫਰਵਾਲਾ ਨੇ ਉਹ ਜੜ੍ਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤੀ। ਅੱਜ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਛਪਾਲ ਫਰਵਾਲਾ ਨੂੰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਬਾਨੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਉਹਦੇ ਬਣਾਏ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਅਸੂਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ 'ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ', ਕਿਸੇ ਸਮਾਗਮ ਜਾਂ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਮੀਟਿੰਗ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਅਖੌਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਿਆਂ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੇ ਫਰਵਾਲਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਮੇਲੇ ਦੇ ਬਜਟ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ 7-8 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਟੱਪਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹਦਾ ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਭੋਇੰ ਨਾਲ ਮੋਹ ਮੱਠਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਪਿੰਡ ਫਰਵਾਲਾ ਦੇ ਹਰੇਕ ਲੋੜਵੰਦ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਧੀ-ਭੈਣ ਦੇ ਵਿਆਹ ਮੌਕੇ ਉਹਦਾ ਵੱਡੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਲਾ 5100 ਰੁਪਏ ਦਾ ਸ਼ਗਨ ਜਰੂਰ ਪਹੁੰਚਦੈ। ਪੁੱਤ-ਪੋਤਿਆਂ ਦੀ ਲੋਹੜੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਈ ਵੰਡਦੇ ਐ, ਉਹਨੇ ਵੀ ਇਸ ਸਾਲ ਪੋਤੇ ਦੀ ਲੋਹੜੀ ਵੰਡੀ ਐ ਪਰ ਉਹਦੇ ਇਥੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਤੇ ਵੱਡੀ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤ ਵਰਿੰਦਰ ਦੇ ਘਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਧੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਪਾਰਟੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪੋਤੀ ਦੀ ਲੋਹੜੀ ਵੰਡ ਕੇ ਉਹਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹਦੇ ਲਈ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਧੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਤੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਵੀ ਲੱਗਣਗੇ।

ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ 17ਵਾਂ 'ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ' ਅਗਸਤ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਹਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਮਨਦੀਪ ਫਰਵਾਲਾ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲਿਆਂ ਉਤੇ ਭੰਗੜੇ ਪਾ ਪਾ ਜਵਾਨ ਹੋਏ, ਤੇ ਹੁਣ ਕੋਚਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਨਵੀਂ ਪਨੀਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਲੋਕ ਨਾਚਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਫਰਵਾਲਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ 29 ਅਪਰੈਲ 2017 ਨੂੰ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ 28ਵੇਂ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜੁਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨਵੀ 'ਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਵੀਂ ਪਰਵਾਸ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਲੰਡਨ: ਬਰਤਾਨਵੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਪਰਵਾਸ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। '

ਹੁਣੇ ਆਏ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਾਫੀ ਘਟੀ ਹੈ। ਉਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਸੰਸਥਾ 'ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਜ਼ ਯੂਕੇ' ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਣ ਉਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸ ਕਟੌਤੀ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਟੀਚੇ ਵਿਚੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

'ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਜ਼ ਯੂਕੇ' ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਕੈਂਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡੇਮ ਜੂਲੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬਰਤਾਨੀਆ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਸ ਕਟੌਤੀ ਦੇ ਟੀਚਿਆਂ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲੰਮੇ ਚਿਰ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ ਤਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟੇਗੀ।

ਤੁਰਕੀ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਰਾਇਸ਼ੁਮਾਰੀ 'ਚ ਜਿੱਤ

ਇਸਤਾਂਬੁਲ: ਤੁਰਕੀ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰੇਜੇਪ ਤਈਪ ਐਰਡੋਗਨ ਨੇ ਇਕ ਰਾਇਸ਼ੁਮਾਰੀ ਮਾਮੂਲੀ ਅੰਤਰ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਲਈ।

ਇਸ ਰਾਇਸ਼ੁਮਾਰੀ 'ਚ ਅਜਿਹੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬਦਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਐਰਡੋਗਨ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਤੁਰਕੀ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਮੁਸਤਫਾ ਕਮਾਲ ਅਤਾਤੁਰਕ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਇਸਮਤ ਇਨੋਨੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਨੇਤਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇਣਗੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਣਵੈਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਪੰਜਾਬ-ਅਮੈਰੀਕਾ ਸੀਨੀਅਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਦੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮਾਸਿਕ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਮੋਢੀ ਸੰਸਥਾਪਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਬਣਵੈਤ ਨੂੰ ਭਾਵ ਭਿੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਸਨ।

ਸਭਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਨੇ ਸਵਰਗੀ ਬਣਵੈਤ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ੋਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਭਾ ਨੇ ਦੋ ਮਿੰਟ ਮੌਨ ਧਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਲੰਗੀਆ, ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਥਾਂਦੀ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਅਤੇ ਕਰਨਲ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਵਿਖੇ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਕੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਨਾਨ-ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਮੁਫਤ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਹੀ ਜਦੋਂ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰਾ ਆਖਰੀ ਸਨਮਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸੱਚ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ।

ਮਲਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਬਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਸਲਾਹ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਆਨਰੇਰੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲੈਣ ਮੌਕੇ ਮਲਾਲਾ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਰਫ਼ਿਊਜੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨੋਬੇਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂ ਮਲਾਲਾ ਯੂਸਫਜ਼ਈ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ, ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਅਤੇ ਰਫ਼ਿਊਜੀਆਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕੈਨੇਡਾ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਬਣੇ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰੇਗੀ। ਰਾਊਲ ਵਾਲੇਨਬਰਗ, ਨੈਲਸਨ ਮੰਡੇਲਾ, ਦਲਾਈਲਾਮਾ, ਆਂਗ ਸੂ ਕੀ ਅਤੇ ਆਗਾ ਖਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਲਾਲਾ ਯੂਸਫਜ਼ਈ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਹੈ।

ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਦੀ ਤੰਗੀ ਹੈ?

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਲੋਡ ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਸਾਨੂੰ ਭੇਜੋ, ਤੁਰੰਤ ਅਦਾਇਗੀ ਪਾਓ।

*ਸਸਤੀਆਂ ਦਰਾਂ
*ਇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ
*ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ

Rates as low as 2.0%

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਪਾਲ ਫੋਨ 1-800-705-3863

Trucking Companies-Improve Your Cash Flow

*Low Rates *One-Time Discounts *No Minimums

Call Paul at 1-800-705-3863

www.Transportationfunding.com

Transportation Funding Group, Inc.

Minneapolis , MN 55426

ਹਮ ਭੂਲ ਗਏ ਹਰ ਬਾਤ ਮਗਰ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਭੂਲੇ...

ਬਾਤਾਂ ਨਸੀਮ ਬੇਗਮ ਦੀਆਂ

ਕਲਾ ਪਰਿਕਰਮਾ

ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਾਇਕਾ ਨਸੀਮ ਬੇਗ਼ਮ ਨੂੰ ਇਸ ਜੱਗ-ਜਹਾਨ 'ਤੇ ਜਿਊਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ 35 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ 29 ਸਤੰਬਰ 1971 ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ 1936 ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। 1950ਵਿਆਂ

ਕੀਰਤ ਕਾਸ਼ਣੀ

ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦੇ ਖੂਬ ਜਲਵੇ ਦਿਖਾਏ ਅਤੇ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਈ। 1964 ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਿਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜ ਵਾਰ ਵੱਕਾਰੀ ਨਿਗਾਰ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਗਤਿ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੀ 'ਦੂਜੀ ਨੂਰ ਜਹਾਂ' ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫ਼ਲ ਰਹੀ।

ਨਸੀਮ ਬੇਗਮ ਨੇ ਬਹੁਤੇ ਗੀਤ ਭਾਵੇਂ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਹੀ ਗਾਏ, ਪਰ ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਗਮ ਸੰਗੀਤ ਵਾਲੀਆਂ ਤਰਜ਼ਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 'ਤੇ ਛਾ ਗਈਆਂ। ਨਸੀਮ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਕਾ ਫਰੀਦਾ ਖਾਨਮ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਮੁਖਤਾਰ ਬੇਗਮ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ 1956 ਵਿਚ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਗੁਲਾਮ ਅਹਿਮਦ ਚਿਸ਼ਤੀ ਲਈ ਫਿਲਮੀ ਗੀਤ ਗਾਇਆ। ਇਹ 1958 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਮੀਆਂ ਸ਼ਹਿਰਯਾਰ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਤੇ ਫਿਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ 'ਬੇਗੁਨਾਹ' ਵਿਚ ਉਚੇਚਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਸੀਮ ਦੀ ਉਮਰ 22 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਫ਼ਲਤਾ ਉਸ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਅੱਗੇ ਵਿਛਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਗੀਤ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ।

ਨਸੀਮ ਬੇਗਮ ਨੇ ਸ਼ਾਮ ਢਲੇ, ਸਹੇਲੀ, ਸ਼ਹੀਦ, ਔਲਾਦ, ਬਾਜੀ, ਇਕ ਤੇਰਾ ਸਹਾਰਾ, ਹਵੇਲੀ, ਫਰੰਗੀ, ਪਾਇਲ ਕੀ ਝਨਕਾਰ ਅਤੇ ਪਰਦੇਸ ਵਰਗੀਆਂ ਉਰਦੂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਗੀਤ ਗਾਏ। ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਵੀ ਗਾਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਤੀਸ ਮਾਰ ਖਾਨ, ਮੁਖੜਾ ਚੰਨ ਵਰਗਾ ਆਦਿ ਮੁਖ ਹਨ। ਲੁਟੇਰਾ, ਕੌਨ ਕਿਸੀ ਕਾ, ਕੌਸਰ,

ਚੰਨ ਪੁੱਤਰ, ਮੇਰਾ ਵੀਰ, ਚੰਨ ਵੀਰ, ਲੰਗੋਟੀਆ ਅਤੇ ਯੇ ਰਾਸਤੇ ਹੈਂ ਪਿਆਰ ਕੇ, ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਯਾਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਸੀਮ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਕਈ ਗੀਤ ਗਾਏ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। 'ਅਹਿ ਰਾਹ-ਏ-ਹੱਕ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੋ ਵਫ਼ਾ ਕੀ ਤਸਵੀਰੋ, ਤੁਮੇ ਵਤਨ ਕੀ ਹਵਾਏਂ ਸਲਾਮ ਕਰਤੀ ਹੈਂ' ਗੀਤ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਬੜੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਇਹ ਗੀਤ 1966 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਫਿਲਮ 'ਮਾਦਰ-ਏ-ਵਤਨ' ਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੀਤ ਸੈਫ਼-ਉਦ-ਦੀਨ ਸੈਫ਼ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਸਲੀਮ ਇਕਬਾਲ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਚਰਚਿਤ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਮੁਖੜੇ ਇਉਂ ਹਨ:

ਹਮ ਭੂਲ ਗਏ ਹਰ ਬਾਤ...
ਵੀਰ ਮੇਰਾ ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹਿਆ...
ਉਸ ਬੇਵਫ਼ਾ ਕਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ...
ਸੌ ਵਾਰ ਚਮਨ ਮਹਿਕਾ...
ਮੇਰਾ ਵਿਛੜਾ ਬਾਲਮ ਘਰ ਆ ਗਿਆ...
ਚੰਦਾ ਤੋਰੀ ਚਾਂਦਨੀ ਮੇਂ...
ਹਬੀਬੀ ਹਈਆ ਹਈਆ...

'ਹਮ ਭੂਲ ਗਏ ਹਰ ਬਾਤ, ਮਗਰ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਭੂਲੇ' ਗੀਤ ਅੱਜ ਵੀ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਅਕਸਰ ਸੁਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਗਮ ਨਸੀਮ ਦੇ ਘਰੇ ਨਵਾਂ ਜੀਅ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਨਸੀਮ ਬੇਗਮ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦ ਰਸ਼ਦੀ

ਨਸੀਮ ਬੇਗਮ ਅਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਾਇਕ ਅਹਿਮਦ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੀ ਜੋੜੀ ਖੂਬ ਬਣੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਗੀਤ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹੋ ਨਿਬੜੇ। ਅਹਿਮਦ ਰੁਸ਼ਦੀ (24 ਅਪਰੈਲ 1934-11 ਅਪਰੈਲ 1983) ਦਾ ਜਨਮ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫਿਲਮ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਯੁਗ ਵਜੋਂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਰੀਅਰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤਰੱਦਦ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਸਫ਼ਲ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ੋਹਰਤ ਕਦਮਾਂ ਵਿਚ ਆਣ ਡਿੱਗੇ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਨਿਗਾਰ ਐਵਾਰਡ ਅਤੇ ਪੰਜ ਹੀ ਵਾਰ ਮੁਸੱਵਰ ਐਵਾਰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸੰਨ 2004 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਤਾਰਾ-ਏ-ਇਮਤਿਆਜ਼ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੋ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 29 ਅਪਰੈਲ 2017 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-270

ਪਾਲਸ਼ਾਂ ਬੁਰਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਗਲੀਆਂ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ
ਫਿਰਦਾ ਨਾ ਦਿਸੇ ਯਾਰੋ ਹੁਣ ਕੋਈ ਬੰਦਾ।
ਜੁੱਤੀ ਨੂੰ ਗਠਾਉਣਾ-ਲਿਸ਼ਕਾਉਣਾ ਅਲੋਪ ਹੋਇਆ
ਖੋਹ ਲਿਆ 'ਅਮੀਰੀ' ਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਕੋਲੋਂ ਧੰਦਾ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-268

ਬਿਪਤਾ ਭਾਵੇਂ ਪੈ ਗਈ ਭਾਰੀ
ਪਰ ਚਿੱਤ ਨਾ ਕਦੇ ਡੁਲਾਵਾਂ।
ਮਿਹਨਤ ਵਾਲਾ ਲੜ ਨਾ ਛੱਡਾਂ
ਬਣਦਾ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਵਾਂ।
ਦਿਲ ਆਪਣੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਤਾਈਂ
ਹਮੇਸ਼ਾ ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਾਵਾਂ।

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਬਿਮਾਰ ਹੈ ਬੀਵੀ ਵਿਚ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ
ਜਾਂ ਫਿਰ ਡਾਢੇ ਦੀ ਮਾਰ ਪਈ ਹੈ?
ਦਿਲ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਲਾਇਆ ਸੀਨੇ
ਆਪਣਿਆਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਾਰ ਲਈ ਹੈ?
ਵਾਹ ਓਏ ਸ਼ੇਰਾ! ਤੱਕ ਹਿੰਮਤ ਤੇਰੀ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਭ ਜੱਗ ਬਲਿਹਾਰੇ।
ਹੱਥ ਅੱਡਣ ਤੋਂ ਮਿਹਨਤ ਬਿਹਤਰ
ਜਾਪੇ ਨੀਲੀ ਛਤਰੀ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਿਹਾਰੇ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ, ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ
ਫੋਨ: 408-912-3438

ਜੰਮਦਿਆਂ ਮਾਂ ਸਦਾ ਲਈ ਤੁਰ ਗਈ
ਕਰ ਗਈ ਸਾਨੂੰ ਹਾਲੋਂ ਬੇਹਾਲ।
ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ
ਕੰਗਾਰੂ ਵਾਂਗੂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਬਾਲ।
ਸਭੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲ ਲਊਂ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ
ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਵਿੰਗਾ ਵਾਲ।

-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਗੁਰਬਤ ਵਿਚ ਕੱਢੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਢੇਰੀ ਕਦੀ ਢਾਹੀ ਨਹੀਂ।
ਸਿਰੜ ਨਾਲ ਪਾਇਆ ਸਭ ਕੁਝ
ਮੁਫਤ ਕਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਚਾਹੀ ਨਹੀਂ।
ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਲਾਲ ਬਖਸ਼ਿਆ
ਭਾਗਾਂਵਾਲੀ ਪਾਲਣ ਤੋਂ ਹੋਈ ਲਾਚਾਰ।
ਸਿਦਕ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਰੱਬ ਨੇ ਦਿੱਤਾ
ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਬੇੜੀ ਹੋਣੀ ਪਾਰ।

-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ
ਫੋਨ: 91-98784-69639

ਸਾਡੀ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਤਾਂ
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਦੀ ਕਬੀਲਦਾਰੀ।
ਪੈਸਾ ਜੋੜ ਜੋੜ ਰਿਕਸ਼ਾ ਲਿਆ
ਘਰ ਵਾਲੀ ਬੱਚਾ ਸੰਭਾਲਣ ਜੋਗੀ ਨਾ ਰਹੀ।
ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੋ ਟੁੱਕੜਾਂ ਵਾਸਤੇ
ਢੋਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸਵਾਰੀ।

-ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਮੰਗ ਕੇ ਖਾਣਾ ਇਕ ਵੰਗਾਰ
ਹੱਥੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ
ਨਹੀਂ ਉਲਾਂਭਾ ਕਿਸੇ ਦਾ।
ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਧੂਹ ਰਿਹਾ।
ਦੇਖੋ ਕਿੰਜ ਦੋ ਸਵਾਈਆਂ ਬਿਠਾ ਪਿਛੇ
ਹੱਥ ਫੜ੍ਹ ਬੱਚਾ ਵੀ
ਕਿਵੇਂ ਸਿਦਕ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ।
ਇਹੀ ਹੈ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ
ਕਿੰਜ ਆਪਣਾ ਟੱਬਰ ਪਾਲ ਰਿਹਾ।

-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਬੱਚਾ ਜੰਮ ਕੇ ਮਾਂ ਹੋ ਗਈ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ।
ਪੈ ਗਈ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਰੀ।
ਝੋਲੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ
ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ ਬੱਚਾ।
ਕਰ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਖਾਣੀ
ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਨਾ ਕੋਈ ਸੌਦਾ ਸੱਚਾ।
ਇਕ ਹੱਥ ਨਾਲ ਰਿਕਸ਼ਾ ਚਲਾਵਾਂ
ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਫੜ੍ਹਦਾ ਬੱਚਾ।
ਮੰਗਣ ਨਾਲੋਂ ਮਿਹਨਤ ਚੰਗੀ
ਇਹੋ ਸਭ ਨੂੰ ਆਖਾਂ।

-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ
ਫੋਨ: 718-690-8403

PCS SACRAMENTO

Presents

Non Profit (USA) Since 1990

28ਵਾਂ

ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ

Visakhi Mela

Featuring : Songs, Gidha & Bhangra, Dances, Skits and Much More

Celebration On

Saturday 29th April 2017

at 3:00 P.M.

Performing Art Centre

Sheldon High School

8333 Kingsbridge Drive, Sacramento CA 95829

Spcl. Appearance

Bhangra & Gidda

ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਉੱਘੇ ਗਾਇਕ ਅਤੇ ਗਿੱਧੇ ਅਤੇ ਭੰਗੜੇ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਭਾਗ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ: ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਬਸਰਾ, ਤੀਰਥ ਸਹੋਤਾ, ਪਰਮਜੀਤ ਢਿਲੋਂ, ਜਤਿੰਦਰ ਬੀਸਲਾ, ਅਜੈਬ ਕਾਹਲੋਂ, ਰਸ਼ਪਾਲ ਫਰਵਾਲਾ, ਹਰਕਿੰਦਰ ਬਾਸੀ, ਦੇਬੀ ਗਿੱਲ, ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਔਲਖ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਗੀਹਲ, ਜਸਵੰਤ ਸ਼ਾਦ, ਅਰਜਿੰਦਰ ਕੁੱਕੀ, ਵਰਿੰਦਰ ਸੰਘੇੜਾ, ਕਮਲ ਬੰਗਾ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਿਰਕ, ਬਲਵੀਰ ਜੌਹਲ, ਅਵਤਾਰ ਡੌਡ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਪੰਧੇਰ, ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਰਹੱਦੀ, ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਰੱਤੀ, ਮਨਜੀਤ ਢਿਲੋਂ (ਮੈਡੇਸਟੋ), ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੋਪੋਂ, ਭੀਲੀ ਸਿੰਘ, ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਕਰਮਜੀਤ ਮਿਨਹਾਸ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤਾਤਲਾ, ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਗਿੱਲ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਦੋਲਾ, ਵਿਜੇ ਪਰਹਾਰ, ਰਾਜ ਬਰਾੜ, ਪ੍ਰੇਮ ਚੁੰਬਰ (ਐਡੀਟਰ ਦੇਸ਼ ਦੋਆਬਾ)

ਸਪੌਂਸਰ ਕਰਤਾ: ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਮਾਉਂਟੇਨ ਮਾਈਕ'ਜ਼ ਪੀਜ਼ਾ ਐਲਕਗ੍ਰੋਵ), ਬੱਗਾ ਪੈਲੇਸ, ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਗਰੋਸਰੀ, ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਸਟਾਰ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਗੁਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਫੈਟਡੱਕ ਪੀਜ਼ਾ), ਅਵਤਾਰ ਅਟਵਾਲ, ਚਰਨ ਬਡਵਾਲ, ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ, ਜੱਸੀ ਸੰਘਾ (ਪਾਵਰ ਮਾਰਟ), ਏ.ਵੀ. ਸਵੀਟਸ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਪੰਜਾਬ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਐਂਡ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਟੈਕਸ ਸਰਵਿਸ), ਪਰਮਜੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ (ਫਰਿਜ਼ਨੋ), ਅਮਰਜੀਤ ਦੂਲੇ, ਗੁਰਮੁਖ ਗੋਸਲ (ਸ਼ੇਰੇਟਨ ਹੋਟਲ), Wells Fargo Bank, Money Gram (Fast Trip Florin Road), ਜਸਵਿੰਦਰ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਸਾਬੀ Cargo Transit, ਅਕਲੇਸ਼ ਸਿੰਘ (ਕੁਆਲਿਟੀ ਵੈਂਡਿੰਗ), ਪਵਿੱਤਰ ਨਾਹਲ, ਜਰਨੈਲ ਮੰਡੇਰ, ਜਗਜੀਤ ਕੰਦੋਲਾ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਬਿੰਦਰਾ।

For More Information Please Contact : Participation: Rashpal Pharwala (916) 880-0531, *Stalls:* Tirath Sahota (916) 271-8382, Amrik Parhar (916) 502-0064, *Host by:* Jaswant S. Shad (209) 992-7185

ADMISSION FREE

Please No Alcohol, No Food or Drinks Inside the Hall. No Cameras Will Be Will Be Tightly Enforced Allowed Inside The Hall, Security

Website : www.sacpcs.com

Printer : Barapind Printing Press (E-mail: barapindpress@gmail.com)

ਤਿੰਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਮੁਜੱਸਮਾ ਨਾਵਲ 'ਸਿਆਸਤਦਾਨ'

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸ. ਮੱਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਸਿਆਸਤਦਾਨ' 'ਤੇ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਗੋਸ਼ਟੀ ਦੌਰਾਨ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨਾਵਲ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਅਤੇ ਤਰੁਟੀਆਂ ਉਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਮੁਜੱਸਮਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲੀ ਸਾਦਗੀ, ਸਰਲਤਾ, ਸੰਖੇਪਤਾ, ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਤੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ, ਅਖੌਤਾਂ, ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਗੋਸ਼ਟੀ ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਇਫਕੈਪਸ' ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਇਫਕੈਪਸ ਦੇ ਬਾਨੀ ਡਾ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਤਾ ਦਾ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਤਰ ਰਾਹੀਂ ਉਭਾਰਨਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਤਰ ਰਾਹੀਂ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਪਿਓ-ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਤਰ ਦਾ ਹੀ ਵਿਕਸਿਤ ਨਾਂਹ ਤੇ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਸੋਚ ਵਾਲਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦਾ ਮੂਲ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਤਣਾਉ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਵਲ 'ਸਿਆਸਤਦਾਨ' ਤਿੰਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸਿਆਸਤ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚਲੀ ਬੁਣਤ ਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਂ ਪੱਖੀ ਗਹਿਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਉਘਾੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਘਰੇਲੂ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਕਹਾਣੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਿਲਵਾਕੀ ਤੋਂ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਹੂਜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਵਲ 'ਸਿਆਸਤਦਾਨ' ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਰਾਜਨੀਤੀ, ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ, ਨਸ਼ਿਆਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਨਿਆਂ ਪਾਲਿਕਾ ਆਦਿ ਵਿਚਲੇ ਵਿਗੜੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸ ਰਸ, ਗੁਰਬਾਣੀ, ਅਖੌਤਾਂ ਤੇ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ ਹੈ।

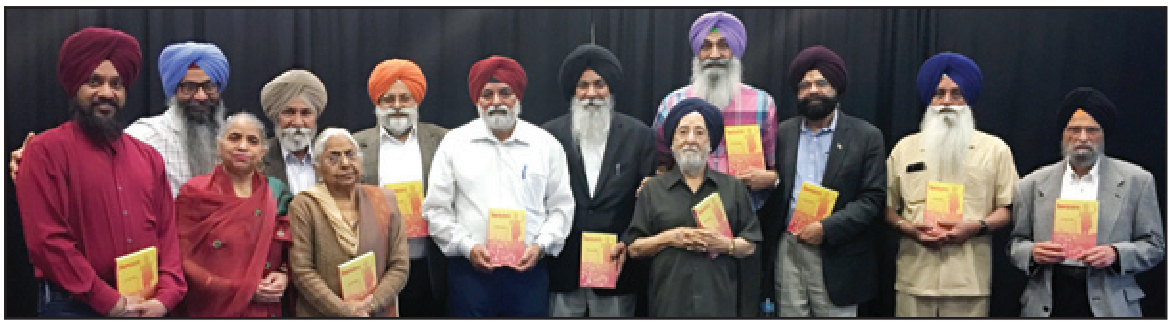

ਬੀਬੀ ਕਿਰਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਵਲਕਾਰ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਵਨ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਟਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਮਝ ਤਾਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰਮਨ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਜਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ਤਣਾਉ ਕਰਕੇ ਹਿੰਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹੀ ਹੱਥ ਕੱਟ ਲੈਣਾ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੁਪਾਈ ਰੱਖਣਾ, ਨਾਵਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਰਮਦੇਵ ਤੇ ਬੀਬੀ ਕਿਰਪਾਲ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ ਸ. ਮੱਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਿਤਰਨ ਨਾਲ ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਣਾ ਸੀ।

ਡਾ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਹੀ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਪਾਠਕ ਜਾਂ ਆਲੋਚਕ ਤੇ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਪੈਂਤੜੇ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਮਤਭੇਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਕਵੀ ਹੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਕ ਨਾਵਲਕਾਰ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੈਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਮੁਤਾਬਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੇਖਣ ਕਾਰਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਖਰੇਵਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਰੁਝਾਨ ਵੱਲ ਤੁਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੋਰ ਮਜਬੂਤ ਹੋਵੇ। ਨਾਵਲ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਰੁਝਾਨ ਨਾਲ ਸਰਸ਼ਾਰ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ. ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਛਾਪ ਯਾਰਾਂ-ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਕੁਝ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲੀ ਸੰਖੇਪਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਪਾਤਰਾਂ ਵਿਚਲੀ ਕਿਸੇ ਗਹਿਰੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਵਲ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਨਾ ਨਾਵਲ ਨਾਲ ਅਨਿਆਂ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਲ ਉਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇਫਕੈਪਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵਿਦਿਅਕ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਜਾਗ ਲਾਉਣਾ ਹੈ।

ਸ. ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਇਹ ਪਲੇਠਾ ਨਾਵਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਛਾਪ 2016 ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਛਾਪ 2017 ਵਿਚ ਛਪੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ. ਢਿੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਵੀ ਬਣਾ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਸ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਾਵਲ 'ਸਿਆਸਤਦਾਨ' ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸਕਣ।

ਇਫਕੈਪਸ ਦੇ ਪਬਲਿਕ ਰਿਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ. ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਆਏ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਇਕ ਬਹਿਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਦਾ ਇਕ ਮਕਸਦ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰਥਕ ਬਹਿਸ ਤੁਰ ਸਕੇ ਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਹਾਂ। 'ਸਿਆਸਤਦਾਨ' ਪੰਜਾਬ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚਲੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਹਟਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਸ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਮਿਲਵਾਕੀ ਤੋਂ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ. ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਹੂਜਾ ਅਤੇ ਸ. ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ. ਮੱਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਵਜੋਂ ਇਕ ਬੰਦ ਲਿਫਾਫਾ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ।

ਮੱਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ: 847-308-5411 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਾਧਵ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚਾਲੇ ਤਲਖੀ ਵਧੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਕੁਲਭੂਸ਼ਣ ਜਾਧਵ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਤਲਖੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਉਧਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਕੁਲਭੂਸ਼ਣ ਜਾਧਵ ਨੂੰ ਜਾਸੂਸੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਹੇਠ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ 'ਸਮਝੌਤਾ' ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਉਤੇ ਦੁਵੱਲੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ 'ਤੇ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਪੈਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

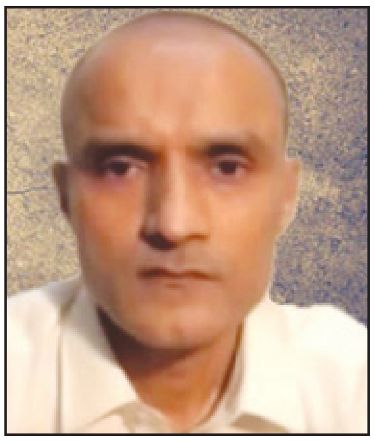

ਤਣਾਅ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਫੌਰੀ ਅਸਰ 17 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬੈਠਕ 'ਤੇ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਸਾਹਿਲੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਇਕ ਦਲ ਨੇ 17 ਤੋਂ 19 ਅਪਰੈਲ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਮਛੇਰਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਵਫਦ ਦੇ ਦੌਰੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਜਾਧਵ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰੀ।

ਜਾਧਵ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਜਲ ਸੈਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਮਾਰਚ 2016 ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਖ਼ੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀ 'ਰਾਅ' ਦਾ ਏਜੰਟ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਕੁਲਭੂਸ਼ਣ ਜਾਧਵ ਨੂੰ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਇਰਾਨੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਜਾਧਵ, ਭਾਰਤੀ ਜਲ ਸੈਨਾ ਵਿਚੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਰਾਨੀ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ 'ਰਾਅ' ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਜੋ-ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਧਵ ਤੱਕ ਰਸਾਈ ਦੀ ਮੰਗ 13 ਵਾਰ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਹਰ ਵਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਭਾਰਤੀ ਰੋਸ ਪੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਖਵਾਜਾ ਆਸਿਫ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਾਧਵ ਨੂੰ ਜੋ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ 'ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਭੂਮੀ 'ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਚਿਤਾਵਨੀ ਵਾਂਗ ਹੈ।'

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵੱਲੋਂ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ: ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ (ਯੂ.ਐਨ.) ਨੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਵਿਵਾਦ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਜਾਧਵ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਐਂਤੋਨੀਓ ਗੁਟੇਰੇਜ਼ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨ ਸਟੈਫਨੀ ਦੁਜਾਰਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਟੈਂਡ ਲੈਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਕੂਟਨੀਤਕ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਚਾਰਾਜੋਈ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਵਿਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਵੀ.ਕੇ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ 13 ਵਾਰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰ ਭਾਰਤੀ ਜਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੁਲਭੂਸ਼ਣ ਜਾਧਵ ਤੱਕ ਕੂਟਨੀਤਕ ਪਹੁੰਚ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਉਪਾਅ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਾਧਵ ਤੱਕ ਕੂਟਨੀਤਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ 13 ਵਾਰ ਇਸ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਆਨਾ ਸੰਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਲਈ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਤਘਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਰਣਨੀਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਬਾਂ ਭਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਡੇ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਮੁੰਬਈ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਉਹ ਵੱਡੀਆਂ ਆਸਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ, ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨਿਲ ਅੰਬਾਨੀ, ਸੰਜੀਵ ਮਹਿਤਾ, ਆਦੀ ਗੋਡਰੇਜ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਮਹਿੰਦਰਾ ਆਦਿ ਵੱਡੇ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਨਅਤਾਂ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤਲਾਸ਼ਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਭੇਜਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਪਿਛਲੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ, ਖਾਸਕਰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੀ ਵੱਡੇ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਮਾਹੌਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਸਨਅਤਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਭੱਜੇ ਆਉਣਗੇ। ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਨਅਤ ਵੱਡੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਛੜ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ।

ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਸਨਅਤੀ ਯੂਨਿਟ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਸਨਅਤੀ ਇਕਾਈਆਂ ਬਿਮਾਰ ਪੈ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਸਨਅਤਕਾਰ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਆਪਣਾ ਰੋਣਾ ਰੋਂਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਬਟਾਲਾ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਕਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਨਅਤੀ ਸਰਗਰਮੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਖੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਭਾਂਅ-ਭਾਂਅ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਸਨਅਤਕਾਰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛੜ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਯੂਨਿਟ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਉਘਾ ਸ਼ਹਿਰ ਜਲੰਧਰ ਕਦੀ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਵਿਕਦਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਰਬੜ ਦੀਆਂ ਚੱਪਲਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ।

ਹੈਂਡਟੂਲਜ਼ ਅਤੇ ਨਟ-ਬੋਲਟਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਡਾ ਉਤਪਾਦਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਨਅਤਕਾਰ ਹੌਸਲਾ ਛੱਡਦੇ ਗਏ। ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋਣਾ ਪਿਆ।

ਪੁਸਤਕ 'ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਹੇਨੂਰ' ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ

ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ

ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ, ਕੈਨੇਡਾ
ਫੋਨ: 905-789-6670

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਜਿੰਨੇ ਤਾਅ ਨਾਲ ਲਿਖ ਰਿਹੈ, ਉਨੇ ਹੀ ਚਾਅ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਲਿਖਣ ਚਾਲ ਏਨੀ ਤੇਜ਼ ਤੇ ਅਣਥੱਕ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਉਹ ਆਪ ਥੱਕੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਥਕੇਵਾਂ, ਅਕੇਵਾਂ ਜਾਂ ਰੱਜ ਆਵੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਛਪਦੀ ਸੀ ਜੋ ਹੱਥੋ-ਹੱਥ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਇੱਕੋ ਸਾਲ ਵਿਚ ਦੋ ਦੋ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖ ਰਿਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹੈ।

2016 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਹੇਨੂਰ' ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਛਪੀ ਸੀ, ਦੂਜੀ ਪੁਸਤਕ 'ਅਰਥਚਾਰੇ ਦਾ ਧਰੂ ਤਾਰਾ ਡਾ. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ' ਛਪੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸੁਰੀਲਾ ਤੇ ਰਸੀਲਾ ਸ਼ੈਲੀਕਾਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ' ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰ ਕੇ ਛਪਵਾਈ। ਇਕੋ ਸਾਲ 'ਚ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ!

2017 ਦਾ ਸਾਲ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ 'ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਹੇਨੂਰ ਭਾਗ ਦੂਜਾ' ਛਪ ਗਈ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਕੁ ਸੌ ਸਫੇ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖ ਲੈਣੀ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦਾ ਖੇਲ੍ਹ ਹੋਵੇ! ਵਿਚ ਵਿਚਾਲੇ ਅਖਬਾਰਾਂ-ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਛਪੀ ਜਾਂਦੈ, ਇੰਟਰਵਿਊਆਂ ਵੀ ਕਰੀ-ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੈ ਤੇ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਵੀ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੈ। ਰੇਡੀਓ, ਟੀ.ਵੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੈ। ਉਹਦੇ ਦੱਸਣ ਮੂਜਬ ਉਹ ਰੋਜ਼ ਸੱਤ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਲਿਖਦਾ ਤੇ ਸੱਤ ਅੱਠ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੁਰਦਾ-ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਸਤੱਤਰ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਅਜੇ ਜੁਆਨ ਹੈ!

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਅਜੋਕੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਕਸਰ ਲੰਮੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਲੇਖਕ ਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਅਕਾਊ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ; ਸਗੋਂ ਏਨੀ ਰਸਭਰੀ ਤੇ ਸੁਆਦਲੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਖੁੱਭਿਆ ਪਾਠਕ ਅਕਸਰ ਸੋਚਦਾ ਹੈ-ਕਿਧਰੇ ਇਹ ਛੇਤੀ ਮੁੱਕ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਲੜੀ ਟੁੱਟ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਲੇਖਕ ਡਾ. ਵਰਿਆਮ ਸਿਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਬੜੀ ਪਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਰੌਚਕ ਤੇ ਰਸੀਲੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਣ ਲਈ 'ਕਾਮੁਕ ਤੇ ਕਰੁਣਾ' ਦੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਕਾਮ ਉਕਸਾਊ ਅਤੇ ਦੁੱਖ-ਦਰਦ ਤੇ ਤੜਪ ਭਰੀਆਂ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਭਾਵਕ ਗੱਲਾਂ ਸੁਆਦ ਲੈਣ ਤੇ ਸਨਸਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਭਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਅਜਿਹਾ ਲੇਖਕ ਹੈ ਜੋ ਕਾਮ, ਕਰੁਣਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਦੂਈ-ਦਵੈਤ ਦੇ ਬੇਸ਼ਰਮ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਬੇੜਦਾ। ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਕਲਾਤਮਿਕ ਬਾਜ਼ੀਗਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਰੌਚਕ ਬਣਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ।

'ਸਰਵਣ ਸ਼ੈਲੀ' ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਉਸ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚਲੀ ਕਵਿਤਾ ਵਰਗੀ ਲੈਅ, ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਸਾਦਗੀ, ਸਰਲਤਾ, ਸਾਖੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਰਗੀ ਰੌਚਕਤਾ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਤੇ ਨਿਜੀ ਛੋਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਕੀਲੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ, ਸੁਆਦ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਇੱਕੋ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਮਾਨਸਕ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਮਿਲਦੀ ਤੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਟੂਣੇਹਾਰੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨੇ-ਮਸਤਾਨੇ ਹਨ। ਕਵੀ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਬੂਬ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਮਤਵਾਲਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਸਫਰਨਾਮਾ 'ਅੱਖੀਂ ਵੇਖ ਨਾ ਰੱਜੀਆਂ' ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਪਹੁਫੁਟਾਲੇ ਤਕ ਪੜ੍ਹੀ ਗਿਆ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਹੀ ਕਮਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮਹਿਬੂਬ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰੌਢ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਵੀ ਉਦੋਂ ਤਕ ਜਗਾਈ ਰੱਖਿਆ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿਤਾਬ ਮੁੱਕ ਨਾ ਗਈ!

ਭਾਗ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਸੱਤ ਹਸਤੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨੀ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੇ 296 ਸਫੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਸਤੀਆਂ ਹਨ-ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ, ਪਹਿਲਵਾਨ ਦਾਰਾ ਦੁਲਚੀਪੁਰੀਆ, ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਤੇ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ। ਹਰ ਹਸਤੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵਿਸਥਾਰ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੇ ਦੇਣਾਂ ਬਾਰੇ ਭਰਪੂਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਾਂਗ ਰਸ, ਰੰਗ, ਵੇਗ ਤੇ ਵਹਾਅ ਵਿਚ ਨ੍ਰਿਤ ਕਰਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿਰਜਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਹੇਨੂਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰ ਜਿੰਨੇ ਨਿਰਭੈ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ, ਸਹੀ ਤੇ ਯਥਾਰਥੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਿੱਤਰੇ ਹਨ; ਉਸ ਸਾਧਨਾ, ਸਵੱਛਤਾ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਲਈ ਲੇਖਕ ਦੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਸਲਾਮ! ਇਹ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆਂ ਲਈ ਸੁੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਂਦਿਆਂ ਲਈ ਪੁਰਸਕਾਰ।

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਕਾਰਨ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਿਰਾ ਗੁਣ-ਗਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ-ਮੰਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੇ ਬਹਿਵਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਸੁਭਾਵਕ ਤੇ ਯਥਾਰਥੀ ਹੋ ਨਿਬੜਦੀ ਹੈ। ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵੇ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਦੀ, ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਦੀ, ਹਰ ਥਾਂ, ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸੱਜਣਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਆਖਿਆ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਆਖਿਆ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਰਚਨਾ ਹੋਰ ਯਥਾਰਥਕ, ਰੌਚਕ, ਰਸਦਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਹੇਨੂਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸਰਵਰਕ ਉਤੇ ਵੀ ਛਪੇ ਹਨ: ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਸਿਰੇ ਲਾਇਆ। ਉਹ ਪਰਤਾਪੀ ਪੁਰਖਾਂ ਵਾਂਗ ਜੀਵਿਆ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵਾਂਗ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋਇਆ। ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਚੈਂਪੀਅਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਛਪਾਈ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਵਾਰਡ ਜਿੱਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਸਿੱਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਹਰਫਾਂ ਵਿਚ ਢਾਲਣ ਦਾ ਕੌਤਕ ਵਰਤਾਇਆ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਲੀਲ੍ਹਾ ਰਚੀ। ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਹਰ ਗੱਲ ਨਾਟਕੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਨਾਟਕਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਰੇ ਦਾ ਡਰਾਮੇਬਾਜ਼ ਵੀ ਸੀ। ਡਰਾਮੇਬਾਜ਼ ਕੀ, ਉਹ ਸੀ ਹੀ ਡਰਾਮਾ! ਪਹਿਲਵਾਨ ਦਾਰਾ ਦੁਲਚੀਪੁਰੀਆ, ਦੇਵੇ ਹਿੰਦ ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਸੱਤ ਫੁੱਟਾ ਭਲਵਾਨ ਸੀ। ਜੇ

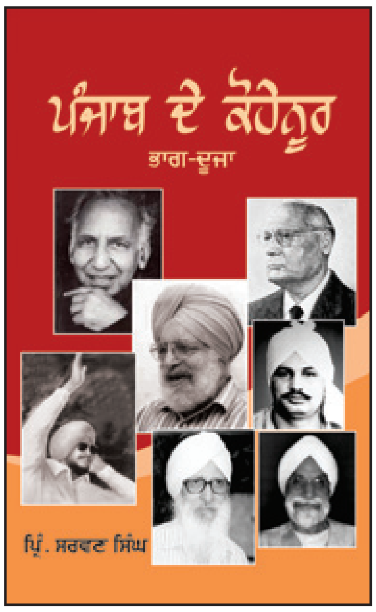

ਉਹ ਕਤਲ ਨਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਉਚੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਛੋਂਹਦਾ। ਉਹ ਵੀ ਦੂਜੇ ਦਾਰੇ ਵਾਂਗ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਧਨੀ ਕਹਾਉਂਦਾ। ਫਿਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਦੁਖਾਂਤਕ ਭਾਣੇ ਵੀ ਨਾ ਵਾਪਰਦੇ। ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦਾ ਭਰ ਵਗਦਾ ਦਰਿਆ ਸੀ। ਅੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ। ਕਵਿਤਾ, ਆਲੋਚਨਾ, ਅਨੁਵਾਦ ਤੇ ਸੰਪਾਦਨ ਦੀਆਂ 73 ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਸਦਾਬਹਾਰ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਤਰਾਸੀ ਕੋਹ ਦੀ ਦੌੜ ਲਾ ਕੇ ਵੀ ਉਹਦੀ ਕਲਮ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਹਾਸਾ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਛਣਕ ਰਿਹੈ। ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਲੋਕ ਕਾਵਿ ਦਾ ਮਘਦਾ ਸੂਰਜ ਸੀ ਜੋ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਛਿਪ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਤਪ-ਤੇਜ

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ

ਸਦਾ ਮਘਦਾ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਅੰਦਰ ਰੋਹ ਦੀਆਂ ਚਿਣਗਾਂ ਬਾਲਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਸਰਵਰਕ ਉਤੇ ਕੁਝ ਕਥਨ ਦਰਜ ਹਨ, "ਹੱਥਲੀ ਪੁਸਤਕ ਜਿਥੇ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੱਕੀ-ਰਸੀ ਕਲਮ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾਈ ਅਨੰਦ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹਦੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਂਝਾਂ ਦੀ ਥਾਹ ਵੀ ਪੁਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸ ਕਿਸ ਮਹਾਂਰਥੀ ਨਾਲ ਜਾ ਸਾਂਝ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਝ ਵੀ ਏਨੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਕਿ ਮਹਾਂਰਥੀ ਦਾ ਅੰਤਰ-ਮਨ ਵੀ ਸਾਫ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਹੇਨੂਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਰਹਿਤਲ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।" (ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ)

"ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਗਿੱਝੇ ਹੋਏ ਉਹਦੀ ਲਿਖਤ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਸਵਾਦ ਬਦਲਿਆ ਜਾਪੇਗਾ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਕਵਿਤਾ-ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਕੋੜਕੂ ਬਹੁਤੇ ਤੇ ਚਿੱਥਣ ਜੋਗਾ ਦਾਣਾ ਕੋਈ ਕੋਈ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਨਿੰਦਣਯੋਗ, ਭੰਡਣਯੋਗ ਤੇ ਖੰਡਣਯੋਗ ਚਤਰਾਈ ਨਾਲ ਏਨਾ ਘਿਰ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰਯੋਗ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਵਾਕਫੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਜੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚਲੇ ਕੋਝ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਉਚਾਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੇਡ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਨਿਰਭਉ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਜੇ ਜਿਊਂਦਾ ਹੈ।" (ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ)

"ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੋਲੀ ਘੁਲ ਕੇ ਘਿਓ-ਗੱਚ ਚੂਰੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਮੱਝਾਂ ਚਾਰੀਆਂ ਤੇ ਹਾਲੀਆਂ ਪਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦੀ ਲੈਅ ਵਿਚ ਸਰਸ਼ਾਰਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸਾਲ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਜਿਥੇ ਮਲਵਈ, ਮਝੈਲ, ਦੁਆਬੀਏ, ਆਰ-ਪਾਰ ਦੇ ਰਾਏ ਸਿੱਖ, ਕੰਬੋਅ, ਰਾਠੌੜ, ਧਾਣਕੇ, ਮੁਲਤਾਨੀ, ਦੇਸੀ ਬਾਣੀਏ, ਬਾਗੜੀਏ, ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਤੇ ਬਾਰ ਦੇ ਰਿਫੂਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਂਤ-ਸੁਭਾਂਤੇ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਉਸ ਅੱਗੇ ਬੋਲੀ ਦੀਆਂ ਮਰੋੜੀਆਂ ਤੇ ਤੈਹਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ।" (ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ)

"ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੇਵਲ ਤਰਦੀ-ਤਰਦੀ ਬਿਰਤਾਂਤਬਾਜ਼ੀ ਤਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਹ ਬੰਦਿਆਂ, ਘਟਨਾਵਾਂ, ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਡੂੰਘ ਵਿਚ ਉਤਰ ਜਾਣ ਦੀ ਅਸੀਮ ਰਚਨਈ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਝਰੋਖੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸਮਝ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੋਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਵੇਂ ਲਿਸ਼-ਲਿਸ਼ ਲਿਸ਼ਕਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਪਏ ਸਥਾਈ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਦਾ ਹੁਨਰ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਸੂਖਮ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹਾਸ-ਵਿਅੰਗ ਤੇ ਟਿੱਚਰ-ਵਿਨੋਦ ਉਹਦੀ ਰਚਨਾ-ਜੁਗਤ ਦਾ ਮੀਰੀ ਗੁਣ ਹੈ।" (ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ)

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਭਾਗ ਪਹਿਲੇ ਵਿਚ ਨੌਂ ਰਤਨਾਂ-ਡਾ. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ, ਕਵੀਸ਼ਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ, ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੱਸੋਵਾਲ, ਫੁੱਟਬਾਲਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਧਰਮੂਚੱਕੀਆ, ਬਾਬਾ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ, ਓਲੰਪੀਅਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰ ਸਨ ਜੋ 320 ਸਫਿਆਂ 'ਤੇ ਛਪੇ। ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸੰਗਮ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਸਮਾਣਾ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਗਮ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ ਨਾਲ ਫੋਨ 0175-2305347, 91-99151-03490 ਜਾਂ 91-98152-43917 ਰਾਹੀਂ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਚਾਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਿਹੈ, ਆਸ ਹੈ 'ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਹੇਨੂਰ ਭਾਗ ਤੀਜਾ' ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਪ੍ਰਿੰ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ 905-799-1661 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਫਲੈਟ ਉਪਲਬਧ ਹਨ

ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਕਾਲੋਨੀ, ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜਬ ਭਾਅ 'ਤੇ ਫਲੈਟ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਬੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਦੇ ਨੇੜੇ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 91-79001-90251

Flats! Flats!! Flats!!!

NRI colony reasonably priced flats.
Your own home in paush locality of Jalandhar.
Cool road near BMC chownk.
Call, Singh: 91-79001-90251

ਵੱਛਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਇਹ ਸਜ਼ਾ!

ਭੋਪਾਲ: ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਗੁਣਾ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੱਥ ਨੇ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੱਛਾ ਮਾਰਨ ਦਾ 'ਪਾਪ' ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲੜਕੀ ਦੇ ਪਿਉ ਨੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਵੱਛੇ ਨੂੰ ਡਰਾ ਕੇ ਭਜਾਉਣ ਲਈ ਪੱਥਰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ। ਸੱਥ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕ ਦਿੱਤਾ।

ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਲਈ ਲੰਗਰ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਸੱਥ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਈ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਆਹਯੋਗ ਹਨ, ਪਰ ਵੱਛੇ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ। ਇਸ ਉਤੇ ਸਬੰਧਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵਿਦੀਸ਼ਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਲੜਕੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਅਤੇ ਵੇਟਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਅਟਲਾਂਟਾ, ਜਾਰਜੀਆ 'ਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਤੇ ਵੇਟਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ

ਫੋਨ: 757-240-9348

16-18

ਮਾਮਲਾ ਵੋਟ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਤਬਾਰ ਦਾ ਹੈ

ਇਹ ਗੱਲ 12 ਜੂਨ 1975 ਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਿਨ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਦੋਂ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਚੋਣ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਬੇਹੱਦ ਤਬਾਹਕੁਨ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੀ ਇਕੋ ਇਕ ਨੁਕਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਬੇਹਦ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ, ਸਮੂਹ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਾ-ਬਰਾਬਰ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਇਸ ਖ਼ਿਆਲ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ

ਹਰੀਸ਼ ਖਰੇ

ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਬੇਮੇਲ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੁਣਾਵੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਵੱਧ ਮੁਨਸਿਫ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਚਾਹਤ, ਦਮ ਹਾਸਲ ਕਰ ਗਈ। ਇਹ ਚਾਹਤ ਅਜੇ ਤਕ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਅਮਲੀ ਸਰੂਪ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕੀ ਹੈ।

ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਅਕਤੂਬਰ 1951 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫ਼ਰਵਰੀ 1952 ਤਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਭਾਵ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਕੋਈ ਆਦਰਸ਼ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮਕਾਜ ਆਮ ਵਾਂਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀਆਂ ਸਨ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ; ਪਰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਸ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਉਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਮਾਪਦੰਡ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਏ ਸਨ- ਜੇਤੂ ਤੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤਸਦੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਜਾਂ ਹਾਰ ਬਹੁਤ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ; ਪਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਤਾਂ 1952 ਵਿਚ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ 1971 ਵਿਚ ਇੰਦਰਾ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਤਦ ਤਕ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਵਾਜਬੀਅਤ ਗੁਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ; ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਇੱਛਾ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਸੰਦ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਸੀ; ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ- ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ- ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਭੁੱਖੇ, ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਲੋਭਕਾਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਉਦੋਂ ਤਕ 'ਭੱਦਰਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਖੇਡ' ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ।

ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮਾਰਚ 1971 ਵਿਚ ਰਾਏ ਬਰੇਲੀ ਤੋਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਲਈ ਹੋਈ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਤਦ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰੈਫ਼ਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪੀਲੇ ਤੇ ਲਾਲ ਕਾਰਡ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਕੁ ਦਮ ਹੋਵੇ ਕਿ ਗ਼ਲਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਉਹ ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜ ਸਕੇ। ਦਰਅਸਲ ਟੀ.ਐਨ. ਸੇਸ਼ਨ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਦੇ 'ਨਿਰਵਾਚਨ ਸਦਨ' ਵਿਚ ਆਉਣ ਤਕ ਇੰਜ ਹੀ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਮ ਤੇ ਫ਼ਲ ਬਦਲਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ। ਦੇਸ਼ ਨੇ ਸੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੀਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹਮਾਇਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ-ਢੰਗ ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਸੇਧ ਦੇਣ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਰਾਜ ਵਿਵਸਥਾ ਜੋ ਦਿਨ-ਬਦਿਨ ਅਸਭਿਅਕ, ਵਧੇਰੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਤੇ ਅੜਬ ਬਣ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜੋ ਇਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫ਼ਸਰ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਕਸੂਤੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਤੇ ਬੇਲਾਗ਼ਤਾ ਦੇ ਉਚ ਮਿਆਰਾਂ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਤੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਸਾਬਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਬੇਹਦ ਮੱਕਾਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਜਚਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜੇਮਜ਼ ਮਾਈਕਲ ਲਿੰਗਦੋਹ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਕ ਨਿਰਪੱਖ 'ਅੰਪਾਇਰ' ਨਹੀਂ ਹੋ

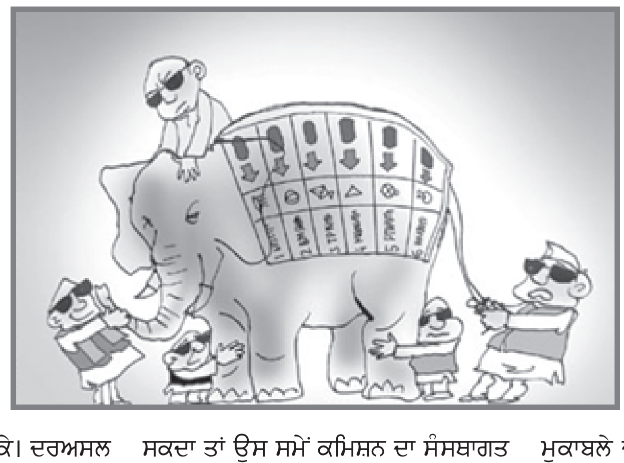

ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸੰਸਥਾਗਤ ਵੱਕਾਰ ਇੰਨਾ ਕੁ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਗੁਝੇ ਕਟਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਝੱਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵੱਕਾਰ ਤੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੇ ਬਿਨਾਂ; ਪਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵੱਕਾਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਹੀਂ ਵਧਿਆ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਲਈ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ।

ਹਰ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਦੂਮਈ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਰਾਹ ਦਸੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। 'ਨਿਰਵਾਚਨ ਸਦਨ' ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਕੁ ਤਾਕਤ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਾਖੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਸਥਾਈ ਅਕਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਹ ਵੱਡੀ ਜਮਹੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਦੋਂ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਾਲਤੂ ਕੁੱਤੇ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਕੌੜੇ 'ਬੁਲਡੌਗ' ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਸੱਤਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਕੋਲ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੁਹਜ ਤੇ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਰੋਧਾਂ ਤੇ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀਆਂ ਕਾਰਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਜ਼ੋਰ ਚਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਣਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸੰਤੁਲਨ ਕਿਸੇ ਪੱਥਰ ਵਿਚ ਘੜਿਆ-ਘੜਾਇਆ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ।

ਮਈ 2014 ਤੋਂ ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਚੁਣਾਵੀ ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਬਹੁਮਤ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਤੈਅ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਲੈਕਟ੍ਰੌਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਵਾਦ ਇਸ ਨਿਰੰਤਰ ਬੇਚੈਨੀ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ-ਤਰੀਨ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ।

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਫ਼ਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਲੈਕਟ੍ਰੌਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਤੇ ਬਚਾਅ ਵਿਚ ਬੋਲੇ; ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਜ਼ਰੂਰ, ਪਰ ਕੁਝ ਖਿਝ ਕੇ। ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਗਿਲੇ-ਸ਼ਿਕਵੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਹਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ, ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਾਲੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰੌਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਨੁਕਸਦਾਰ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਖ਼ਾਸ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ; ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਬੇਹਦ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੰਤਿਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਦੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੌਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਤੁਰੰਤ ਦੂਰ ਕਰੇ।

ਇਹ ਇਲੈਕਟ੍ਰੌਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਬਾਰੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਭਰਵੀਂ ਬੇਚੈਨੀ ਫੈਲੀ, ਬਲਕਿ ਦਿਕਤ ਤਾਂ ਨਿਰਵਾਚਨ ਸਦਨ ਵਿਚਲੀ ਕਥਿਤ ਕਾਇਰਤਾ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹਾਲੀਆ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਰਸਯੋਗ ਤੇ ਮਜਬੂਰਾਂ ਵਾਲੀ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਚੁਣੌਤੀ ਸਦਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉਤੇ ਚੌਕਸ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਿਵਲ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਨਾ ਭੁਗਤੇ। ਅਜਿਹੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸਦੀਵੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਉਵੇਂ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਖ਼ਤਰਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਵਾਜਬ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ; ਪਰ ਇਹ ਕੰਮ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਨਿਆਂਪੂਰਨਤਾ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰੱਖੇ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਰਹੇ।

ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਹਾਰਕ ਹੌਸਲਾ ਤੇ ਸਜੀਵਤਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਖ਼ਤਰੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਿਖ ਪਥਰੀ ਵਾਂਗ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਬੰਦਾ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਲੰਕਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਨਿਰਵਾਚਨ ਸਦਨ ਵਿਚ ਸਮੂਹਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫ਼ੈਸਲੇ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਉਤੇ ਸੰਸਥਾਈ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਰਹਿਨੁਮਾਵਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਕਰਵਾਉਣ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਵੋਟ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਬਾਰੇ ਰੱਫੜ

ਜਮਹੂਰੀ ਅਮਲ ਅਧੀਨ ਸੱਤਾ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜੋ ਦਲ ਕਦੀ ਪਿੱਛੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹਨ। ਜੋ ਅੱਗੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਆਮ ਲੋਕ ਕਿਸ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਉਪਰ ਬਿਠਾਉਣਗੇ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਜਮਹੂਰੀ ਅਮਲ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਜਿਊਂਦਾ-ਜਾਗਦਾ ਹੋਰ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸਹੀ, ਜੇ ਹਾਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਹਰ ਅਮਲ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ, ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿਚ ਉਭਰਨ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਜਾਏ

ਭਰਤ ਮਿਸ਼ਰ ਪ੍ਰਾਚੀ

ਜਮਹੂਰੀ ਅਮਲ 'ਤੇ ਹੀ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਿਜਲਈ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉਠਣ ਲੱਗੇ ਹਨ; ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬੈੱਲਟ ਪੇਪਰ ਅਮਲ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਤੀਜੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਬੈੱਲਟ ਪੇਪਰ ਅਮਲ ਜਟਿਲ ਅਤੇ ਦੇਰ ਨਾਲ ਨਤੀਜੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਵੋਟਿੰਗ ਅਮਲ ਵਿਚ ਬਿਜਲਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੀ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਨਤੀਜੇ ਆਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਉਭਰੀ ਪਾਰਟੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਪਾਰ ਸਫ਼ਲਤਾ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵੱਡੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ- ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਹੋਂਦ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ? ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਮਲ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਣ ਲੱਗੇ ਹਨ? ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਅਮਲ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਈਆਂ ਪੰਜ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ।

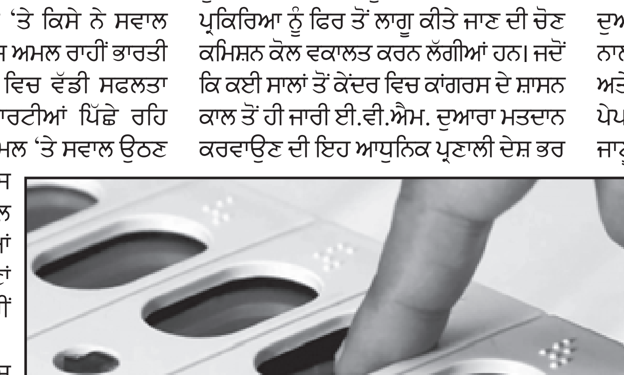

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਸ ਅਮਲ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਫ਼ਤਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅੱਜ ਆਪਣੀ ਹਾਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਮਲ 'ਤੇ ਇਕਤਰਫ਼ਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਿਜਲਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ (ਈ.ਵੀ.ਐਮ.) ਨੂੰ ਹੈਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਅਮਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਅੱਜ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਭ ਛੋਟੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬੈੱਲਟ ਪੇਪਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਦੁਆਰਾ ਮਤਦਾਨ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਇਹ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਉਠਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਮੰਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਤੇ ਮੰਥਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰਚੀ ਦੁਆਰਾ ਵੋਟਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਅਮਲ ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਅਮਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁੰਝਲਦਾਰ, ਪਰ ਵੱਧ ਖਰਚੀਲਾ ਸਾਬਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਬਚਤ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਇਹ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਮਾਜਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੈੱਲਟ ਪੇਪਰ ਪਾੜੇ ਜਾਣ, ਬੈੱਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਪੇਟੀਆਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਬੈੱਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣੂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅੱਜ ਦੀ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੋਲਿੰਗ ਬੂਥਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਪਰ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੌਰਾਨ ਬੈੱਲਟ ਪੇਪਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾਲੋਂ ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਵਧੇਰੇ ਬਿਹਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਜਦੋਂ ਉਚੀ ਉਡਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੋਟਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਫਿਰ ਤੋਂ ਬੈੱਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਮਸ਼ੀਨਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਮੰਥਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਜਨਤਾ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਚੋਣ ਅਮਲ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜਮਹੂਰੀ ਪਹਿਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਫ਼ਤਵੇ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ ਹਿਤ ਵਿਚ ਮੰਥਨ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਭਰਦੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਝਾਨਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਸੱਤਾ ਦੇ ਮੋਹ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਗ਼ਲਤ ਅਮਲ ਅਤੇ ਆਪਹੁਦਰੀ ਸੋਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੀ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸੱਤਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ਼ੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਮਾਜੀ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦੇਣ, ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜੋੜ-ਤੋੜ ਵਿਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਚੋਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬੈੱਲਟ ਪੇਪਰ ਰਾਹੀਂ ਹੋਵੇ, ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਰਾਹੀਂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇ, ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪੇਪਰ ਬੈੱਲਟ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਨਾਲ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਛੇੜ-ਛਾੜ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਵੀ.ਵੀ.ਪੀ.ਏ.ਟੀ. (ਵੋਟ ਦੀ ਰਸੀਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ.ਵੀ.ਪੀ.ਏ.ਟੀ. ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਤਾਂ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਗੜਬੜੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸੰਕਟ

ਸਭਿਆਚਾਰ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵੀ। ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਾਰਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਹਰੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਈ ਵਾਰ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਘੂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈ ਪਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਵਾਪਰ ਜਾਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਉਸ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਪਛਾਣ ਨਾ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੰਨੀ ਲਚਕਦਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਤੱਤ ਵੱਧ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਫੋਨ: +91-98728-34835

ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਪਰੰਪਰਿਕ ਹੋਂਦ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸੰਕਟ ਸਮੱਸਿਆਮੂਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨਿਰੰਤਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਲਘੂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਸ਼ਰਤ ਪਛਾਣ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿਚ ਭਾਰੂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਦਖਲ ਇਸ ਕਦਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੂਲ ਪਛਾਣ ਬੇਪਛਾਣ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਬੰਦਾ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਭਾਵ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਮਕੈਨਿਕੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਿਮਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣ ਕੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਿਰਜਣਾ-ਵਿਹੂਣੇ ਰੋਬੋਟੀ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਢਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚ ਜੀਣ-ਥੀਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਅਜੋਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਬਦਲਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚਿੰਤਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਦਾ ਅਮਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੂਹ ਦੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਬਾਇਲੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਿਸ਼ਰਣ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਦਰਜੇਬੰਦੀ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਸਾਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਧੀਨ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਧੜੇਬੰਦੀ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਿਸਾਲ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ-ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਇਸ ਦਰਜੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਭਾਰੂ ਧਿਰ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿਚ ਸਹਿਹੋਂਦ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਨੁਕੂਲ ਲੋਕਰਾਜੀ ਰਾਜਸੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਅਹਿਮ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣਮੂਲਕ ਦਰਜੇਬੰਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਰੋਸਮਈ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਉਠਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ ਨੇ ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਦੀ ਅਧਿਐਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਦਾ ਘਣਾ ਸਬੰਧ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਸ ਨੇ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈਆਂ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮਹਿਜ਼ ਸਹਿਹੋਂਦ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਬੱਝੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਰਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਦੀ ਮਾਨਵ ਪੱਖੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੇ ਦਿਖਦੀ ਸਾਂਝ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸਲੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਉਤੇ ਵਧੇਰੇ ਬਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਉਤਰ-ਆਧੁਨਿਕਵਾਦ ਨੇ ਮਹਾਂਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲਘੂ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਦਾ ਜੋ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਨੂੰ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਮਾਨਵੀ ਚਿਹਰਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਰਲਾਅ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇਵੇਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਾਲਾ ਪੱਖ ਵੀ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਬਲਾਕ ਦੇ ਪਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਅਧੀਨ ਜੋ ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਨਵ-ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਖੇਤਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸ਼ੀਏ ਉਤੇ ਧੱਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਲਘੂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤ੍ਰੇੜੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਖਸੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਮਸਲਾ ਬਣਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਨੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਨੇ ਲਘੂ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਲਵਾਦੀ ਅਤੇ ਰੂੜ੍ਹੀਵਾਦੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹਠ ਨੂੰ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਪਛਾਣਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲਘੂ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰੀਤਾਂ-ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਨੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਸਰੂਪ ਵਾਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਨੇ ਭਾਰੂ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਣ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹੁਣ ਕੋਈ ਇਕਮੁੱਠ ਇਕਾਈ ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਇਸ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਇਕਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਤੰਦ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋੜਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਬਣਤਰ ਵਿਚ ਗੌਲਣਯੋਗ ਵਖਰੇਵੇਂ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਟਕਰਾਵੇਂ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਵਿਆਹ-ਪ੍ਰਬੰਧ, ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਲਿੱਪੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਾਸਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

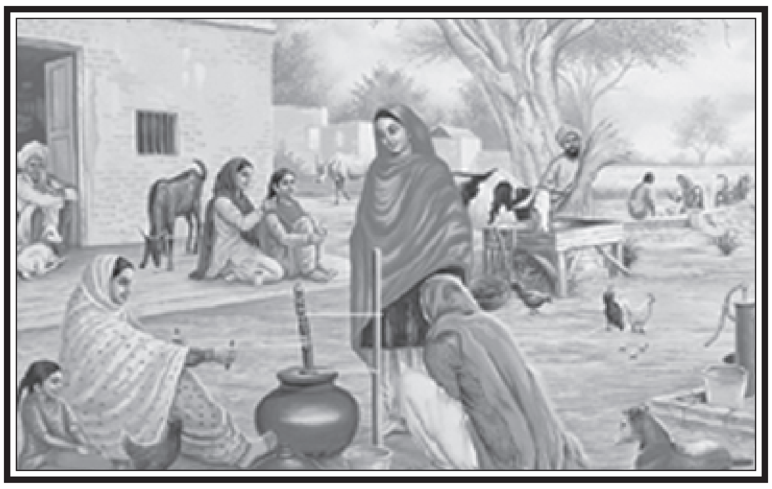

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦਾ ਅਨੇਕਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਦਬਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਮੂਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਜੀਅ ਸਕਣ ਦੇ ਗੌਰਵ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨੇਸ਼ਨ ਸਟੇਟ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਤਰਜੀਹਾਂ ਹਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੇ-ਦਰਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਦੋ ਵਕਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਸਤਾਹਾਲ ਕਰ ਛੱਡੀ ਹੈ। ਉਰਦੂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਉਤਲੇ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹ ਵਰਗ ਵਿਚ ਮਾਨਤਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਦੋਹਰੀ ਮਾਰ ਮਾਰੀ ਹੈ। ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਭਾਸ਼ਾ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਚੇ-ਨੀਵੇਂ ਦੀ ਦਰਜੇਬੰਦੀ ਦੇ ਚੌਖਟੇ ਵਿਚ ਨੂੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਦੋ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਰਗੇ ਟਕਰਾਵੇਂ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਬੱਝ ਗਏ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਸਥਾਨ ਦੁਆਉਣ ਲਈ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ-ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼-ਧ੍ਰੋਹੀ ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਨਵਾਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਵੀ ਬੜੇ ਸੰਕੋਚ ਅਤੇ ਚੇਤੰਨਤਾ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਆਰਥਿਕ-ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਤੇ ਸੱਤਾਵਾਨ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਗੋਚੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਭੋਗਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਗੁਆਚਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਗੁਆਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਹਿਸਾਸ-ਏ-ਕਮਤਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਫਿਰਕੇ- ਈਸਾਈ, ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ ਆਦਿ, ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗੌਰਵ ਨਾਲ ਜਿਉਂ ਸਕਣ ਵਿਚ ਔਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸੰਕਟ ਇਸ ਕਦਰ ਗਹਿਰਾ ਹੈ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਉਲਟੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨਵ-ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਦਬਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਆਪਣਾ ਵਿਲੱਖਣ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਮਲ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹ-ਚਿਰਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਵੇਂ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਿੱਗਰ ਪਛਾਣ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਵਿਲੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹਤ ਵਾਲਾ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਪੱਕੀ ਹੈ। ਬਸਤੀਵਾਦ ਵਾਲੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਸਾਧਾਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਅਮਰਤਿਆ ਸੇਨ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਉਤੇ ਵੀ ਢੁਕਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਅਤੇ ਵਿੱਥ ਬਰਾਬਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।"

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ਿੱਦਤ ਭਰੀ ਚਾਹਤ ਨਾਲ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਪੱਛਮੀ ਸਮਾਜ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਲੀਨੀਕਰਨ ਕੋਈ ਸਹਿਜ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਗੋਰਾ ਸਮਾਜ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਮਾਨਵੀ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਹ ਗੁੱਝਾ ਨਸਲੀ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿਚ ਰੋਹਮਈ ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਵਚੇਤਨ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾਵਾਨ ਗੋਰੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਥਾਂ ਆਦਿ-ਵਾਸੀ ਬਸ਼ਿੰਦਿਆਂ ਦਾ ਹਮਦਰਦ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਜੋਕਾ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਚਾਹੇ-ਅਣਚਾਹੇ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਮੰਡੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਤਾ ਉਸੇ ਗਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੁਨਰ-ਗਠਿਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਪਾਸੇ ਧਨੀ ਕਿਸਾਨੀ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਬਣ ਕੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਿਮਨ ਕਿਸਾਨੀ, ਦਸਤਕਾਰੀ ਵਰਗ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਗਿਆ ਇਹ ਵਰਗ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਤੋਂ ਵਿੱਥ ਥਾਪ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਵੱਲ ਅਹੁਲਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਲਿਤ ਵਰਗਾਂ, ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜਾਤ-ਪਾਤੀ ਤੇ ਜਗੀਰੂ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਪੇਸ ਵਿਚ ਜੀਣ-ਥੀਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨੇ ਪੰਜਾਬਾਂ (ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ, ਭਾਰਤੀ, ਪਰਵਾਸੀ) ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਪਰੰਪਰਿਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰਤੀਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ ਸਾਡਾ ਕਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ...

ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ-ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਤੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ 'ਪੰਜ-ਆਬ' ਅੱਜ ਛੇਵੇਂ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੰਗਲੀ ਧਰਤ ਨੂੰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ 'ਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਕਸਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਝੁੱਲੀਆਂ ਤੇ ਤੂਫਾਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੇ

ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੋਨੀ
ਫੋਨ: +91-99156-28853

ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਅੱਜ 'ਉੜਤਾ ਪੰਜਾਬ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ? ਉਘੇ ਗਾਇਕ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦੀ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਆਈ ਐਲਬਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਹੀ ਤਰਾਸਦੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। 'ਸਮਾਂ' ਬਣ ਕੇ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਨੇ ਬਾਲ ਉਮਰ ਦੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ। ਸ਼ਰਾਬ, ਅਫੀਮ, ਭੁੱਕੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਚਿੱਟੇ' ਦੀ ਦਸਤਕ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤ 'ਚ ਬਾਖੂਬੀ ਫਿਲਮਾਇਆ ਹੈ। ਸੱਚ ਕੌੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੁਣਿਆ ਸੀ; ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਸੱਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਉਠਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ, ਪਰ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਿਛਾਂਹ ਨਹੀਂ ਹਟੇ। ਅਖੇ, ਐਲਬਮ ਵੋਟਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਉਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਉਂਜ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਹੀ ਕੀਤਾ।

ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਆਏ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਰੈਲੀ ਦੌਰਾਨ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 70 ਫੀਸਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ਈ ਹਨ। ਇਸ ਬਿਆਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਤਰਥੱਲੀ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕਈ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਕਰੜੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਵਿੱਖ 'ਤੇ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਆਫੀ ਵੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਨੇ ਇਸ ਵਿਰੁਧ ਧਰਨਾ ਦੇ ਕੇ ਰੋਸ ਜ਼ਾਹਰ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਤੇ ਫਿਰ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਨਸ਼ੇ ਵਧਣ ਬਾਰੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਦਰਅਸਲ ਧੜੱਲੇ ਨਾਲ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਤਸਕਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੀ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਊ ਕੇਂਦਰ ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹਨ। ਸਰਹੱਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੈ।

ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਹੋਰ

ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਹੈ, ਪਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖੇਪਾਂ ਫੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਕਿਥੋਂ, ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕੀਹਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ? ਨਾਲੇ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨੋਟ ਬੰਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਨਸ਼ਾ ਬੰਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ? ਨੋਟਬੰਦੀ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਔਖੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਨੋਟਬੰਦੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਝੱਲੀਆਂ, ਉਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਨਸ਼ਈਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਰੋਜ਼ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਰਹੇ। ਉਦੋਂ ਨਸ਼ੇ ਖਿਲਾਫ ਵਿਰੋਧ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਮੱਧਮ ਕਿਉਂ ਪੈ ਗਈਆਂ ਸਨ? ਨੋਟਬੰਦੀ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾਗ ਦਿੱਤੇ।

ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦਰਦ ਸਮੋਈ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਿਆਨ ਤਾਂ ਕਰੇਗਾ ਹੀ। ਦਰਦਮੰਦਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਉਠਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਸੁਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਕੀਤਾ? ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਖੁਦ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਦਾ ਰੋੜਾ ਵੀ ਬਣਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸਿਆਸਤ ਪਿਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਵੱਕਾਰ ਗਵਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਲਾਕਾਰ ਸਮਾਜ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ੍ਰੋਤ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਲਾ ਕਿਸੇ ਲਈ ਕੀ ਮਾਅਨੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਲਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਨਾ ਸਮਝੇ, ਬਲਕਿ ਕਲਾ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਖਾਏ।

ਹੁਣ ਹਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਕੁ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਵੇਂ-ਪੁਰਾਣੇ ਗਾਇਕ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਪਰੋਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋਣਗੇ? ਅਜਿਹੇ ਗਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗਾਏ ਗਾਣੇ ਨਸ਼ਾ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਸਿੱਧ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਮੌੜ ਮੰਡੀ 'ਚ ਵਿਆਹ ਦੌਰਾਨ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਡਾਂਸਰ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਗੀਤਾਂ 'ਚ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਥਿਆਰ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਗੰਡਾਸੇ, ਬੰਦੂਕਾਂ, ਰਿਵਾਲਵਰ, ਚਾਕੂ ਤੇ ਬੇਸਬਾਲ ਅਪਰਾਧ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਕੇ ਹੀ ਨੌਜਵਾਨ ਕਲਮ, ਵੰਝਲੀ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪਣਾ ਉਲੂ ਸਿੱਧੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਸ਼ੇ ਜਿਹੇ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲੇ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਉਕਾ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਔਖ ਕੱਟਣੀ ਪਵੇਗੀ, ਪਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਸੂਰਜ ਅਸਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਦੈ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਰ ਧਰਮ ਕੰਮੇਆਣਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ- 'ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬਸ ਮੋੜ ਦਿਉ ਮੇਰਾ ਘੁੱਗ ਵਸਦਾ ਪੰਜਾਬ'।

ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਪਿਆਰ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਰਿਹੈ...

ਕੌਣ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਦ ਅਸੀਂ 'ਸਿੰਗਲ' ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ?

ਨਿੱਠ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ-ਗੁੜਨ ਵਾਲੀ ਨਿਕਿਤਾ ਆਜ਼ਾਦ ਫਿਲਹਾਲ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਕੋਹੜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਫਰੋਲਦੀ ਮਸਲੇ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਅਹੁਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੇਲਬ ਲੂਨਾ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਉਸ ਨੇ ਉਚੇਚਾ ਤਰਜਮਾ ਕਰ ਕੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸੇਲਬ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਇਕ ਆਮ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੇਲਬ ਨੇ ਜਿੰਨੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਇਹ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਨਿਕਿਤਾ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਉਸੇ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਉਛਾਲੇ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨਿਕਿਤਾ ਆਜ਼ਾਦ

ਸੇਲਬ ਲੂਨਾ
ਤਰਜਮਾ: ਨਿਕਿਤਾ ਆਜ਼ਾਦ

ਮੈਂ 'ਡਿਪਰੈਸਡ' ਹਾਂ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਡਿਪਰੈਸਡ ਇਕ ਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਥਿਰ ਨਾਂਵ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਸਮਾਜਿਕ ਵੰਡਾਂ, ਬਸਤੀਵਾਦ, ਨਸਲਵਾਦ, ਮੋਟਾਪੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਘ੍ਰਿਣਾ, ਵਿਤਕਰੇ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਕੇਵਲ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਰਸਾਇਣਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਕ ਹਾਲਾਤ ਉਤੇ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਬਣੀਆਂ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਬਾਰੇ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੀਆਂ। ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਤਰਜੀਹ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਸਥਾਈ ਮੋੜ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ। ਆਪਣਾ ਇਲਾਕਾ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਕੋਨੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਦਮ ਬੜਾ ਔਕੜਾਂ ਭਰਿਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਂਭਿਆ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਸਿੰਗਲ ਜਿਊਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?

ਅੱਜ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਹਾਂ, ਜਦ ਮੈਂ ਸਿੰਗਲ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਦੇ ਵੀ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਸਾਥੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਕੱਲਾ ਜਾਂ ਅਧੂਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਇਕਲਾਪਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਦ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਸ ਪਾਸ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਰਥਿਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਇਹ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਂ/ਪਿਆਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ/ਸਮਾਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨਿਖੜਵੇ ਨਾ ਸਹੀ, ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿੰਗਲ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਦ ਉਹਦਾ ਭਾਵ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਅਪਣੱਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਹ ਸਭ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਮਾਂਸ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰੋਮਾਂਸ ਨਾਲੋਂ ਅਪਣੱਤ ਦੀ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੀ, ਜਿਹੜਾ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰੇ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਥ ਦੇਵੇ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਪਰ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਿਰਫ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਜਦ ਮੈਂ ਨਿੱਕਾ ਸਾਂ ਤਦ ਗੈਰ-ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਦੋਸਤੀ ਵਾਲੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਮਿਲਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਬਝਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਉਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਮਿਲਣੀ ਬਿਲਕੁਲ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼ਾਇਦ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੀ ਨਾਦਾਨਗੀ ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੁੱਖਾਂ ਭਰੇ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਕਠੋਰਤਾ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਥਕਾਣ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇੰਨੀ ਤਾਕਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦੀ ਕਿ ਹਰ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਚੁਣ ਦੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ 'ਤੇ ਸਮਾਂ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਖ਼ੈਰ, ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਆਰਥਿਕਤਾਵਾਂ' ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ; ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜੋ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ, ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਾਤ (ਜਾਤ, ਲਿੰਗ ਆਦਿ), ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ 'ਅ-ਪਿਆਰਯੋਗ' ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬਚਿਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?

ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਅ-ਪਿਆਰਯੋਗ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ। ਮੋਟਾ, ਭੂਰਾ, ਔਰਤਾਂ ਵਰਗੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਵਾਲਾ। ਜਦ ਵੀ ਮੈਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਭ ਅਕਸਰ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਾਂਗਾ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਵੀ ਇੰਜ ਹੀ ਕਰਨਗੇ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੁਝ ਖਾਸ ਇਨਸਾਨਾਂ ਲਈ ਠੀਕ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਅਧੂਰੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਮਸਲਾ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅ-ਪਿਆਰਯੋਗ ਅਤੇ ਘ੍ਰਿਣਾਯੋਗ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇ ਕਾਬਲ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਜੇ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਮਿਲਦੀ, ਪਰ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਸਾਨੂੰ ਅਪਣੇ ਆਪ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਇੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਾੜੇ ਚਰਿਤਰ ਦਾ, ਮੇਰਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਮਾੜੇ ਵਰਤਾਓ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭਾਰ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰੀਏ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰੀਏ ਜੋ ਇਸ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਰ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ ਦੇ ਮਾੜੇ-ਭੈੜੇ ਮੰਨੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ/ਸਰੀਰਾਂ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵੈਸੇ ਹੀ ਤੱਥਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸੇ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਘਟੀਆ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ/ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਵੱਜੋਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇਣ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖ਼ਾਸ ਮੰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ, ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਦੋਸਤ ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਦੂਜੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ-ਸੁਮੇਲ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ (ਜੋ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ), ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸਰੀਰਕ-ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਪਾਸੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਤੈਅ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ, ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਦੋਸਤ ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਦੂਜੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ-ਸੁਮੇਲ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ (ਜੋ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ), ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸਰੀਰਕ-ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਪਾਸੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਤੈਅ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਸਮਝਾਂ ਜਾਂ ਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇਵਾਂ ਜਾਂ ਨਾ।

ਇਸ ਨੂੰ 'ਚੋਣ' ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਣਾ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਘੱਟ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੈਕਸੂਅਲ ਤੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ 'ਆਮ' ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਗੋਰੇ, ਪਤਲੇ, ਉਚੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਧਰ ਵਾਲੇ, ਜਾਂ ਅਪਾਹਜ ਨਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੋਣ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦੇਣ।

ਅਕਸਰ ਹੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੱਗਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਉਸਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤੈਅ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਗੱਲ ਥੋੜੀ ਹੰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਘਟੀਆ ਜਾਪਦੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਹ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ- ਕੀ ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਦਵੇਗਾ? ਕੀ ਉਹ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਵੇਗਾ? ਕੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੇ ਸਮਾਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਿਹਨਤ ਕਰੇਗਾ ? ਕੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਔਖੇ, ਥਕਾਣ ਭਰੇ, ਔਕੜਾਂ ਭਰੇ, ਕੋਈ ਧੰਨਵਾਦ ਨਾ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਕੰਮ' ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ? ਮੈਂ ਇਹ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਘੱਟ-ਵੱਧ ਕਰ ਸਕਾਂ, ਤਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਜੋ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵਾਂ।

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਦ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਅੱਪ-ਨਿਵੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ, ਤਦ ਇਹ ਸਵਾਲ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕੀ ਨਤੀਜੇ ਹੋਣਗੇ? ਇਹ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕਿਥੋਂ ਆਉਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਗੀਆਂ? ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਇਨਸਾਨ ਜੋ ਸਨਮਾਨਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ ਉਤੇ 'ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਯੋਗ' ਪਿਛੋਕੜ ਤੋਂ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਸੋਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਇਹ ਸਮਝ ਪਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਈ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੀ ਹਨ ਜਦ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਵਿਚ; ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਆਰਥਿਕਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਲੈਂਦਾਂ ਹਾਂ, ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ, ਬਰਾਬਰ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੰਝ ਹੀ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ, ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ- ਇਹਨਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਦੇ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ।

ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਸਿਆਸੀ ਹੈ?

ਦਰਅਸਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਲੜ-ਲੜ ਕੇ ਥੱਕ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਵਾ-ਮੰਨਵਾ ਕੇ ਥੱਕ ਗਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਸਾਥੀ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਕਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਉਹ ਸਾਧਨ ਵੰਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਜੋ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣਗੇ- ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਥੱਕ ਗਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਪਤਲੇਪਣ ਅਤੇ ਗੋਰੇਪਣ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਸਾਥੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਿਵਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਸਬਕ

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਾਰਖੋਰੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਅਹਿਮ ਸਿਆਸੀ ਦਲ ਹੁਣ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਖਿਲਾਫ ਸਾਂਝਾ ਮੋਰਚਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਸਕੀਮਾਂ ਲੜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੁਖੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗਠਜੋੜ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਾਲ 2019 ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ-ਮੋਹਰਾ ਤਕਰੀਬਨ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਬਣਨਾ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਭੈ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ ਨੇ ਇਸ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨੁਕਤੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਈ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ 2015 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਬਿਹਾਰ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚਲਾਈ, ਠੀਕ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਮੁਹਿੰਮ ਉਸ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਅਤਿ-ਪਛੜੀਆਂ ਅਤੇ ਅਤਿ-ਦਲਿਤਾਂ (ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਮਹਾਂਦਲਿਤ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਵੀ

ਅਭੈ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ

ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਮਾਹਿਰ ਜੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਣ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਹਥਕੰਡੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਕੁਝ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤਿ-ਪਛੜੀਆਂ, ਮਹਾਂ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਪਛੜੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖ ਸਕੇ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਚਾਲ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 90 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਲਾਲੂ ਯਾਦਵ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਜਦ) ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਯਾਦਵਸ਼ਾਹੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਜਾਰਜ ਫ਼ਰਨਾਂਡਿਜ਼, ਸ਼ਰਦ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕੇ.ਸੀ. ਤਿਆਗੀ ਵਰਗੇ ਜਦ ਨੇਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਲੱਗ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਉਦਾਰ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖ਼ੇਮੇ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਲਾਲੂ ਰਾਜ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਕੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਨਿਤੀਸ਼ ਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਂਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਪਛੜੀਆਂ ਵਿਚ ਅਤਿ ਪਛੜਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੇ ਕਰਪੂਰੀ ਫ਼ਾਰਮੂਲੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਉਤਾਰਿਆ। ਨਿਤੀਸ਼ ਨੇ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਉਭਰੇ ਪਛੜੇ ਮੁਹਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਯਾਦਵਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਜਾਟਵਸ਼ਾਹੀ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਮੌਲਵੀਆਂ ਦੀ ਫ਼ਤਵੇਬਾਜ਼ੀ ਕਾਇਮ ਰਹੀ।

ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੋਣ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਦੋਵਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਿਧਾਂਤ ਰਜਨੀ ਕੋਠਾਰੀ ਦੀ ਦੇਣ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤੀਕਰਨ, ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਕੋਠਾਰੀ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਜਾਤੀਵਾਦੀਕਰਨ ਦੇ ਆਈਨੇ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਹੁੰਦੇ ਜਾਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਅਮਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਛੁਪੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸੂਤਰੀਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਠਾਰੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਡੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਕਈ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਸਮਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਜਮਾਵੜੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ-ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਇਹ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਵਖਰੇਵੇਂ ਵਿਚ ਪਏ ਜਾਤੀ-ਸਮੂਹ ਆਧੁਨਿਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਉਤਰਨ ਕਾਰਨ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕਰਨ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਦਾਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਚੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਪਰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ, ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਸਮਝ ਇਹ ਬਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਠਾਰੀ ਇਹ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਉਸ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਦਰਅਸਲ ਹਰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਦ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ 1993 ਦੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਰ ਥੋੜ੍ਹਚਿਰੀ ਗਠਜੋੜ ਨੇ ਪਛੜਿਆਂ-ਦਲਿਤਾਂ-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ 'ਹਿੰਦੂ ਵਿਜੇ ਦਿਵਸ' ਨੂੰ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਠਾਰੀ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਟੀਕ ਬੈਠ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਅੱਜ ਸਥਿਤੀ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਆਪਣੇ ਸਿਖ਼ਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਾਟਾਂ, ਕੁਰਮੀਆਂ, ਰਾਜਭਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਦਾਂ ਵਰਗੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਜਾਤੀ-ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਲ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵੱਖਰੇ ਫ਼ਿਰਕੇ ਨੂੰ ਗੋਲਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਦਲ ਸਰਗਰਮ ਹਨ; ਪਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੀ ਚੋਣਾਵੀ ਤਾਕਤ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਚੁਣਾਵੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਜ਼ਰੀਏ ਇਕ ਉਦਾਰਤਾਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਪੁਨਰ-ਉਥਾਨਵਾਦੀ ਰਵੱਈਏ 'ਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾਪੂਰਵਕ ਆਧਾਰਿਤ ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਡਲ ਬਣਨ ਦੇ ਹਨ। ਅਜੇ ਇਹ ਮਾਡਲ ਸਿਰਫ ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਯੋਗੇਂਦਰ ਯਾਦਵ ਨੇ 1999 ਵਿਚ 'ਦੂਜੇ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਉਭਾਰ' ਦਾ ਨਾਂਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (ਪਹਿਲਾ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਉਭਾਰ 60 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਚੁਣਾਵੀ ਗ਼ਲਬੇ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ), ਉਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਰੁਝਾਨ ਵਿਚ ਹੁਣ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੋਠਾਰੀ ਦੇ ਸੂਤਰੀਕਰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਯਾਦਵ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਵਰਗਾਂ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮਤਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਗੋਲਬੰਦੀ ਵੀ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਰਗ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਏਜੰਡੇ 'ਚੋਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਿਤਕਾਰੀ ਏਜੰਡਾ ਚੁਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਡਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਛੜੇ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਈਸਾਈਆਂ ਅਤੇ ਬੋਧੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਹਨ। 2017 ਦੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਉਭਾਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਆਗ੍ਰਸਤ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤੀਕਰਨ 'ਤੇ ਇਹ ਆਧਾਰਿਤ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਸੰਦ ਵੰਡੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੋ ਚੋਣਾਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਤੀਆਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਤੀਆਂ ਯਾਦਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਟਵਾਂ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ।

ਨਿਸਚਿਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਇਹ ਇਕ ਫ਼ਿਰਕੂ ਵੰਡ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਨਫ਼ਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਬਿਹਾਰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਠੀਕ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਰਗੀ ਹੀ ਚੋਣਾਵੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਵੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮਰਥਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਵਿਆਪਕ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਕੁਝ ਖੋਹਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਉਹ ਯਾਦਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਟਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਗ਼ਰੀਬ ਤਬਕੇ ਨੂੰ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਬਸਪਾ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਮਾਡਲ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਿੱਖੇਗੀ?

ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਪਿਆਰ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਰਿਹੈ...

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹੀ ਪਿਆਰ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾ-ਬੁਝਾ ਕੇ ਅੱਕ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚੁਣਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਮਹੱਤਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤਰਜੀਹਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਉਦੋਂ ਹੀ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵੰਡਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਖਾਣੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਣਾ ਬੰਦ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮਰਨ ਲਈ ਛੱਡਣਾ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੈ ‘ਫੇਮ’ ਆਤਮ-ਘਾਤ ਦੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਇਕ ਲਮਹੇ ਵਿਚੋਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ‘ਫੇਮ’ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀਆਂ; ਮਹਾਨ ਲੋਕ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਤਾਕਤ ਦਾ ਸਰੋਤ ਸਨ; ਲੋਕ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਕਲਾ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸਮੂਹ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਸ ਉਹੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਅਨੋਖੀ ਛੋਟੀ ‘ਮਸ਼ਹੂਰੀ’ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਪਾਏ।

ਪਿਆਰ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ, ਅਜਿਹੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ, ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਰਨਾ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਬੱਝਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਇਕੋ ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰਾਖਵੀਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਜਾਂ ਟੋਕਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਰ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ। ਆਤਮ ਹਤਿਆ ਔਖਾ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਤੇ ਆਤਮ-ਘਾਤ ਦਾ ਉਸ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਗਤੀ ਤੇ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਆਤਮ ਹਤਿਆ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਤਾਅਲੁਕ ਹੈ।

ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਿਨਸੀ ਪੂੰਜੀ (ਸਬੰਧ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ) ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?

ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਪਲ ਆਏ ਹਨ ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਜਾਂ ਲਗਵਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਉਦਾਸੀ ਨਹੀਂ ਛਾਏਗੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕੋਈ ਮੈਸੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਗੈਪ ਜਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਭਰੀਆਂ ਨਾ ਜਾ ਸਕਣ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਪਦਾਰਥਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਿਵੇਸ਼/ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਪਿਆਰ ਦੀ ਇਹ ਬਨਾਵਟ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ, ਅਜਿਹੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ, ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਰਨਾ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਬੱਝਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਇਕੋ ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰਾਖਵੀਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਰੋਮਾਂਸ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਨਾ ਵਾਪਰਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਵਚੇਤਨ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵਾਪਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ’ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਨਾ ਕਹਿਣਾ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਜੋ ਵੰਡ ਕੇ ਜਿੱਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਫੁਟ ਪਾਉ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ)। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਪਸ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ- ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਜਾਂ ਮਜਬੂਰੀ ਦੇ।

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ‘ਪਿਆਰ’ ਕਰੇ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰੇ, ਤਰਜੀਹ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਥੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਪਿਆਰ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ- ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਸਟੇਟ ਅੰਦਰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਸਰੀਰਾਂ (ਇਨਸਾਨ) ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਬੜਾ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹੈ।

ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਅਤੇ ਰੁਚੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ‘ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣ’ ਵਾਲਾ ਇਹ ਭਰਮ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਕੰਮ ਹੈ- ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਧੱਕੇ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਗੈਰ-ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ- ਕੀ ਅਸੀਂ ‘ਪਿਆਰ’ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਉਹ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਕੀ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਹੈ?

#

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

ਵਿਰਲਾ ਸਿਖ ਸੁਣੈ ਗੁਰ ਪੀਰੈ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਚਉਥੀ ਵਾਰ ਦੀ ਇਸ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਲਈ ਵਰਮੇ ਅੱਗੇ ਹੀਰੇ ਦੀ ਕਣੀ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਰੂਪੀ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਧਾਗਾ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਮਾਲਾ ਪਰੋਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਧਾਗੇ ਨਾਲ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕਰਕੇ ਸੁੰਦਰ ਮਾਲਾ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਲਿਵ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ, ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਧੀਰਜ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣ ਕੇ ਭਾਵ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗ ਕੇ, ਹਲੀਮ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਉਹ ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਾਉਣੀ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣਾ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਭਾਵੇਂ ਅਲੂਣੀ ਸਿਲ ਚੱਟਣ ਵਰਗਾ ਬਿਖੜਾ ਕਾਰਜ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਤਰਸਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਹੀਰੇ ਹੀਰਾ ਬੇਧੀਐ
ਬਰਮੇ ਕਣੀ ਅਣੀ ਹੋਇ ਹੀਰੈ।
ਧਾਗਾ ਹੋਇ ਪਰੋਈਐ
ਹੀਰੈ ਮਾਲ ਰਸਾਲ ਗਹੀਰੈ।
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਗੁਰੁ ਸਬਦ ਲਿਵ
ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਮਰੈ ਮਨੁ ਧੀਰੈ।
ਮਨਜਿਣਿ ਮਨੁ ਦੇ ਲਏ
ਮਨ ਗੁਣਿ ਵਿਚਿ ਗੁਣ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਰੀਰੈ।
ਪੈਰੀ ਪੈ ਪਾ ਖਾਕੁ ਹੋਇ
ਕਾਮਧੇਨੁ ਸੰਤ ਰੇਣੁ ਨ ਨੀਰੈ।
ਸਿਲਾ ਅਲੂਣੀ ਚਟਣੀ
ਲਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਤਰਸਨ ਸੀਰੈ।
ਵਿਰਲਾ ਸਿਖ ਸੁਣੈ ਗੁਰ ਪੀਰੈ॥੧੬॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲ ਕੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜੋ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਵਿਚ ਜਲ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਨ ਸੂਰਜ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਿ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਵਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਸਿਆਣਪ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਸਮਝਦਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿੱਧੀ-ਸਾਦੀ ਰਹਿਣੀ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਤੀ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਤੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਉਹ ਹੋਰ ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਮਕਸਦ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਬਾਕੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਕੰਨ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆ ਉਹ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹਲੀਮੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਲੀਮੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੌਰਾ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਸ ਭਵਜਲ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰਕ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਵਿਚਲਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇੰਜ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਸੱਚ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਇੱਕ ਮੁਕਤਿ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ:

ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਗੁਰ ਸਿਖ ਸੁਣਿ
ਅੰਦਰਿ ਸਿਆਣਾ ਬਾਹਰਿ ਭੋਲਾ।
ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਇ
ਵਿਣੁ ਗੁਰਸਬਦਿ ਨ ਸੁਣਈ ਬੋਲਾ।
ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣਾ
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਵਿਣੁ ਅੰਨਾਂ ਖੋਲਾ।
ਵਾਹਗੁਰੂ ਗੁਰੁ ਸਬਦੁ ਲੈ
ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਚੁਪਿ ਚਬੋਲਾ।
ਪੈਰੀ ਪੈ ਪਾ ਖਾਕ ਹੋਇ
ਚਰਣਿ ਧੋਇ ਚਰਣੋਦਕ ਝੋਲਾ।
ਚਰਣ ਕਵਲ ਚਿਤੁ ਭਵਰੁ ਕਰਿ
ਭਵਜਲ ਅੰਦਰਿ ਰਹੈ ਨਿਰੋਲਾ।
ਜੀਵਣਿ ਮੁਕਤਿ ਸਚਾਵਾ ਚੋਲਾ॥੧੭॥

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿਰ ਵਿਚ ਉਗੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹਲੀਮੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਦਰ ਏਨੀ ਹਲੀਮੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਉਗੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਝੁਲਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ-ਰੂਪ ਤੀਰਥ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋਵੇ (ਇਹ ਸਭ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦੀ ਹਲੀਮੀ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ)। ਵਾਲ ਕਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਮਝ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਮਾਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਹਲੀਮੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਲੀਮ ਬਣਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਅਗਲੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਛੱਡ ਕੇ (ਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੁਸਤ ਪੰਛੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਣਾ ਕਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੰਦੀ ਥਾਂ ਹੀ ਡਿਗਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਥੇ ਕਾਂ ਵਾਲੀ ਸਿਆਣਪ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ) ਹੰਸ ਵਾਲੀ ਵਿਰਤੀ ਅਪਨਾਵੇ ਜੋ ਸਿਰਫ ਮੋਤੀ ਪਛਾਣਦੀ ਤੇ ਚੁਗਦੀ ਹੈ (ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੱਥਰ ਗੀਟਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਹੰਸ ਸਿਰਫ ਮੋਤੀ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ) ਅਰਥਾਤ ਚੰਗੀ ਗੁਰੂ ਵਾਲੀ ਮੱਤ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਮੱਤ ਦੇਵੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਨਾਲੋਂ ਤਿੱਖੀ ਅਤੇ ਵਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਬਰੀਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਰਸਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸੁਣੇ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਦਾ ਹੈ:

ਸਿਰਿ ਵਿਚਿ ਨਿਕੈ ਵਾਲ ਹੋਇ
ਸਾਧੂ ਚਰਣ ਚਵਰ ਕਰਿ ਢਾਲੈ।
ਗੁਰ ਸਰ ਤੀਰਥ ਨਾਇ ਕੈ
ਅੰਝੂ ਭਰਿ ਭਰਿ ਪੈਰਿ ਪਖਾਲੈ।
ਕਾਲੀ ਹੂੰ ਧਉਲੇ ਕਰੇ ਚਲਣਾ
ਜਾਣਿ ਨੀਸਾਣੁ ਸਮ੍ਹਾਲੈ।
ਪੈਰੀ ਪੈ ਪਾ ਖਾਕ ਹੋਇ
ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੈ।
ਕਾਗ ਕੁਮੰਤਹੁੰ ਪਰਮ ਹੰਸੁ
ਉਜਲ ਮੋਤੀ ਖਾਇ ਖਵਾਲੈ।
ਵਾਲਹੁ ਨਿਕੀ ਆਖੀਐ
ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਸੁਣਿ ਗੁਰਸਿਖ ਪਾਲੈ।
ਗੁਰਸਿਖੁ ਲੰਘੈ ਪਿਰਮ ਪਿਆਲੈ॥੧੮॥

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤੀ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੋਖਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ ਜਾਂ ਵਿਲੱਖਣ ਜਾਂ ਅਨੋਖੀ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਭਗਤੀ ਵਾਲਾ ਮਾਰਗ, ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਜਿਸ 'ਤੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਂ ਭਗਤ ਨੇ ਤੁਰਨਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖਾ ਪੈਂਡਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣ ਜਾਂ ਅਨੋਖਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਲਾਲਚ, ਲੋਭ-ਮੋਹ ਅਤੇ ਸੌ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਕਾਂਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਭਗਤੀ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਲੋਭ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਉਮੈ ਖਤਮ ਕਰਕੇ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਇਸ ਮਾਰਗ ਦੀ ਧਾਰ ਖੰਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਤਿੱਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਰੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਉਤੇ ਭਗਤ ਨੇ ਤੁਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਫਿਸਲਣ ਦਾ, ਤਿਲਕ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਸਦਾ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਉਹ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ 'ਮੈਂ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਇਆ ਦੀ ਮਮਤਾ, ਮਾਇਆ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਰਸਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਤੋਂ ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਅਨੋਖਾ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ:

ਭਗਤਾ ਕੀ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ॥
ਚਾਲਾ ਨਿਰਾਲੀ ਭਗਤਾਹ ਕੇਰੀ
ਬਿਖਮ ਮਾਰਗਿ ਚਲਣਾ॥
ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਤਜਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ
ਬਹੁਤੁ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣਾ॥
ਖੰਨਿਅਹੁ ਤਿਖੀ ਵਾਲਹੁ ਨਿਕੀ
ਏਤੁ ਮਾਰਗਿ ਜਾਣਾ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਜਿਨੀ ਆਪੁ ਤਜਿਆ
ਹਰਿ ਵਾਸਨਾ ਸਮਾਣੀ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਚਾਲ ਭਗਤਾ
ਜੁਗਹੁ ਜੁਗੁ ਨਿਰਾਲੀ॥੧੪॥

(ਪੰਨਾ ੯੧੮)

ਅੱਗੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਗੁਲਰ ਅਰਥਾਤ ਅੰਜੀਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਜੀਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਕੀੜਾ ਉਸ ਗੁਲਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਉਥੋਂ ਤੱਕ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਅੰਜੀਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਫਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਫਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਇੱਕ ਬਗ਼ੀਚੇ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਦਰਖਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਬਾਗ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬਗੀਚੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਬਾਗ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਇੱਕ ਰੋਮ (ਵਾਲ) ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਸੌਰ-ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਅਣਗਿਣਤ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹਨ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸੌਰ-ਮੰਡਲ ਹਨ। ਜੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਧ-ਸੰਗਤਿ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸੰਕੀਰਣਤਾ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤੰਗ-ਦਿਲੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਇਸ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹਲੀਮੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਸਮਝਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਤਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਣਦੀ ਹੈ:

ਗੁਲਰ ਅੰਦਰਿ ਭੁਣਹਣਾ
ਗੁਲਰ ਨੌਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡੁ ਵਖਾਣੈ।
ਗੁਲਰ ਲਗਣਿ ਲਖ ਫਲ
ਇਕ ਦੂ ਲਖ ਅਲਖ ਨ ਜਾਣੈ।
ਲਖ ਲਖ ਬਿਰਖ ਬਗੀਚਿਅਹੁ
ਲਖ ਬਗੀਚੇ ਬਾਗ ਬਬਾਣੈ।
ਲਖ ਬਾਗ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚਿ
ਲਖ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਲੂਅ ਵਿਚਿ ਆਣੈ।
ਮਿਹਰਿ ਕਰੇ ਜੇ ਮਿਹਰਿਵਾਨੁ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣੈ।
ਪੈਰੀ ਪੈ ਪਾ ਖਾਕੁ ਹੋਇ
ਸਾਹਿਬੁ ਦੇ ਚਲੈ ਓਹੁ ਭਾਣੈ।
ਹਉਮੈ ਜਾਇ ਤ ਜਾਇ ਸਿਞਾਣੈ॥੧੯॥

ਅੱਗੇ ਦੂਜ ਦੇ ਚੰਦ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੂਜ ਦਾ ਚੰਦ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਭਾਵ ਤੀਜ 'ਤੇ ਉਹ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਅਕਾਰ ਵਿਚ (ਇੱਕ ਫਾਂਕ ਵਾਂਗ) ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਤੀਜ ਦੇ ਚੰਦ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਜਾਣ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ 'ਤੇ ਇਹ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਘਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੰਦਰਮਾ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਝਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਿਛ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਨੂੰ ਠੰਡਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਰਤਨ ਜਿਵੇਂ ਠੰਡਕ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਬਰ-ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਇਕਰਸ ਸਭ 'ਤੇ ਵਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਇਹ ਚਾਨਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚਕੋਰ ਵਰਗੇ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਸਮਾਧੀ ਲਾਉਣ ਦਾ, ਧਿਆਨ ਧਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਚੰਦਰਮਾ ਉਸ ਦੀ ਖਿਚ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਚੰਦਰਮਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਆ ਕੇ ਹੀ, ਇੱਕ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਰਤਨ ਬਣਦਾ ਹੈ (ਹਿੰਦੂ ਮਿੱਥ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ 'ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਚੌਦਾਂ ਰਤਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੰਦਰਮਾ ਵੀ ਇੱਕ ਰਤਨ ਹੈ):

ਦੁਇ ਦਿਹਿ ਚੰਦੁ ਅਲੋਪੁ ਹੋਇ
ਤੀਐ ਦਿਹ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇ ਨਿਕਾ।
ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਗਤੁ ਜੁਹਾਰਦਾ
ਗਗਨ ਮਹੇਸੁਰ ਮਸਤਕਿ ਟਿਕਾ।
ਸੋਲਹ ਕਲਾ ਸੰਘਾਰੀਐ
ਸਫਲੁ ਜਨਮੁ ਸੋਹੈ ਕਲਿ ਇਕਾ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਿਰਣਿ ਸੁਹਾਵਣੀ
ਨਿਝਰੁ ਝਰੈ ਸਿੰਜੈ ਸਹਸਿਕਾ।
ਸੀਤਲੁ ਸਾਂਤਿ ਸੰਤੋਖੁ ਦੇ
ਸਹਜ ਸੰਜੋਗੀ ਰਤਨ ਅਮਿਕਾ।
ਕਰੈ ਅਨੇਰਹੁ ਚਾਨਣਾ ਡੋਰ
ਚਕੋਰ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ ਛਿਕਾ।
ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਅਮੋਲ ਮਣਿਕਾ॥੨੦॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਭਵ ਖੰਡਨ ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਸਵਾਮੀ

ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੧ ਚਉਪਦੇ

ਭਵ ਖੰਡਨ ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਸਵਾਮੀ
ਭਗਤਿ ਵਛਲ ਨਿਰੰਕਾਰੇ॥
ਕੋਟਿ ਪਰਾਧ ਮਿਟੇ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ
ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਸਮਾਰੇ॥੧॥
ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲਾਗਾ ਹੈ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ॥
ਦੀਨ ਦਇਆਲਿ ਕਰੀ ਪ੍ਰਭਿ ਕਿਰਪਾ
ਵਸਿ ਕੀਨੇ ਪੰਚ ਦੂਤਾਰੇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਤੇਰਾ ਥਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਰੂਪੁ ਸੁਹਾਵਾ
ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਸੋਹਹਿ ਦਰਬਾਰੇ॥
ਸਰਬ ਜੀਆ ਕੇ ਦਾਤੇ ਸੁਆਮੀ
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੇ॥੨॥
ਤੇਰਾ ਵਰਨੁ ਨ ਜਾਪੈ ਰੂਪੁ ਨ ਲਖੀਐ
ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਉਨੁ ਬੀਚਾਰੇ॥
ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਰਵਿਆ ਸ੍ਰਬ ਠਾਈ
ਅਗਮ ਰੂਪ ਗਿਰਧਾਰੇ॥੩॥
ਕੀਰਤਿ ਕਰਹਿ ਸਗਲ ਜਨ ਤੇਰੀ
ਤੂ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖੁ ਮੁਰਾਰੇ॥
ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖਹੁ ਸੁਆਮੀ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਰਨਿ ਦੁਆਰੇ॥੪॥

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਉਸ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਾਦਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਆਖਦੇ ਹਨ- ਹੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਨੂੰ ਮੁਕਾਉਣ ਵਾਲੇ! ਹੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀਉ! ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਲਕ! ਹੇ ਨਿਰ-ਆਕਾਰ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ! ਹੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ! ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈ ਕੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪ ਇਕ ਪਲ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲਾਗਾ ਹੈ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ॥
ਦੀਨ ਦਇਆਲਿ ਕਰੀ ਪ੍ਰਭਿ ਕਿਰਪਾ
ਵਸਿ ਕੀਨੇ ਪੰਚ ਦੂਤਾਰੇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਬਾਣੀ ਦੇ ਬੋਹਿਥ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਖੀਵੇ ਹੋਏ ਆਖਦੇ ਹਨ- ਕੈਸਾ ਬਿਹਬਲਤਾ ਵਾਲਾ ਅਨੰਦਮਈ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਹੇ ਭਾਈ! ਮੇਰਾ ਇਹ ਮਨ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਹੈ; ਦੀਨਾਂ ਉਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜੇ ਦੂਤ ਵੈਰੀ ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ।

ਤੇਰਾ ਥਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਰੂਪੁ ਸੁਹਾਵਾ
ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਸੋਹਹਿ ਦਰਬਾਰੇ॥
ਸਰਬ ਜੀਆ ਕੇ ਦਾਤੇ ਸੁਆਮੀ
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੇ॥੨॥

ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਆਖਦੇ ਨੇ, ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰਾ ਥਾਂ ਵੀ ਸੋਹਣਾ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਵੀ ਸੋਹਣਾ ਹੈ; ਹੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਵੀ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸੋਹਣੇ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾਤਾਰ ਸੁਆਮੀ! ਹੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਚੋਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਓ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਹਾਂ।

ਤੇਰਾ ਵਰਨੁ ਨ ਜਾਪੈ ਰੂਪੁ ਨ ਲਖੀਐ
ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਉਨੁ ਬੀਚਾਰੇ॥
ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਰਵਿਆ ਸ੍ਰਬ ਠਾਈ
ਅਗਮ ਰੂਪ ਗਿਰਧਾਰੇ॥੩॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀਉ! ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਰੰਗ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ; ਹੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੁਆਮੀ ਜੀਉ! ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਕਿ ਤੇਰੀ ਤਾਕਤ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਹੈ; ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਜਲ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈਂ, ਥਲ, ਭਾਵ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈਂ; ਮਹੀਅਲਿ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਤਲ ਉਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈਂ, ਤੇ ਗਿਰ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈ।

ਕੀਰਤਿ ਕਰਹਿ ਸਗਲ ਜਨ ਤੇਰੀ
ਤੂ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖੁ ਮੁਰਾਰੇ॥
ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖਹੁ ਸੁਆਮੀ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਰਨਿ ਦੁਆਰੇ॥੪॥

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ- ਹੇ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਮੁਰਾਰੀ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈਂ, ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਹੇ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਸੁਆਮੀ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੇ ਮੁਰਾਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ! ਇਹ ਤੇਰਾ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਡਿੱਗਾ ਹਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਰੱਖ ਲੈ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫ਼ੋਨ: 916-687-3536

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਭੇਦ ਹੈ

ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀ ਭਿੰਨ ਭੇਦ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਬਸਰਾ ਸ. ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਸਥਾਈਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਉਤੇ ਪਏ ਅਸਰਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਥਾਈਕਰਨ ਵਿਚ ਕੀ ਰੋਲ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਆਏ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਣਦੀ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ
hak1270@yahoo.com

ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸ਼ਬਦ-ਜੁੱਟ ਦੋ ਵਖਰੇ ਧਾਰਮਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜਾਣਨ, ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਢਾਲਣ ਨੂੰ ਧਰਮ ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਮ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸਮਾਜਕ ਇਕਾਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪੰਥ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨੋਂ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵਖਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਵਿਰੁਧ ਹਨ। ਜੋ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਤੇ ਪਰੰਪਰਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਮਾਜਿਕ ਧਰਮ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਵਿਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ, ਕੀਰਤਨ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਈ ਨਿੱਤਨੇਮ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਖੋਜ ਰਾਹੀਂ ਅਧਿਆਤਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਧਿਆਤਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਆਤਮ ਗਿਆਨ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਦੁਆਰਾ ਤਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਪਦਾਰਥਕ ਜਗਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੰਸਾਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਉਸ ਗਿਆਨ ਲਈ ਗ੍ਰਹਿਣਸ਼ੀਲ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਜੀਵਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਬਨਾਉਟੀ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਸਾਂਝ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਤ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰੇ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕੇ ਕਿ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇ ਅਸੰਗਤ ਸਮਝੇ ਗਏ ਹਨ:

ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਉਸੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਖਰੀ, ਦੂਜੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਚੀ ਖੇਡ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਿਨਸਣਹਾਰ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਜਦਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਤੇ ਨਿਹਚਲ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭਰਮ, ਭੁਲੇਖਾ, ਸੁਪਨਾ ਅਤੇ ਝੂਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਨਿਰੰਤਰ ਬਦਲ ਰਹੇ ਪਦਾਰਥਕ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਸੱਚ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭਰਮਾਊ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਅਸਤਿਤਵ ਨਿਰੰਤਰ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਣਨੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਨਿਰੰਤਰ ਬਦਲ ਰਹੇ ਜਗਤ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਅਸਲ ਹੈ, ਉਹ ਬਦਲਣ ਕਰਕੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਜੋ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੀਤ ਚੁਕਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਸਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਵਿਗਿਆਨੀ ਵੀ ਇਸ ਨਿਰੰਤਰ ਬਦਲ ਰਹੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਣਨ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੰਤ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਆਈਨਸਟਾਇਨ ਨੇ e=mc2 ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪਦਾਰਥ ਅਰਬਾਂ ਗੁਣਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਦਿਖ ਊਰਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਕੁਐਂਟਮ ਮਕੈਨਿਕਸ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਮੈਟਰ (Matter) ਅਤੇ ਵੇਵ (Wave) ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਂ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਅਸਤਿਤਵ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਰੂਪ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੀ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੀ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਰਤੇ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਂਜ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਤੇ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੱਚ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਬਿਨਸਣਹਾਰ ਪਦਾਰਥ ਹੈ, ਪਰ ਮਨ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮਨ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਮਨ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਹਉਮੈ ਉਸ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਉਹ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਪ੍ਰਭੂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀਵਾਰ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਦਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਹਲੀਮੀ, ਪਰਉਪਕਾਰ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ।

ਅਧਿਆਤਮ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਾਨਵਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

ਅਉਗੁਣ ਛੋਡਹੁ ਗੁਣ ਕਰਹੁ
ਐਸੇ ਤਤੁ ਪਰਾਵਹੁ॥ (ਪੰਨਾ 418)
ਅਤੇ
ਗੁਣੀਆ ਗੁਣ ਲੇ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲੇ
ਕਿਉ ਤਿਨ ਮਿਲਿਉ ਪਿਆਰਿ॥
ਤਿਨ ਹੀ ਜੈਸੀ ਥੀ ਰਹਾਂ
ਜਪਿ ਜਪਿ ਰਿਦੇ ਮੁਰਾਰਿ॥ (ਪੰਨਾ 936)

ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿਰਭੈਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਵੈਰਤਾ ਦੇ ਰੱਬੀ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਨਵਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਯੋਗ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਏਕਤਾ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕਥਨ ਹਨ:

ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਕਰਤੈ ਲਾਈ॥
(ਪੰਨਾ 1261)
ਅਤੇ
ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੇ ਤਬ ਹੀ ਛੂਟਉ
ਜਉ ਮਾਇਆ ਨਹਿ ਲਪਟਾਵਉ॥
ਮਾਇਆ ਨਾਮੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਕਾ
ਤਿਹ ਤਜਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵਉ॥ (ਪੰਨਾ 693)

ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸੰਸਥਾਗਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾਗਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣ ਕੇ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਜੋ ਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਜੋਕਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਤੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਸੰਪਰਦਾ ਤੇ ਡੇਰਾ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸੰਪਰਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਚੁਣੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਨੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮਿਨੀ ਸਟੇਟ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਾਂਗ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ, ਧਾਰਮਕ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਵਿਚੋਂ ਬੇਦਖਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਧਾਰਮਕ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਕ ਕਰਤਵ ਆਪਣੇ ਟਹਿਲ-ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜੋ ਪੁਰਾਤਨ ਧਾਰਮਕ ਰੀਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਬੱਧ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: "ਜੋ ਇਸਤਰੀ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਕ), ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਉਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਰੱਖਦਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੈ।"

ਸਿੱਖ ਦੀ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਬਹੁਤ ਅਨੋਖੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮਦਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

"ਖਾਲਸਾ ਸਾਰੇ ਮਤਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਰਹੇ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਅਨਧਰਮੀ ਦਾ ਦਿਲ ਨ ਦੁਖਾਵੇ; ਹਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ; ਸਿੱਖ ਮਰਦ ਅਥਵਾ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਨੱਕ ਕੰਨ ਛੇਦਣਾ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ; ਸਿੱਖ ਇਸਤਰੀਆਂ ਲਈ ਪਰਦਾ ਜਾਂ ਘੁੰਡ ਕੱਢਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ; ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਲਈ ਕਛਹਿਰੇ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਤੋਂ ਛੁਟ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸਬੰਧੀ ਬਾਕੀ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖ ਇਸਤਰੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਏ ਜਾਂ ਨਾ ਸਜਾਏ, ਦੋਵੇਂ ਠੀਕ ਹਨ।"

ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਦੀ ਰੱਛਿਆ ਰਿਆਇਤ, ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਕ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਰਧਾ ਅੰਧਮਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਤ ਹੈ। ਕਈ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਅਹਿਮ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਥਾਂ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਹੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮਾਨੰਤਰ ਵੱਖਰੀਆਂ ਗੁਰਗੱਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਨਾਤਨੀ ਧਾਰਮਕ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੁਧ ਆਪਣੇ ਵਖਰੇ ਧਾਰਮਕ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਤਹੱਈਆ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵਧਦਾ ਵਧਦਾ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਿਆ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀਆਂ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਚਾਰ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ।

ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਨਾਤਨੀ ਰੀਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪੇਚੀਦਾ ਅਤੇ ਅਣਗੌਲਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਫਰਜ਼ੰਦ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਥਾਂ ਉਦਾਸੀ ਮਤ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੱਤੇ ਤੇ ਬਲਵੰਡ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਉਲੁ ਨ ਪਾਲਿਓ
ਕਰਿ ਪੀਰਹੁ ਕੰਨ ਮੁਰਟੀਐ॥
ਦਿਲਿ ਖੋਟੈ ਆਕੀ ਫਿਰਨਿ
ਬੰਨ ਭਾਰੁ ਉਚਾਇਨਿ ਛਟੀਐ॥
(ਪੰਨਾ 967)

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬਦਲ ਕੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਦਾਤੂ ਜੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਾ ਵਾਰਸ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨਾਲ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਛੱਡ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਸਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰਗੱਦੀ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨਾਰਾਜ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਰ ਵਧ ਗਿਆ।

ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫਜ਼ੂਲ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਖਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਛੱਡ ਕੇ ਪੁਆਧ ਵਿਚ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਛੱਡਣ 'ਤੇ ਮੀਣਿਆਂ ਅਤੇ ਧੀਰਮੱਲੀਆਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਦੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਧੀਰਮੱਲੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਗੁਰਗੱਦੀ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੋਥੀ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਵਿਚ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਵਧਦੇ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ 'ਤੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਾ ਮੁਤਾਲਬਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਲੱਗ ਗਈ। ਬਾਬਾ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਥਾਪੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁਧ ਹਿੰਸਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਘੜਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ 'ਤੇ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਵਲੋਂ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਰਚੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁਧ ਰਚੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰਚ ਕੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਾਈ ਰਖਿਆ। ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਜੋਤ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਵੱਡਾ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲ ਅਤੇ ਸੰਗਠਕ ਪ੍ਰਚਾਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਐਲਾਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਰਾਹਨੁਮਾ ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਧਾਰਮਕ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿਰੁਧ ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮੁਗਲ ਰਾਜ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਕ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਦਾਸੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਨਾਤਨੀ ਪ੍ਰਥਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ। ਮਿਸਲਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹੋ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਉਦਾਸੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਸੁਧਾਰ ਉਪਰੰਤ ਅੱਜ ਵੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜਾਗਰੂਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਸਿੱਖ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਰੋਧ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਚੇਤੰਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਧਰ ਸਿੱਖ ਪੁਜਾਰੀ, ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਵਪਾਰਕ ਢੰਗ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਆਗੂ ਰਾਜਸੀ ਮਨੋਰਥਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲ ਚੁਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਤੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਰੁਕਾਵਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਸ ਏਨਾ ਹੀ

ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਅਸ਼ੋਕ ਵਾਸਿਸ਼ਠ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੀਡੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਇੰਨੇ ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਕਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧੁਰ ਤੱਕ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਬੱਸ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਫਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਦੀ ਹੈ, 'ਏ ਭਾਈ ਜ਼ਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਚਲੋ, ਆਗੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੀਛੇ ਭੀ, ਊਪਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨੀਚੇ ਭੀ, ਦਾਏਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਾਏਂ ਭੀ।' ਤੇ ਫਿਰ ਸਫਰ ਦਾ ਸਾਥ ਕਿਸੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਮੁੱਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, "ਬਸ ਏਨਾ ਹੀ...!" -ਸੰਪਾਦਕ

ਕਹਾਣੀ

ਮੋਹਬਤ ਕੀ ਝੂਠੀ ਕਹਾਨੀ ਪੇ ਰੋਏ
ਬਹੁਤ ਚੋਟ ਖਾਈ ਜਵਾਨੀ ਪੇ ਰੋਏ।

ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਸਟੇਡੀਅਮ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਗ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਕਲਸਟਰ ਬਸ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗਾਣਿਆਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਗੀਤ ਇਹੋ ਸੀ। ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਵਾਲੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਜਤਿਨ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਉਛਲ ਪਿਆ, "ਵਾਹ, ਮਜਾ ਆ ਗਿਆ, 'ਮੋਹਬਤ ਕੀ ਝੂਠੀ ਕਹਾਨੀ ਪੇ ਰੋਏ...।' ਕਿਆ ਬਾਤ ਹੈ। ਗੀਤਕਾਰ ਦੇ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੀ ਰੂਹ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹੈ! ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ..?" ਉਸ ਨੇ ਨਾਲ ਬੈਠੀ ਮਹਿਲਾ ਸਵਾਰੀ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਪੁਛਿਆ। ਉਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸ਼ਰਮਾਈ, ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਖਬਰੇ ਗੱਲ ਈ ਨਾ ਕਰਦੀ। ਉਹ ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਬੰਦਾ, ਖਾਸ ਕਰ ਮੁਟਿਆਰ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਅਜਨਬੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਚਾਨਕ ਕੁਝ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸੰਕੋਚ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਕੁਝ

ਅਸ਼ੋਕ ਵਾਸਿਸ਼ਠ
ਫੋਨ: 91-98106-28570

ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਉਹ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਇਸ ਮਨੋ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੀ ਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਤਬਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰ ਆਈ।

ਉਸ ਦੇ ਰੁਖ ਤੋਂ ਇਹੋ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਨਿਧੜਕ ਹੋ ਜਤਿਨ ਨੂੰ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਤੱਕਿਆ, ਖੌਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ, ਉਹਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਨਾ ਲਾਈ।

"ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਮੁਹੱਬਤ ਵਿਚ ਠੋਕਰ ਖਾਧੀ ਹੋਵੇ! ਇਸੇ ਲਈ!"

"ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਡਮ...।" ਮੈਡਮ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਿਆਂ ਜਤਿਨ ਰੁਕ ਗਿਆ।

"ਹਾਂ ਹਾਂ, ਰੁਕ ਕਿਉਂ ਗਏ? ਬੋਲੋ ਨਾ!"

"ਜਦ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਏਨਾ ਵਧੀਆ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਚਲ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਹੋ ਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਲੋਕ ਜਤਿਨ ਨਾਂ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ।"

"ਮੈ ਜੰਨਤ ਹਾਂ!"

"ਜੰਨਤ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚਮੁਚ ਦੀ ਜੰਨਤ ਹੋ?"

"ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸੱਚਮੁਚ ਦੀ ਜੰਨਤ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ?"

"ਥੋੜ੍ਹਾ ਸ਼ੱਕ ਜਰੂਰ ਹੈ!"

"ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ?"

"ਜੰਨਤ ਭਾਵੇਂ ਜੰਨਤ ਈ ਹੁੰਦੀ ਐ ਪਰ ਉਹ ਏਨੀ...।"

"ਬਸ ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਹੁਣ, ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ!"

"ਚਲੋ ਨਾ ਸਹੀ ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਹਿ ਹੀ ਸਕਦਾਂ! ਤੁਸੀਂ ਜੰਨਤ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਜੰਨਤ ਹੋ!"

"ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਛੱਡੋ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸੋ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੋਗੀ ਗਾਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਉਛਲ ਕਿਉਂ ਪਏ ਸੀ?" ਜੰਨਤ ਨੇ ਗੱਲ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਤਿਨ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਗੋਲਾ ਦਾਗ ਦਿੱਤਾ।

"ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਠੋਕਰ ਖਾਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ- ਉਹ ਨਾ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਮੋਇਆਂ ਵਿਚ। ਗੀਤਕਾਰ ਨੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮੋਏ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮਨੋ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹੰਦੇ ਹਨ।"

"ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਠੋਕਰ ਖਾਧੀ ਹੋਵੇਗੀ।"

"ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਕਿਹੈ, ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਠੋਕਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ, ਇਸ ਦਰਦ ਦੀ ਥਾਹ ਪਾਉਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਏਨੇ ਦਰਦ ਭਿੰਨੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਬਦੋਬਦੀ ਉਸ ਕਲਪਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਲਈ ਕੁਰਲਾ ਉਠਿਆ, ਜਿਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਠੋਕਰ ਖਾਧੀ ਹੋਵੇਗੀ।"

"ਦੂਜੇ ਦਾ ਦਰਦ ਦੇਖ-ਸੁਣ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਕੁਰਲਾ ਉਠਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੰਦੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੇ।" ਜੰਨਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੋਹ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਜਤਿਨ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਕਿਹਾ।

ਪਹਿਲਾ ਗਾਣਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਰਿਕਾਰਡਰ 'ਤੇ ਦੂਜਾ ਗਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਬੋਲ ਸਨ,

"ਤੁਮ ਅਗਰ ਮੁਝ ਕੋ ਨਾ ਚਾਹੋ
ਤੋ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ।
ਤੁਮ ਕਿਸੀ ਔਰ ਕੋ ਚਾਹੋਗੀ
ਤੋ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਗੀ।"

"ਵਾਹ! ਅਰੇ ਵਾਹ! ਕਿਆ ਬਾਤ ਹੈ!" ਜਤਿਨ ਨੇ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਦਾਦ ਦਿੱਤੀ।

"ਹੌਲੀ, ਬਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਬੈਠੇ ਨੇ!" ਜੰਨਤ ਨੇ ਤਾੜਿਆ।

"ਸੱਤ ਬਚਨ ਮਹਾਰਾਜ।"

> ***"ਤੁਮ ਅਗਰ ਮੁਝ ਕੋ ਨਾ ਚਾਹੋ
> ਤੋ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ।
> ਤੁਮ ਕਿਸੀ ਔਰ ਕੋ ਚਾਹੋਗੀ
> ਤੋ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਗੀ।"***

"ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਏਨਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ?" ਜਤਿਨ ਨੂੰ ਉਛਲਦਿਆਂ ਦੇਖ ਜੰਨਤ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਬਾਣ ਚਲਾਇਆ।

"ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਹੀ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੇ।" ਜਤਿਨ ਨੇ ਸਫਾਈ ਦਿੱਤੀ।

"ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ, ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦੈ।" ਜੰਨਤ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਸੁਣ ਜਤਿਨ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਗੀਤ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਚੁੱਪ ਬੈਠਾ ਦੇਖ ਜੰਨਤ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਕੂਹਣੀ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਛਲਣ ਤੋਂ ਵਰਜਿਐ, ਮੌਨ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।"

"ਓਅ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਡਰ ਈ ਗਿਆ ਸਾਂ।"

"ਅੱਛਾ?"

"ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੀ!"

"ਘਰ ਵੀ ਏਦਾਂ ਕਰਦੇ ਓ?"

"ਘਰ ਕੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀ, ਜਦ ਥਾਣੇਦਾਰ ਘੁਰਕੀ ਮਾਰਦੈ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਹਵਾ ਨਿੱਕਲ ਜਾਂਦੀ ਐ।"

"ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਏਨੇ ਵੀ ਸ਼ਰੀਫ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ!"

"ਸਹੁੰ ਰੱਬ ਦੀ, ਵੈਸੇ ਮੈਂ ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਮੀ ਹਾਂ।"

"ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਤਿਨ ਜੀ!"

"ਸ਼ੁਕਰੀਆ!"

"ਇਸ ਗਾਣੇ ਨੇ ਮੋਹ ਲਿਆ ਬਈ। ਗੀਤਕਾਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ!"

"ਤੁਹਾਡਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਿਧਰ ਹੈ?"

"ਮਰਨੈ ਮੈਂ, ਇਹ ਦੱਸ ਕੇ!"

"ਜੇ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਗੀਤਕਾਰ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਦੱਸਣ ਵਿਚ ਕੀ ਹਰਜ ਹੈ!"

"ਹਰਜ ਹੈ ਮੈਡਮ ਜੀ, ਹਰਜ ਹੈ! ਜੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਜ਼ਨੀਨ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ...।"

"ਕੀ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ?" ਜਤਿਨ ਨੂੰ ਵਿਚੋਂ ਟੋਕਦਿਆਂ ਜੰਨਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਟੋਹਿਆ।

"ਛੱਡੋ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ, ਤੁਸੀਂ ਬਸ ਗੀਤ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਲਓ!"

"ਜੇ ਬੰਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੱਝ ਚੁਕਾ ਹੋਵੇ, ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ?"

"ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ!"

"ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ?"

"ਪਿਆਰ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਮੋਹਤਾਜ ਨਹੀਂ, ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਮਾਣਨ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਰਹੇ, ਇਹ ਬੜੀ ਉਚੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ!"

"ਪਰ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਚਾਹੁਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹੋ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ!"

"ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਖੋਹਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।"

"ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ!"

"ਮੈਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਿਹਾ!"

"ਹੁਣ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸੀ, ਗਾਣੇ ਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ?"

"ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ!"

"ਚਲੋ, ਮੰਨ ਲਿਆ। ਜੇ ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਲ ਦੇ ਬੈਠੇ?"

"ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ!"

"ਉਹ ਕਿਵੇਂ?"

"ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਬਈ ਨਾ!" ਉਸ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਏ। ਉਹਦੀ ਅਦਾ ਦੇਖ ਜੰਨਤ ਦਾ ਹਾਸਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

"ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਤਿਨ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸੋ, ਮੰਨ ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਭਾਵ ਨੌਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਅਸਲ ਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਈ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੇ ਬਹਿੰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ?"

"ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ? ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਜੇ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਮਤਲਬ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਟੰਗ ਅੜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹੁੰਨਾ? ਜੇ ਪਿਆਰ ਪੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜਰੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਮੈਂ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ।" ਜਤਿਨ ਨੇ ਭੋਲੇਪਨ ਵਿਚ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ।

"ਪਰ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?" ਜੰਨਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਟੋਹਣ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਕਪਾਸੜ ਪਿਆਰ ਨਿਰਾ ਧੋਖਾ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ, ਇਹ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਨਾਂਹ ਕਰਦੇ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬੇਵਕੂਫੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!"

"ਮਤਲਬ, ਤੁਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਜਾਂਦੇ?"

"ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਜਾਂ ਨਾ ਆਉਣ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੱਡੀ ਰੁਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਇਹ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ!" ਜਤਿਨ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

"ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਤਾਂ ਦੇ ਈ ਸਕਦੇ ਹੋ!"

"ਕਾਹਦੇ ਲਈ?"

"ਪਿਆਰ ਲਈ!"

"ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹਟ ਜਾਣ ਵਿਚ ਈ ਸਿਆਣਪ ਏ!" ਜਤਿਨ ਨੇ ਦਾਨੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।

"ਤੁਹਾਡੇ ਉਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ!"

'ਜੀਵਨ ਕੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਹੈਂ
ਹਰਿਆਲੀ ਔਰ ਰਾਸਤਾ।'

"ਲੈ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਪਤਾ ਈ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ, ਏਧਰ ਨਵਾਂ ਗਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁਕੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਮਗਰ ਈ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।" ਨਵੇਂ ਗਾਣੇ ਦੇ ਬੋਲ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਤਾਂ ਜਤਿਨ ਬੋਲ ਪਿਆ।

"ਗਾਣਾ ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੈ!"

"ਓਏ ਹੋਏ ਹੋਏ! 'ਜੀਵਨ ਕੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਹੈਂ, ਹਰਿਆਲੀ ਔਰ ਰਾਸਤਾ' ਗੱਲ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਮੈਥੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਜਾਣ ਸਕਦੈ।"

"ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਹੋ?"

"ਖਾਸ ਕੀ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਮੈਂ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹਾਂ ਠੀਕ ਹਾਂ।"

"ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ।"

"ਜੱਗੋਂ ਬਾਹਰਾ ਦੁੱਖ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਸਾਡੇ ਜਿਹੀ ਹੈਸੀਅਤ ਦੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਏਨਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ।"

"ਫੇਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗਾਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਝੂਮ ਉਠੇ ਹੋ!" ਜੰਨਤ ਨੇ ਚੁਟਕੀ ਲਈ।

"ਕਿਉਂਕਿ ਗੀਤਕਾਰ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ।"

"ਜਰਾ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸੋਗੇ, ਪਲੀਜ਼!"

"ਜੀਵਨ ਦੇ ਇਹੋ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਨੇ ਮੈਡਮ। ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤੀ ਹਰਿਆਲੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ, ਪਰ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਰਹੀ ਰਸਤੇ ਦੀ ਗੱਲ, ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਰਸਤੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ-ਚੰਗੇ ਵੀ ਤੇ ਮਾੜੇ ਵੀ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਰਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਦਮੀ ਧੱਕੇ ਖਾ ਕੇ ਈ ਬਣਦੈ, ਇਹ ਇਸ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪਹਿਲੂ ਹੈ।"

"ਬਹੁਤ ਖੂਬ! ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੋੜ ਚੰਗਾ ਦੇ ਲੈਂਦੇ ਹੋ! ਸਾਫ-ਸਾਫ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਹਰਿਆਲੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ, ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਖਾਧੇ ਨੇ!"

"ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ? ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਹਰਿਆਲੀ ਮਾਣ ਰਿਹਾਂ!"

ਜਤਿਨ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੰਨਤ ਸਮਝ ਤਾਂ ਗਈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, "ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ?"

"ਦੇਖੋ, ਏਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤ, ਏਨੀ...।"

"ਬਸ ਬਸ ਰਹਿਣ ਦਿਓ, ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਓ ਹੁਣ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਕਾਰੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ!" ਜੰਨਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾੜ ਦਿੱਤਾ

> ***"ਜੀਵਨ ਦੇ ਇਹੋ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਨੇ ਮੈਡਮ। ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤੀ ਹਰਿਆਲੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ, ਪਰ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਰਹੀ ਰਸਤੇ ਦੀ ਗੱਲ, ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਰਸਤੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ-ਚੰਗੇ ਵੀ ਤੇ ਮਾੜੇ ਵੀ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਰਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਦਮੀ ਧੱਕੇ ਖਾ ਕੇ ਈ ਬਣਦੈ, ਇਹ ਇਸ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪਹਿਲੂ ਹੈ।"***

ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

"ਜੇ ਕਹੋ ਤਾਂ ਗਾਣੇ ਨੂੰ ਮਾਣ ਲਵਾਂ!" ਜਤਿਨ ਨੇ ਗੱਲ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ।

"ਜਰੂਰ, ਅਸੀਂ ਏਨਾ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਕਿਵੇਂ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਗਾਣਾ ਐਂਜਵਾਏ ਕਰੋ ਪਲੀਜ਼!"

"ਤੇ ਤੁਸੀਂ?"

"ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਕੰਨ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਉਛਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ!"

"ਕਿਤੇ ਇਹ ਨਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਹਰਿਆਲੀ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਈ।" ਜਤਿਨ ਨੇ ਵਿਚੋਂ ਟੋਕਿਆ।

"ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਹਰਿਆਲੀ ਤਾਂ ਮਾਣੀ ਹੀ ਹੈ!"

"ਕਦੇ ਹਰਿਆਲੀ ਵੀ ਹਰਿਆਲੀ ਨੂੰ ਮਾਣਦੀ ਹੈ?"

"ਫੇਰ ਉਹੋ ਗੱਲ, ਕਿਹਾ ਨਾ ਅਸੀਂ...!"

"ਸਮਝ ਗਿਆ ਮੈਡਮ ਸਮਝ ਗਿਆ, ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ!"

"ਚਲੋ ਸਮਝਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦੈ!"

"ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾਰ ਮੰਨਿਆ, ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਇਸ ਕਿਰਪਾ ਲਈ।"

ਏਨੇ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡਰ 'ਤੇ ਨਵਾਂ ਗਾਣਾ ਵੱਜਣ ਲੱਗਾ,

ਏ ਭਾਈ ਜ਼ਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਚਲੋ
ਆਗੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੀਛੇ ਭੀ
ਊਪਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨੀਚੇ ਭੀ
ਦਾਏਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਾਏਂ ਭੀ।

"ਮੈਂ ਇਹੋ ਕਹਿਣਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ, ਖੱਬੇ-ਸੱਜੇ ਦੇਖੋ। ਚੰਗੇ ਰਹੋਗੇ।" ਜੰਨਤ ਨੇ ਗਾਣੇ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸਿਆਣਪ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ।

"ਏਨੀ ਚੰਗੀ ਤੇ ਸਿਆਣੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ।"

"ਉਹਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਬਸ ਜੋ ਕਿਹੈ ਉਹਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਲਵੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੇਗਾ!" ਜੰਨਤ ਨੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮੱਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

"ਜੋ ਹੁਕਮ ਮੇਰੇ ਆਕਾ!"

"ਕੌਣ ਆਕਾ ਤੇ ਕਿਸ ਦਾ ਆਕਾ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਸਭ ਰੋਟੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪੂਰੇ ਤਾਲ ਐ। ਰੋਟੀ ਲਈ ਅੰਨੀ ਦੌੜ, ਬੰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਮਾਰਿਆ ਫਿਰ ਰਿਹੈ, ਸਭ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਮਜਬੂਰੀਆਂ-ਲਾਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਭੰਨੇ।" ਬੋਲਦਿਆਂ ਜੰਨਤ ਦਾ ਸੁਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ।

"ਛੱਡੋ ਜੀ ਚਿੰਤਾ-ਫਿਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ। ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਇਹੋ ਕੁਝ ਦੇਖਣਾ ਸੁਣਨਾ। ਆਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਨੇ, ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਲਈਏ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ।" ਜੰਨਤ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਜਤਿਨ ਨੇ ਧਿਆਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ।

"ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗਾਣਾ ਸੁਣਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਬਦੋਬਦੀ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਉਸ ਜੋਕਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਜੋਕਰ ਦਾ ਉਪਰੋਂ ਉਪਰੋਂ ਹੱਸਣਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ, ਕੁਝ ਨਾ ਪੁੱਛੋ!"

"ਇਹੋ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਜੋਕਰ ਦੀ ਮਾਂ ਸਰਕਸ ਵਿਚ ਉਹਨੂੰ ਵੱਡੀ ਛਾਲ ਮਾਰਦਿਆਂ ਦੇਖ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋਕਰ ਲਈ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ, ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਏਸ ਔਖੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਮੋੜ ਸਕਦਾ।"

"ਜੋ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ।"

"ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਜਿਹਾ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਕਿ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜੂਨ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਾਂ! ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਮਾਤੜ ਸਾਥ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੇ ਅਸਲੋਂ ਨਰਕ ਭੋਗਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਅੰਤਰ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।"

"ਮੈਡਮ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਕਿਹੈ। ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਚੱਕੀ ਵਿਚ ਪਿਸ ਰਿਹਾ ਬੰਦਾ ਦੋਪਾਯਾ ਜਾਨਵਰ ਹੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ ਵੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦੇਖਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਕੂੜੇ ਦੇ ਢੇਰਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ 'ਕੰਮ' ਦੀਆਂ ਰੱਦੀ ਵਸਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖ ਲਓ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?"

ਜਤਿਨ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦੇਖ ਜੰਨਤ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਚੋਹਲ-ਮੋਹਲ ਕਰ ਰਹੇ ਜੋੜੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਏ ਭਾਈ ਜ਼ਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਚਲੋ।"

"ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਹ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮਾਣ ਤਾਂ ਰਹੇ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਦਰਿਆ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਾਦ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਾਠਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਸ਼ੁਦਾਈ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਇਸ ਕਾਲਮ ਹੇਠ ਘਰ ਦੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਘਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੁਢਾਪਾ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਏ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਸਰੀਰਕ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਆਤਮਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਸਕੂਨ ਦੇ ਸਫਰ ਦੀ ਹਮਰਾਜ਼ ਬਣਦੀ ਏ। ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਝ ਸਮਝਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਧੀਆਂ ਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜੰਮੇ-ਪਲੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਖੂਹ ਦੇ ਔਲੂ 'ਚ ਕੋਸੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਲਾਈਆਂ ਡੁਬਕੀਆਂ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਟੂਟੀਆਂ 'ਚੋਂ ਟਪਕਦੇ ਪਾਣੀ ਸੰਗ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਸ ਵਿਹੂਣੇ ਮਨੁੱਖ, ਤਿੜਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਨਹੂਸ ਖੰਡਰਾਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜੀਵਨ, ਸੁੱਕਣੇ ਪਏ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਹਟਕੋਰੇ ਭਰਦੀ ਲੋਅ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਸੀਹਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਦਲੀ ਰੁੱਤ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਪੈਰ ਧਰਨ ਵਾਲਿਓ, ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਚ ਬੱਝਣ ਵੇਲੇ, ਮਖੌਟੇ ਉਤਾਰ ਦੇਵੋ, ਮਨ ਦੀਆਂ ਕਾਲਖੀ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਸੰਗ ਧੋਵੋ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਬਣੋ। ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਮਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿੱਤਰਤਾ 'ਚ ਮੋੜ-ਮੁੜਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਣੀਏ ਦੇ ਵਹੀ-ਖਾਤੇ ਵਾਂਗੂੰ ਜੋੜ-ਘਟਾਉ ਵਰਗੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁੰਝਲਾਂ 'ਚੋਂ ਗੁਜਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਏ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਦੋਸਤ ਉਹ ਸ਼ਖਸ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਾਂ 'ਚ ਰਚਿਆ ਸਾਹ ਹੋਵੇ, ਹਨੇਰਿਆਂ 'ਚ ਰਾਹ ਬਣਾਉਂਦੀ ਰੋਸ਼ਨ-ਰਾਹ ਹੋਵੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਮੁਖੜੇ 'ਤੇ ਖੇਡਦੀ ਉਸ ਦੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਭਾਅ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਾਂ 'ਚ ਰਚੀ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਦੁਆ ਹੋਵੇ।

ਮਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਮਸ਼ਾਲ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਚੁਫੇਰਾ ਜਗਮਗਾਉਂਦਾ ਏ, ਕੋਸੇ-ਕੋਸੇ ਸਾਹਾਂ ਵਰਗੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਉਪਜਾਉਂਦਾ ਏ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਮੋਹ ਦਾ ਚੌਮੁਖੀਆ ਦੀਵਾ, ਸਾਡੀ ਸਰਦਲ 'ਤੇ ਜਗਾਉਂਦਾ ਏ।

ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਲੇ ਬਥੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਜਾਣੂੰ ਨੂੰ ਦੋਸਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੋਸਤ ਬਣਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ, ਸਮਾਨੰਤਰ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ, ਸੁਹਿਰਦਤਾ, ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਸ਼ਖਸੀਅਤ, ਦੋਸਤੀ ਦੀਆਂ ਨੀਂਹਾਂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸਾਂਝ ਦੇ ਧੌਲਰ, ਦੋਸਤ ਵਰਗਾ ਉਤਮ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਦੋਸਤੀ ਤਾਂ ਨਿਜੀ ਮੁਫਾਦ ਦੀ ਕਰਮਭੂਮੀ 'ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਹੋਈ ਖੋਖਲੀ ਦੀਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਜਿਹੜੀ ਦੁੱਖ, ਕਸ਼ਟ ਜਾਂ ਔਖਾ ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁੱਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ ਬੜੇ ਬੁਲੰਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰੇਕ ਰੰਗ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਪਣੱਤ ਦਾ ਪਲੰਘ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਡਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕਰੂਰ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਮੋਹ ਦੀਆਂ ਪੀਡੀਆਂ ਗੰਢਾਂ 'ਚ ਬੰਨੇ ਹੋਏ, ਨਰੋਏ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦੀ ਜਾਚਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਦਿਸਹੱਦੇ ਬਹੁਤ ਉਚੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਭੁੱਖ ਤੇ ਪਿਆਸ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਏ ਅਤੇ ਉਮਰਾਂ ਵਰਗਾ ਲੰਮੇਰਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਮਨ 'ਚ ਪਾਲਣੀ ਪੈਂਦੀ ਏ।

ਦੋਸਤੀਆਂ ਦੇ ਦਾਈਏ ਬੰਨਣ ਵਾਲੇ ਦਰਅਸਲ ਕਈ ਵਾਰ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ, ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਸੋਚ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੋਸਤੀ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਪਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਤੁਹਾਡੀ ਅਣਹੋਂਦ 'ਚ, ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਦਮ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ 'ਚ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਸਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੀ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਪਰਾਇਆ ਧਨ, ਪਰਾਇਆ ਮਨ ਅਤੇ ਪਰਾਇਆ ਤਨ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਜੋ ਚਿਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਵੀ ਪਲਾਂ 'ਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਤਾਬੂਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬੀਹੀ 'ਚ ਧਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਬਗਲ ਵਿਚਲੀ ਛੁਰੀ ਵਰਗੇ ਦੋਸਤਾਂ ਤੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਈ ਗੁਣਾ ਚੰਗੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜੋ ਮਰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਪਾਲਦੇ ਨੇ। ਸੁੰਗੜਵੀਆਂ ਦੋਸਤੀਆਂ, ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਾਂਵੇਂ ਸੰਤਾਪ, ਸਿਸਕਣਾ ਜਾਂ ਸੁਲਘਣਾ ਵਰਗੇ ਅਰਥ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਉਮਰ ਭਰ ਜੂਝਦੇ, ਆਖਰ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਮਨ, ਖਾਲੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਫਾਨੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਰੋਂਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਰੋਣ ਦਾ ਦੰਭ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਦੋਸਤੀ 'ਟੁੱਟ ਗਈ ਤੜੱਕ ਕਰਕੇ, ਲਾਈ ਬੇਕਦਰਾਂ ਨਾਲ ਯਾਰੀ' ਜਿਹਾ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾਉਂਦੀ ਏ ਤਾਂ ਸੁੱਕਣੇ ਪਏ ਹੰਝੂਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਕੋਸਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੇਕਦਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਿਆ। 'ਤੂਤ ਦੇ ਮੋਛੇ' ਵਰਗੀ ਦੋਸਤੀ, ਇਮਤਿਹਾਨੀ ਘੜੀਆਂ 'ਚ ਲਿਫ ਤਾਂ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਟੁੱਟਦੀ ਨਹੀਂ।

ਦੋਸਤਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕਦੇ ਓਹਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਿਤਾਬ ਵਾਂਗ, ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਮਿੱਤਰਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਖੋਲਦੇ ਹਾਂ, ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਗਠੜੀ ਫਰੋਲਦੇ ਹਾਂ, ਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਲੀਰਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਉਧੇੜਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਮਖੌਟਿਆਂ ਤੋਂ ਉਕਤਾਏ, ਮਿੱਤਰਾਂ ਸੰਗ ਹੀ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਨਾਲ, ਨੇੜਤਾ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਤੀਕ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਾ ਕਰੋ। ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਘੇਰਾ ਬੜਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਦੋਸਤੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਕੱਲ 'ਚ ਸਾਡਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਂਦੀਆਂ, ਸੰਘਰਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਸੇਧ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ, ਸਾਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਝਮੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਦੀਆਂ ਨੇ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਮਾਣਨ ਵਾਲੇ, ਗਿਆਨ ਦੇ ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਭੰਡਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਗਿਆਨ ਸਰੋਵਰ 'ਚੋਂ ਬੁੱਕੋ ਬੁੱਕ ਗਿਆਨ ਵੰਡਦੇ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੇ ਨੇ। ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦਾ ਬੱਚਾ, ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣਦਾ, ਕਲਾਮਈ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਇਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਇਨਸਾਨ ਬਣਦਾ ਏ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਹੋਂਦ ਲਈ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਸਾਵੇਂਪਣ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ, ਇਕ ਸਦੀਵੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਪਰਚਮ ਲਹਿਰਾਉਂਦਾ ਏ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਸਤਕ 'ਚ ਸਹਿਹੋਂਦ ਦਾ ਦੀਪਕ ਟਿਕਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ 'ਚ ਜਦੋਂ ਸੋਚ ਵੀ ਸ਼ਰੀਕ ਹੁੰਦੀ ਏ ਤਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਚ ਆਇਆ ਨਿਖਾਰ, ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਹੰਢਣਸਾਰ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਚ ਵਟੀਂਦਾ, ਨਵੇਂ ਦਿਸਹੱਦੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਦੋਸਤਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦਾਈਏ ਬੰਨ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੀ ਵਿਲਕਦੀ ਆਂਦਰ ਨੂੰ ਸਹਿਲਾਉਣਗੇ, ਉਸ 'ਤੇ ਭਾਵ-ਭਿੰਨੇ ਅਪਣੱਤ ਦੀ ਮਰਹਮ ਲਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਸੱਧਰਾਂ ਦੇ ਨਰੋਏ ਬੀਜ, ਮਨ ਦੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਉਗਾਉਣਗੇ।

ਮਿੱਤਰਤਾ 'ਚ ਕਦੇ ਵੀ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਅੰਗ ਹੁੰਦੇ, ਆਪਣੀ ਹੀ ਸਰਦਲ ਦੀ ਛੋਹ ਲਈ ਸਹਿਕਦੇ, ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਵਿੱਥਾਂ ਉਲੰਘ ਕੇ ਅਪੜਦੇ ਨੇ। ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਸੁਦਾਮੇ ਵਰਗੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕੜੀ 'ਚ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਲੜ ਨਾਲੋਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸੱਤੂਆਂ ਦਾ ਫੱਕਾ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਵਲਵਲਿਆਂ 'ਚ ਘਿਰੇ, ਸਾਹਾਂ ਵਰਗੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਬਣਦੇ ਨੇ। ਮਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਮਿੱਠੜੇ ਮੇਵੇ ਲੱਗਦੇ ਨੇ।

ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਸੁਦਾਮੇ ਦੀ ਦੋਸਤੀ

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਮਰ ਭਰ ਰਬਾਬ ਨਾਲ ਫਿਜ਼ਾ 'ਚ ਰਸ ਘੋਲਣ ਵਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੀ ਮੋਹ ਅਤੇ ਨੇੜਤਾ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਸੀ ਜੋ ਆਖਰੀ ਸਾਹਾਂ ਤੀਕ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਦਮ ਭਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸਾਈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਦੇ ਦਿਲ 'ਚ ਉਠੀ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਇਕ ਨਿਰਸੁਆਰਥ, ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਏ। ਭਾਰਤ ਤੇ ਰੂਸ ਵਿਚਲੇ ਦੋਸਤਾਨਾ-ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਚੀਨ ਵੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਉਨਤੀ ਦੀਆਂ ਪੁਲਾਘਾਂ ਪੁੱਟਦਿਆਂ ਨਵੇਂ ਦਿਸਹੱਦੇ ਛੋਹੇ।

ਦੋਸਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਟੋਕ ਸਕਦਾ ਏ, ਰਸਾਤਲ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਰਸਤਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਏ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ 'ਤੇ ਉਂਗਲ ਧਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਸਰਫ, ਸਿਰਫ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦਾ ਏ।

ਦੋਸਤ, ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਦ ਲਈ ਦਰਦ ਨਿਵਾਰਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਪੀੜਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੇ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਮਨ 'ਚ ਜਗਾਉਂਦੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਰਾਂਗਲੀ ਰੁੱਤ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਮਾਜਕ ਜਵਾਰਭਾਟੇ ਦੌਰਾਨ ਉਠੀਆਂ ਮਾਰੂ ਛੱਲਾਂ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਡਗਮਗਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਂਦ 'ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਦੋਸਤ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸਦੀਵਤਾ ਲਈ ਚੀਨ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਵਾਂਗਰ ਡਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਸਿਰ-ਧੜ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਕੇ ਪਾਲੀਆਂ ਅਨਮੋਲ ਦੋਸਤੀਆਂ, ਪਵਿੱਤਰ ਈਦਗਾਹ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀਆਂ, ਸਿਜਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡਾ ਸੁਭਾਗ ਬਣਦੀਆਂ ਨੇ। '47 ਦੀ ਵੱਢ-ਟੁਕ ਜਾਂ '84 ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ 'ਚ ਬਚ ਗਈਆਂ ਕੀਮਤੀ ਜਿੰਦਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਹਾਸਲ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰਕੂ ਹਨੇਰੀਆਂ 'ਚ ਧਰਮ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਧਰਮ ਪਾਲਿਆ।

ਦੋਸਤਾਂ ਲਈ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਸਿਰ, ਦਰਅਸਲ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਦਖਸ਼ਣਾ ਹੁੰਦਾ ਏ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਾਹਵੇਂ ਅਰਪਦੇ, ਆਪਣਿਆਂ ਲਈ ਰਹਿਮਤ ਦੀ ਦੁਆ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਰੰਗ 'ਚ ਰੰਗਦੇ ਹਾਂ।

ਦੋਸਤ ਉਸ ਬੁੱਕਲ ਵਰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਲਵੱਕੜੀ 'ਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵੇਦਨਾ ਦਾ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ, ਮਾਨਸਿਕ ਬੋਝ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। 'ਕੇਰਾਂ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸੰਕਟਮਈ ਦੌਰ 'ਚ ਉਚੇ ਮਰਤਬੇ ਦਾ ਮਾਣ ਬਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਰੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹੰਝੂ ਪੂੰਝਦਿਆਂ ਅਪਣੱਤ ਨਾਲ ਪਲੋਸਿਆ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੰਝੂਆਂ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਵਹਾ ਕੇ ਦਿਲ ਕਿਉਂ ਛੋਟਾ ਕਰਦਾ ਏਂ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀਮਤੀ ਅੱਥਰੂਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ।" ਉਸ ਦੇ ਪੁਗਾਏ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਪੈਸੇ ਦੀ ਨੀਂਹ 'ਤੇ ਉਸਰਦੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਦੇ ਦੌਰ 'ਚ, ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਅਪਣੱਤ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਮੋਹ ਦੇ ਸੂਹੇ ਫੁੱਲ ਲੱਗਦੇ ਨੇ।

ਮਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚਲਾ ਰੋਸਾ ਕੁਝ ਹੀ ਪਲਾਂ ਬਾਅਦ ਗਲਵੱਕੜੀ ਵਿਚ ਵਟ ਜਾਂਦਾ ਏ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮਿੱਤਰਤਾ 'ਚ ਮੋੜ-ਮੁੜਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਣੀਏ ਦੇ ਵਹੀ-ਖਾਤੇ ਵਾਂਗੂੰ ਜੋੜ-ਘਟਾਉ ਵਰਗੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁੰਝਲਾਂ 'ਚੋਂ ਗੁਜਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਏ।

ਦੋਸਤੀ ਉਸ ਦਰਿਆ-ਦਿਲੀ ਦਾ ਨਾਮ ਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੰਜੂਸੀ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਆਪਾ ਗਵਾ ਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਰਗਾ ਸਕੂਨ ਮਨ 'ਚ ਪਾਲਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਮੋਹ ਦਾ ਦੀਵਾ ਮਸਤਕ 'ਚ ਬਾਲਦੇ ਹਾਂ।

ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਦੀਵੇ ਜਗਦੇ ਰਹਿਣ, ਸੁੱਚੀ ਸੋਚ ਦਾ ਘਿਉ ਇਸ 'ਚ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੀਏ ਤੇ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਆਸ ਦੀ ਬੱਤੀ ਵੱਟਦੇ ਰਹੀਏ। ਬਲਦੇ ਦੀਵੇ, ਰੋਸ਼ਨ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਤਫਸੀਲ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਨਾਂਵੇਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ; ਮੋਹ, ਚਾਅ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਰਿੰਦੇ ਢੁੱਕ-ਢੁੱਕ ਕੇ ਕੋਲ ਬਹਿਣ ਅਤੇ ਅਪਣੱਤ ਦੀ ਚੂਰੀ ਖਾ ਕੇ ਚਹਿਚਹਾਉਣ।

ਬਸ ਏਨਾ ਹੀ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨੇ।"

"ਜੀਵਨ ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਮਾਣਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ!"

"ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ?"

"ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਜਤ ਦਾ ਮਾਨਦੰਡ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸੋ ਕਾਲਡ ਇੱਜਤਦਾਰ ਲੋਕ ਚੰਬੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਾਨਦੰਡ ਹੁੰਦੈ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਨ!"

"ਜੀਣਾ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਈ ਨਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ!" ਜੰਨਤ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਜਤਿਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ,

ਇਬਤਦਾਏ ਇਸ਼ਕ ਹੈ
ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਾਗੇ
ਅੱਲਾ ਜਾਨੇ ਕਯਾ ਹੋਗਾ
ਮੌਲਾ ਜਾਨੇ ਕਯਾ ਹੋਗਾ।

ਇਸ ਗਾਣੇ ਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬਰੇਕ ਲੱਗ ਗਈ।

"ਪੁਰਾਣੇ ਗਾਣਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਇਹ ਗਾਣਾ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ, ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਗਾਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਤਨ-ਮਨ ਹਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ!" ਜਤਿਨ ਝੂਮ ਉਠਿਆ ਤੇ ਜੰਨਤ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ 'ਤੇ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

"ਗੀਤਕਾਰ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਗਾਣੇ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਚਾਹੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ।"

"ਉਡਾਰੀ ਜਿਹੀ ਉਡਾਰੀ, ਜ਼ਰਾ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹੀ, 'ਇਬਤਦਾਏ ਇਸ਼ਕ ਹੈ...।"

"ਪਰ ਇਧਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਐਵੇਂ ਨਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ਜਾਓ!"

"ਖੋਤਾ ਈ ਖੂਹ 'ਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਗਾਣਾ ਐਂਜਵਾਏ ਕਰੋ, ਇਧਰ ਕੀ ਤੇ ਉਧਰ ਕੀ ਹੈ, ਅਸਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ! ਉਂਜ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੈ, ਖਿਆਲ ਇਹ ਵੀ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ!" ਜਤਿਨ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਮਟਕਾਉਂਦਿਆਂ ਜੰਨਤ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ।

"ਹਾਂ ਹਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਜ਼ਰਾ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੋ!" ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਟ ਰਹੇ ਜਤਿਨ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਧੱਕਦਿਆਂ ਜੰਨਤ ਬੋਲੀ। ਜਤਿਨ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹਟ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਗਾਣੇ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਝੂਮ ਉਠਿਆ। ਜੰਨਤ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਅਦਾਵਾਂ ਉਪਰ ਕੋਈ ਟੀਕਾ-ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਚੁੱਪ ਕੀਤੀ ਬੈਠੀ ਰਹੀ। ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਬਾਹਰ ਦੇਖਿਆ, ਸੜਕ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਜਾਮ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਬੜਾ ਜਾਮ ਲੱਗਿਆ, ਜਾਪਦਾ ਅੱਜ ਵੀ ਘਰ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪੁੱਜਾਂਗੇ!"

"ਤੁਸੀਂ ਛੱਡੋ ਜੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ, ਜਾਮ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੈ, ਇਹ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਐ, ਉਹ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਝ ਰਿਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਗਾਣਾ ਐਂਜਵਾਏ ਕਰੋ।" ਏਨਾ ਕਹਿ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਰੁਮਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੰਨਤ ਨੇ ਇਸ ਗਾਣੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨਾਲ ਤਬਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹਦੀ ਮੁਖ ਮੁਦਰਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਗਾਣੇ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਈ ਮਾਣ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬਸ ਕਰਮਪੁਰੇ ਦੇ ਸਟਾਪ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧੀ। ਜਤਿਨ ਹੁਣ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਸੜਕ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਅਗਲਾ ਸਟਾਪ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਇਕ ਭਰਵੀਂ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਜੰਨਤ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਕਿਹਾ, "ਬਸ ਏਨਾ ਹੀ...!" ਉਹ ਬਸ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਗਿਆ।

ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਸੰਸਥਾ-3

ਖੁਦ ਹੀ ਨਸ਼ਰ ਹੋਏ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ

ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਵਲੋਂ ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (ਐਨ.ਆਈ.ਏ.) ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਉਪਰ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਓ ਪਾ ਕੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਰਗਨਿਆਂ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿਟਾਂ ਦਿਵਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਐਸ.ਐਮ. ਮੁਸ਼ਰਿਫ ਨੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦਾ ਪਰਦਾਪਾਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਤਾਬਚਾ 'ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਸੰਸਥਾ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬਚੇ ਤੋਂ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਅਹਿਮ ਕਿਤਾਬਚੇ ਲੜੀਵਾਰ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਅਧਿਆਏ 5

1) ਨਾਂਦੇੜ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ

ਪੰਜ ਅਪਰੈਲ 2006 ਦੀ ਰਾਤ ਨਾਂਦੇੜ ਦੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.ਡੀ. ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਲਕਸ਼ਮਣ ਰਾਜਕੋਂਡਵਾਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ. ਐਸ. ਅਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਕੁਝ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਆਰ.ਡੀ.ਐਕਸ. ਦਾ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਲਕਸ਼ਮਣ ਰਾਜਕੋਂਡਵਾਰ ਦਾ ਲੜਕਾ ਨਰੇਸ਼ ਰਾਜਕੋਂਡਵਾਰ ਅਤੇ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਪਾਨਸੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਨਾਲ ਹੀ ਯੋਗੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ, ਰਾਹੁਲ ਪਾਂਡੇ, ਮਾਰੂਤੀ ਬਾਘ ਅਤੇ ਯੁਵਰਾਜ ਤੁਪਤੇਵਾਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਅਤੇ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਸਨ।

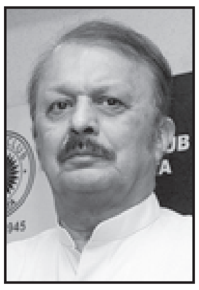

ਐਸ.ਐਮ. ਮੁਸ਼ਰਿਫ

ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਰਾਹੁਲ ਪਾਂਡੇ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸੰਜੇ ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਨਾਰਕੋ ਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਅਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਪਰਭਣੀ (2003), ਜਾਲਨਾ (2004), ਪੂਰਣਾ (2004) ਦੀਆਂ ਮਸਜਿਦਾਂ ਉਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਨੇ ਹੀ ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਬੰਬ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਵਕਤ ਹੀ ਧਮਾਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬੰਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਈਦ ਦੇ ਦਿਨ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਸਜਿਦ ਉਪਰ ਸੁੱਟਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪੁਣੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ ਉਪਰ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਅਤੇ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖ਼ਲ ਕੀਤੀ: ਰਾਹੁਲ ਪਾਂਡੇ, ਡਾ. ਉਮੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ, ਸੰਜੇ ਚੌਧਰੀ, ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਪਾਨਸੇ (ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ), ਲਕਸ਼ਮਣ ਰਾਜਕੋਂਡਵਾਰ, ਰਾਮਦਾਸ ਮੁਲਾਂਗੇ, ਨਰੇਸ਼ ਰਾਜਕੋਂਡਵਾਰ (ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ), ਮਾਰੂਤੀ ਬਾਘ, ਯੁਵਰਾਜ ਤੁਪਤੇਵਾਰ ਅਤੇ ਮਿਲਿੰਦ ਏਕਦਾਤੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਬੂਤ ਸਨ, ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਿਮ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਪਾਨਸੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਾਹਰਾ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਹ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਬਾਲਾਜੀ ਪਾਖਰੇ ਤੇ ਪੁਣੇ ਦੇ ਆਕਾਂਕਸ਼ਾ ਰਿਜ਼ਾਰਟ ਵਿਚ ਲਾਏ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੁਣੇ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਸ਼ਰਦ ਕੁੰਟੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਦੇਵ, ਅਤੇ ਨਾਗਪੁਰ ਵਿਚਲੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਈ.ਬੀ. (ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ) ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਆਹਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ) ਸਨ।

ਨਾਲ ਹੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪ ਲਾ ਕੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਅਤੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਨਾਗਪੁਰ ਸਥਿਤ ਭੌਂਸਲੇ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਉਪਰ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਬਲਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਜਿਸਮਾਨੀ, ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਵਗੈਰਾ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਕੈਂਪ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਲਈ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਉਪਰ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ 'ਯੋਗ' ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

2) ਪਰਭਣੀ (ਨਵੰਬਰ 2003) ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ।

3) ਜਾਲਨਾ (ਅਗਸਤ 2004) ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ।

4) ਪੂਰਣਾ (ਅਗਸਤ 2004) ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ।

5) ਕਾਨਪੁਰ (ਯੂ.ਪੀ.) ਅਗਸਤ 2008 ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ।

24 ਅਗਸਤ 2008 ਨੂੰ ਕਾਨਪੁਰ (ਯੂ.ਪੀ.) ਵਿਚ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਰਾਜੀਵ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਬੰਬ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਆਈ.ਜੀ. ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਜੀਵ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੇ ਘਰੋਂ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਧਮਾਕਾਖੇਜ਼ ਸਮੱਗਰੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਬੰਗਲੌਰ ਵਰਗਾ ਵੱਡਾ ਕਾਂਡ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸਫੋਟਕ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਕ ਡਾਇਰੀ ਅਤੇ ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ ਦੀ ਮੁਸਲਿਮ ਬਸਤੀ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਵੀ ਮਿਲਿਆ।

2008 ਵਿਚ ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਬੰਬ ਜੋ ਨਕਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

24 ਅਗਸਤ 2008 ਨੂੰ ਕਾਨਪੁਰ (ਯੂ.ਪੀ.) ਵਿਚ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਰਾਜੀਵ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਬੰਬ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਆਈ.ਜੀ. ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਜੀਵ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੇ ਘਰੋਂ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਧਮਾਕਾਖੇਜ਼ ਸਮੱਗਰੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਬੰਗਲੌਰ ਵਰਗਾ ਵੱਡਾ ਕਾਂਡ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਸੀ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ (ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ.) ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੇ ਸੈੱਲਫ਼ੋਨ ਮਿਲੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੈੱਲਫ਼ੋਨ ਤੋਂ ਹਮਲਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਦੋ ਸੈੱਲ ਫ਼ੋਨਾਂ ਉਪਰ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਖ਼ੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਦੋ ਸੈੱਲਫ਼ੋਨਾਂ ਦੇ ਲਈ ਫਰਜ਼ੀ ਨਾਂਵਾਂ ਉਪਰ ਸਿਮ ਕਾਰਡ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸੈੱਲਫ਼ੋਨਾਂ ਦੇ ਕਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਉਹ ਦੋ ਮੁਖੀ ਕੌਣ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਨਪੁਰ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਸੀ; ਲੇਕਿਨ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

6) ਕੁਨੂਰ (ਕੇਰਲਾ) ਨਵੰਬਰ 2008 ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ।

ਦਸ ਨਵੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਕੇਰਲਾ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੁਨੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬੰਬ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਦੋ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਵਾਰਦਾਤ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ 200 ਮੀਟਰ ਦੇ ਫ਼ਾਸਲੇ ਉਪਰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ 18 ਦੇਸੀ ਬੰਬ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਉਪਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ।

7) ਮੜਗਾਓਂ (ਗੋਆ) ਅਕਤੂਬਰ 2009 ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ।

16 ਅਕਤੂਬਰ 2009 ਨੂੰ ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਧਿਆ ਉਪਰ ਗੋਆ ਦੇ ਮੜਗਾਓਂ ਜਿਥੇ ਦੀਵਾਲੀ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜਦੇ ਹਨ, ਵਿਚਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ; ਲੇਕਿਨ ਮੁਲਕ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੰਬ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਕਤ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਮਲਗੌਂਡਾ ਪਾਟਿਲ ਤੇ ਯੋਗੇਸ਼ ਨਾਇਕ, ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਵਾਰਦਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋ ਬੰਬ ਨਕਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਯੋਜਨਾ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਉਪਰ ਲੱਗੇ। ਵਕੂਆ-ਏ-ਵਾਰਦਾਤ ਉਪਰ ਇਕ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਬੈਗ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਉਪਰ ਉਰਦੂ ਵਿਚ 'ਖ਼ਾਨ ਮਾਰਕੀਟ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਬੈਗ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਤਰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਤਰ ਦੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਵੀ ਸੀ। ਜੇ ਬੰਬ ਰੱਖਦੇ ਵਕਤ ਧਮਾਕੇ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀਆਂ ਵਲੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਵਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਈ.ਬੀ. ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਗ਼ਲਬੇ ਵਾਲੇ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਉਂਗਲ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣੀ ਸੀ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਗੋਆ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਪੁਰੋਹਿਤ ਤੇ ਪ੍ਰੱਗਿਆ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਦਰਮਿਆਨ ਸਬੰਧ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ 11 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਰਜ ਕੀਤੀ: ਮਲਗੌਂਡਾ (ਬੰਬ ਲਿਜਾਂਦੇ ਵਕਤ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ), ਯੋਗੇਸ਼ ਨਾਇਕ (ਬੰਬ ਲਿਜਾਂਦੇ ਵਕਤ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ), ਵਿਨੈ ਤਲੇਕਰ, ਵਿਨਾਇਕ ਪਾਟਿਲ; ਧਨੰਜੇ ਕੇਸ਼ਵ ਅਸ਼ਟੇਕਰ, ਦਿਲੀਪ ਮਡਗਾਂਵਕਰ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਅਸ਼ਟੇਕਰ, ਸਾਰੰਗ ਕੁਲਕਰਣੀ (ਫ਼ਰਾਰ), ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼/ਅੰਨਾ (ਫ਼ਰਾਰ), ਰੁਦਰ ਪਾਟਿਲ (ਫ਼ਰਾਰ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਜੁਵੇਕਰ।

ਧਨੰਜੇ ਅਸ਼ਟੇਕਰ ਨੇ ਪੁਣੇ ਵਿਚ 12 ਬੰਬ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਮੜਗਾਓਂ ਵਿਚ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਬੰਬ ਕਿਥੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

2006 ਵਿਚ ਨਾਂਦੇੜ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਅਫਸਰ।

#

ਅਧਿਆਏ 6
ਹੋਰ ਬੰਬ/ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ

1) ਲਾਂਬਾ ਖੇਰਾ (ਭੋਪਾਲ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼)

ਦਸੰਬਰ 2003 'ਚ ਭੋਪਾਲ ਦੇ ਲਾਂਬਾ ਖੇਰਾ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬੰਬ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ। ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ 'ਤਬਲੀਗੀ ਜਮਾਤ' (ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ) ਦੇ ਇਜਿਤਸਾ (ਸੰਮੇਲਨ) ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਸਲਿਮ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਬੰਬਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਘਾੜੇ ਰਾਮਨਰਾਇਣ ਕਾਲਸੰਗਰਾ ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ ਜੋਸ਼ੀ ਸਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਅਤੇ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੁਨੀਲ ਜੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਰਾਮਨਰਾਇਣ ਕਾਲਸੰਗਰਾ ਫ਼ਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ., ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ, ਇਸ ਦਾ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਹੈ।

2) ਤੇਨਕਾਸ਼ੀ (ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ)

24 ਜਨਵਰੀ 2008 ਨੂੰ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਤਿਰੂਨੇਲਵੇਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਤੇਨਕਾਸ਼ੀ (ਦਕਸ਼ਿਣ ਕਾਸ਼ੀ) ਦੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਜਥੇਬੰਦੀ ਉਪਰ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਲੇਕਿਨ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬਾਰੀਕੀ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੰਘ ਨਾਲ ਜੁੜੇ 8 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਵਾਰਦਾਤ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਜੁਲਾਈ 2007 ਤੋਂ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ 8 ਬੰਬ ਬਣਾਏ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੰਬ ਤਿਆਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬੰਬ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜਾਤੀ ਭੇਦਭਾਵ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵਾਰਦਾਤ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ।

3) ਪਨਵੇਲ

20 ਫਰਵਰੀ 2008 ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ 50 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਉਪਰ ਸਥਿਤ ਪਨਵੇਲ ਦੇ ਸਿਨੇਰਾਜ ਟਾਕੀਜ਼ ਵਿਚ 'ਜੋਧਾ ਅਕਬਰ' ਫਿਲਮ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸੇ ਵਕਤ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ। ਹੇਮੰਤ ਕਰਕਰੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ.ਟੀ.ਐਸ. ਨੇ ਵਾਰਦਾਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਟਾਕੀਜ਼ ਵਿਚ ਬੰਬ ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਗਈ।

4) 31 ਮਈ 2008 ਵਿਚ ਵਾਸ਼ੀ, ਨਵੀ ਮੁੰਬਈ ਸਥਿਤ ਸਿਨੇਮਾਘਰ ਵਿਚ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਬੈਗ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬੰਬ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਵਕਤ ਸਿਰ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਬੰਬ ਡਿਟੈਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡਿਸਪੋਜ਼ਲ ਸੁਕਐਡ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਬੰਬ ਨਕਾਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਈ। ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬੰਬ ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਫ਼ਾਈਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਗਈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਿਕਰਮ ਭਾਵੇ ਅਤੇ ਰਮੇਸ਼ ਗਡਕਰੀ ਨਾਂ ਦੇ ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਦੋ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ 10-10 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

5) ਠਾਣੇ

4 ਜੂਨ 2008 ਨੂੰ ਠਾਣੇ ਦੇ 'ਗਡਕਰੀ ਰੰਗਾਯਤਨ' ਥੀਏਟਰ ਵਿਚ 'ਆਮਹੀ ਪਾਚਪੂਤੇ' ਮਰਾਠੀ ਨਾਟਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿਚ 7 ਲੋਕ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਏ.ਟੀ.ਐਸ. ਨੇ ਵਕੂਆ-ਏ-ਵਾਰਦਾਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਕਿ ਵਾਰਦਾਤ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ, ਹਿੰਦੂ ਜਾਗਰਨ ਸਮਿਤੀ ਆਦਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਉਪਰ ਪੇਣ ਅਤੇ ਸਤਾਰਾ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਧਮਾਕਾਖੇਜ਼ ਸਮੱਗਰੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਭੇਜੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਿਕਰਮ ਭਾਵੇ ਅਤੇ ਰਮੇਸ਼ ਗਡਕਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹਰ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ।

(ਚਲਦਾ)

ਇੰਜ ਬਣਿਆ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਥਾ

ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਰਚੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੇ ਕਈ ਮੁਖੜੇ ਤਾਂ ਅੱਜ ਕਹਾਵਤਾਂ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਾਰਸ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਪੁੱਤਰ ਇਕਬਾਲ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਜਥਾ ਬੱਝਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਾਰਸ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਬਾਬਤ ਉਠਦੇ-ਉਮੜਦੇ ਖਿਆਲ ਇਸ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਰੋਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਕਬਾਲ ਰਾਮੀਵਾਲੀਆ ਪਹਿਲਾਂ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖੀ ਤਾਂ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਨਿਵੇਕਲੀ ਅਤੇ ਨਿਆਰੀ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਰੰਗ-ਰੂਪ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ।

ਸਵੇਰੇ ਚਾਹ ਤੇ ਪਰਾਉਂਠਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ (ਬਲਵੰਤ, ਰਛਪਾਲ ਤੇ ਮੈਂ) ਨੂੰ ਬਾਪੂ ਦੇ 'ਦਰਬਾਰ' ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਰੇਡੀਓ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਵਿਛੀ ਪੁਰਾਣੀ ਦਰੀ ਉਤੇ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰੀ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿਚ ਗੁਆਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਨਾ ਕਸੇਵਾਂ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਢਿਲਕ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖੇੜਾ! ਮੇਰੇ ਬਾਲੜੇ ਜਿਹੇ ਕੰਬਦੇ ਹੱਥ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਲੋਸਣ ਲੱਗੇ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਾਮ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗਾਈ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਨੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਛਿੜਕ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਇਹ ਖਦਸ਼ਾ ਹਾਲੇ ਵੀ ਹੰਗਾਲੇ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਪੂ ਸਾਨੂੰ ਅਗੇ ਤੋਂ ਕਵਸ਼ਰੀ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਵਰਜੇਗਾ।

"ਅਖਬਾਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰੋ ਤੇ ਔਸ ਕੋਨੇ 'ਚ ਟਿਕਾਅ ਦਿਓ।" ਐਨਕ ਦੇ ਫਰੇਮ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਸੇਧਦਿਆਂ ਬਾਪੂ ਬੋਲਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਾਂ 'ਚ ਨਾ ਤਲਖ਼ੀ ਸੀ, ਨਾ ਨਰਮੀ

ਇਕਬਾਲ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ

ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੁਕਮ।

ਅਗਲੇ ਪਲ ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਖਿਲਰੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਸਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਗਲਗੀਰ ਹੋਣ ਲੱਗੇ।

"ਬੈਠੋ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ।" 'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਰਿਸਾਲੇ ਕੋਲ ਪਏ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਥਾਪੜਦਿਆਂ ਬਾਪੂ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ: "ਕਵੀਸ਼ਰੀ... ਕਵੀਸ਼ਰੀ... ਕਵੀਸ਼ਰੀ...।"

ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਿਸਿਆਂ ਨੂੰ ਲਮਕਾਉਂਦਿਆਂ ਬਾਪੂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭਵਾਂ ਉਤਾਂਹ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲਈਆਂ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਖੱਬੇ-ਸੱਜੇ ਹਿਲਾਇਆ, ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਬੁੱਲ੍ਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪਾਸਿਆਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਖਿੱਚੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਉਸ ਦਾ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਟੀਰ ਸੰਘਣਾ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ।

"ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਮੁੰਡਿਓ ਬਹੁ... ਤ ਔਖਾ ਕਿੱਤਾ ਐ। ਮੇਰਾ ਥੋਨੂੰ ਏਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਈਂ। ਮੈਂ ਚਹੁੰਨੈ, ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਕਰੋ ਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲੱਗੋ! ਮੀਂਹ ਆਵੇ, 'ਨ੍ਹੇਰੀ ਆਵੇ, ਨੌਕਰੀ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹੇ ਮਹੀਨੇ ਮੀਟਰ ਡਿੱਗੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦੈ!"

ਬਾਪੂ ਦੇ ਮੂੰਹੋ 'ਕਵੀਸ਼ਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਦੋਸਤ ਗੁਰਦੇਵ ਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਬਰਾਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਢਾਣੀਆਂ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਝੂੰਮਣ ਲਗ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਪਲੇਠੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ 'ਸ਼ੋਅ' ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਆਏ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਅਣਗਿਣਤ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਬੇਝਮਕ ਅੱਖਾਂ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮੇਜ਼ ਦੀ ਲੱਤ ਨਾਲ ਕੱਸ ਕੇ ਨੂੜੀ ਸੋਟੀ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਨਿੱਕੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਵਰਗਾ ਮਾਈਕ੍ਰੋਫੋਨ ਹੱਸਣ ਲੱਗਾ ਸੀ; ਪਰ 'ਔਖਾ ਕਿੱਤਾ' ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਾਲੇ ਸਰੋਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪਿੱਠਾਂ ਝਾੜਦੇ, ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ। ਬਰਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਜੇ ਭਾਂ-ਭਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਮੰਜਿਆਂ ਹੇਠ ਪਈਆਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਰੁੜ੍ਹਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਮਾਈਕ੍ਰੋਫੋਨ ਪਿਚਕਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਰੋੜ ਖੜਕਣ ਲੱਗੇ।

"ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਲਜਾਂ-ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਚਹੁੰਨਾਂ। ਉਚ ਵਿਦਿਆ।" ਬਾਪੂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਅਟਕਾਓ ਬਾਅਦ ਬੋਲਿਆ- "ਪਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਾਰੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਣੀ ਐਂ, ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਐ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਮੈਂ ਥੋਨੂੰ ਕਾਲਜਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਨਈਂ ਦੇ ਸਕਣਾ।"

ਹੁਣ ਬਾਪੂ 'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਦੇ ਵਰਕੇ ਅੱਗੇ ਪਿਛੇ ਪਲਟਣ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਗਈ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸਤਰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

"ਥੋਨੂੰ ਕਦੇ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਨਈਂ, ਬਈ ਆਪਣੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹਾਲੇ ਵੀ ਗਹਿਣੇ ਐ।" ਬਾਪੂ 'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਨੂੰ ਕਦੇ ਅੱਗੇ ਤੇ ਕਦੇ ਪਿਛੇ ਧਕਦਿਆਂ-ਖਿਚਦਿਆਂ ਬੋਲਿਆ- "ਮੇਰਾ ਪਿਓ ਅਫ਼ੀਮ ਦਾ ਤਕੜਾ ਅਮਲੀ ਸੀ। ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਖਰੀ ਸਿਆੜ ਵੀ ਗਹਿਣੇ ਕਰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਏਨਾ ਸ਼ੁਕਰ ਆ, ਬਈ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹਾਲੇ ਵੇਚਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਉਦੋਂ 12 ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਸਾਂ, ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਮਰੀ ਮਾਂ ਵੀ ਤੁਰਗੀ। ਚਾਰ ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਮੈਂ 'ਕੱਲੇ ਨੇ ਉਠਾਇਆ। ਹੁਣ ਦੋ ਥੋਡੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਚਾਰ ਤੁਸੀਂ ਭਰਾ। ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਖਾਸੀ ਵੱਡੀ ਐ। ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਈ ਚਾਹੰਦਾ ਆਂ।"

ਕਮਰੇ 'ਚ ਛਾ ਗਈ ਚੁੱਪ ਲੰਮੇਰੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਬਾਪੂ ਕਦੀ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ, ਕਦੇ ਰੇਡੀਓ ਵਾਲੀ ਅਲਮਾਰੀ ਵੱਲ, ਤੇ ਕਦੇ 'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਵੱਲ।

"ਅਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡਦੇ ਆਂ।" ਸਾਥੋਂ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਬਲਵੰਤ ਆਖਿਰ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਕੇ ਬੋਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੱਸ ਐਵੇਂ ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਈ ਗਾਇਆ ਸੀ।

ਹੁਣ 'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬਾਪੂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਥਣ ਲੱਗੀ। ਉਹਦਾ ਸਿਰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਘੁੰਮਦਾ ਤੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ। ਅਗਲੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਗੇੜਦਾ ਤੇ ਭਵਾਂ ਉਪਰ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ। ਲਗਾਤਾਰ ਉਸ ਦੀ ਦਾਹੜੀ ਵਿਚ ਕੰਘੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ 'ਤੇ ਘਸਰ ਰਹੀਆਂ ਹੋਵਣ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਾਰੋ-ਵਾਰੀ ਸਾਡੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਘਸਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੀਆਂ ਐਨਕਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨੱਕ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਦਰੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈਆਂ। ਉਹਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਨਾਲ ਗੁਫ਼ਤਗੂ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ: ਉਹ ਕਦੇ ਸੱਜੀ ਮੁੱਛ 'ਤੇ ਜਾ ਬੈਠਦੀਆਂ, ਤੇ ਕਦੇ ਖੱਬੀ ਉਤੇ। ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ, ਕਲੰਘੜੀ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਰਤਾ ਕੁ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ, ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਸਮੇਤ, ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੀਆਂ ਕੰਨੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਬਾਪੂ ਅਚਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਗਵਾਚੀ ਸਤਰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ 'ਚ ਪਰਤ ਆਈ ਹੋਵੇ- "ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਲੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਸੁਣਾਓ!" ਅਗਲੇ ਹੀ ਪਲ ਸ਼ਾਹਣੀ ਕੌਲਾਂ ਦੇ ਚਰਿਤਰ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਬੀਜੇ ਬਾਣੀਏਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਚਿਤਰਦੀ ਬਾਪੂ ਪਾਰਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਖੁਰਕ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਮੈਂ ਗਲਾ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੇਰੀ ਬਾਲ ਉਮਰੀ, ਤਿੱਖੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗੀ:
ਕੱਢ'ਤੀ ਪਤੀ ਨੇ ਘਰੋਂ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ
ਤੁਰ ਚੱਲੀ ਵਾਲ ਸਿਰ ਦੇ ਖਿਲਾਰ ਕੇ!

S. Karnail Singh Paras "Ramuwalia"
Rachpal Singh Gill, Kartar Singh Sidhu
& Chamkaur Singh Sekhon

"ਚੰਗਾ ਇਉਂ ਕਰੋ", ਬਾਪੂ ਅਚਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਗਵਾਚੀ ਸਤਰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ 'ਚ ਪਰਤ ਆਈ ਹੋਵੇ- "ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਲੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਸੁਣਾਓ!"

ਅਗਲੇ ਹੀ ਪਲ ਸ਼ਾਹਣੀ ਕੌਲਾਂ ਦੇ ਚਰਿਤਰ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਬੀਜੇ ਬਾਣੀਏਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਚਿਤਰਦੀ ਬਾਪੂ ਪਾਰਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਖੁਰਕ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਮੈਂ ਗਲਾ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੇਰੀ ਬਾਲ ਉਮਰੀ, ਤਿੱਖੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗੀ:

ਕੱਢ'ਤੀ ਪਤੀ ਨੇ ਘਰੋਂ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ
ਤੁਰ ਚੱਲੀ ਵਾਲ ਸਿਰ ਦੇ ਖਿਲਾਰ ਕੇ!

ਰਛਪਾਲ ਤੇ ਬਲਵੰਤ ਦੇ ਸਿਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਉਲਰੇ, ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲੇ:

ਸ਼ਿਵਾ ਨੇ ਵਿਛੋੜ ਦਿੱਤਾ ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ
ਕੌਲਾਂ ਰੋਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ!

ਬਲਵੰਤ ਤੇ ਰਛਪਾਲ ਚੌ-ਸਤਰੀ ਪੰਗਤੀ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਮੁਕਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਗਲੀ ਪੰਗਤੀ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦਾ। ਮੇਰੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਮੁਕਦਿਆਂ ਹੀ ਰਛਪਾਲ-ਬਲਵੰਤ ਦੀ ਜੋੜੀ ਅਗਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਉਠਾ ਲੈਂਦੀ। ਛੰਦ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਆਪਣੀ ਬੁਲੰਦੀ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਾਪੂ ਦਾ ਸਿਰ ਤੇ ਧੜ ਕਦੇ ਪਾਸਿਆਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹਿਲਦੇ ਤੇ ਕਦੇ ਅੱਗੇ ਪਿਛੇ ਨੂੰ। ਛੰਦ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਸਤਰਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੀਆਂ, ਬਾਪੂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਫੁੱਲ-ਝੜੀਆਂ ਖਿੜ ਉਠੀਆਂ। ਭੁਕਾਨੇ ਵਾਂਗ ਫੁੱਲ ਗਈਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਲਾਲੀ ਥਿਰਕਣ ਲੱਗੀ। ਠੋਡੀ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਵੱਲ ਖਿਚਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਤਰੀ ਵਾਂਗ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਲਾਬੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਗੁਲਦਸਤਾ ਬਣੇ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਵਾਰ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਫੇਰਿਆ।

"ਵਾਹ ਓਏ ਮੁੰਡਿਓ!" ਉਹ ਮੂੰਹ ਫੁਲਾ ਕੇ ਬੋਲਿਆ- "ਏਨੀ ਵਧੀਆ ਗਾਇਕੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਈ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖਗੇ?"

ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਘੁਸ-ਮੁਸਾ ਸੰਘਣਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਬੇਬੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ: "ਚਲੋ ਮੁੰਡਿਓ, ਚਿਮਨੀਆਂ ਸਾਫ਼ ਕਰੋ!"

ਇਕ ਖਾਲੀ ਬੋਰੀ ਰੇਡੀਓ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਵਿਛ ਗਈ ਤੇ ਕਿੱਲੀਆਂ 'ਤੇ ਲਟਕਦੀਆਂ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਤੇ ਰੇਡੀਓ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਟਾਂਡ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਲੈਂਪ ਬੋਰੀ ਉਤੇ ਉਤਰ ਆਏ। ਚਿਮਨੀਆਂ, ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਸਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਲਕੜੇ-ਮਲਕੜੇ ਨਿਕਲ ਕੇ, ਸਾਡੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੇ ਗਿੱਲੇ ਪੋਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਵਾਲੀ ਪੀਪੀ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਈ, ਤੇ ਲੈਂਪ-ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਗੋਲਾਈ ਵਿਚ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਛੱਲਾਂ ਵੱਜਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਗੰਧ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਫੈਲਦੀ-ਫੈਲਦੀ ਕਮਰਿਆਂ ਤੀਕ ਅੱਪੜ ਗਈ।

ਸਿਆਲੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੀਜ਼ਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਾਪੂ ਦਾ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜੱਥਾ ਡਾਢਾ ਮਸਰੂਫ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪੰਜਵੇਂ-ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਹੀ ਪਿੰਡ ਪਰਤਦਾ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਹ ਪਿੰਡ ਹੁੰਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤੜਕਸਾਰ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵਜੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ। ਨਿਆਣ ਉਮਰੇ ਅਸੀਂ ਰਜਾਈ ਦੇ ਨਿੱਘ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵੇਲੇ ਚੀਂ-ਚੀਂ ਕਰਦੇ, ਪਾਸੇ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਮਲਦੇ। ਸੋਚਦੇ, ਬਾਪੂ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਛੁੱਟੀ ਹੀ ਬਖਸ਼ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਉਹ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਸੀ।

ਰਸੋਈ 'ਚ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਅੰਗੀਠੀ ਉਤੇ ਉਬਲਦੇ ਆਂਡਿਆਂ ਦੀ ਗੁੜ-ਗੁੜ ਜਦੋਂ ਰੇਡੀਓ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਤੀਕ ਅੱਪੜੀ, ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਖਲੋਤੀ ਬੋਤਲ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਲਈ ਤਾਂਘਣ ਲੱਗੀ। ਕੱਚ ਦਾ ਗਲਾਸ, ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਗੜਵੀ, ਤੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਗੰਢਿਆਂ ਦੀ ਪਲੇਟ ਬਾਪੂ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਏ ਮੇਜ਼ ਉਪਰ ਉਤਰਨ ਲੱਗੇ। ਬਾਪੂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜੁਗਨੂੰ ਟਿਮਕਣ ਲੱਗੇ।

"ਗੱਲ ਸੁਣੋ ਮੁੰਡਿਓ", ਦੂਸਰਾ ਪੈਗ ਗਲਾਸ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਬਾਪੂ ਬੋਲਿਆ- ਆਓ, ਥੋਡੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਮੁਕਾਈਏ।"

ਆਂਡੇ ਛਿਲਦੇ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਥਾਏਂ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਏ, ਕਿਤੇ ਬਾਪੂ ਸਾਡੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਗਾਉਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੀ ਨਾ ਲਾ ਦੇਵੇ!

"ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤਕੜਾ ਨਾਮ ਕਮਾਇਐ। ਜਿਥੇ ਮੇਰੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜੱਥੇ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਵੇ, ਲੋਕ ਦਸ-ਦਸ ਕੋਹ ਤੋਂ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ ਕੇ ਸੁਣਨ ਆਉਂਦੇ ਆ। ਤੁਸੀਂ ਨਿਆਣੇ ਓਂ, ਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਵੀ ਚੰਗਾ ਓ; ਅਭਿਆਸ ਕਰਾ ਕੇ ਮੈਂ ਥੋਨੂੰ ਗੁਣੀਏਂ ਵਿਚ ਲੈ ਆਊਂਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਲੋਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕਣਗੇ, ਪਰ... ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।"

ਦੂਜਾ ਪੈਗ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

"ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜੇ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਨਿੱਚਰ ਜਾਂ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।"

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਵਿਚ ਪਰੋਇਆ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨੰਨ੍ਹੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜਾਉਂਦਿਆਂ ਬਾਪੂ ਨੇ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਦਰਾਂ ਸੋਲਾਂ ਛੰਦ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ।

ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਪੱਖ ਦੀ ਸਰਦੀ ਨੇ ਟੀਨ ਦੀਆਂ ਪੇਟੀਆਂ ਤੇ ਲੱਕੜ ਦੇ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਨਿਸਲੇਵਾਂ ਹੰਢਾਉਂਦੀਆਂ ਰਜਾਈਆਂ ਧੂਹ ਕੇ ਮੰਜਿਆਂ 'ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਮੰਜੇ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਧੁੱਪ ਸੇਕਦੇ, ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਛਿਪਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਲਾਨ ਤੇ ਪੇਟੀ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਖੜ੍ਹਦੇ।

ਸਾਡਾ ਤਿੰਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਗੇੜ ਕੇ ਪੱਠੇ ਕੁਤਰਨ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਕੋਲ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਆਪ ਓਸ ਪੜਛੱਤੇ ਦੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਦਿਹਾੜੀ ਚੁੱਪ ਭੋਗਦੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੱਝਾਂ, ਕੱਟੀਆਂ ਤੇ ਗਾਈਆਂ ਦਾ ਵਸੇਬਾ ਸੀ। ਪੜਛੱਤੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਕੰਧਾਂ ਨਾਲ ਢਕੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਪਰ ਚੌਥਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਕੰਧੋਂ ਸੱਖਣੇ ਇਸ ਚੌਥੇ ਪਾਸੇ 'ਤੇ ਕਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਫਿਰਕਾ ਸਿਆਲੋ-ਸਿਆਲ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਬਨੇਰੇ ਵੱਲ ਲਿਪਟਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਵਿਹੜੇ ਵਾਲੇ ਕਿੱਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੜਛੱਤੇ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸਿਹਰੇ ਵਾਂਗ ਤਣ ਜਾਂਦਾ।

ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਦੋ ਮੰਜਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿਰ੍ਹਾਣਿਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਸਟੂਲ ਉਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਨਾਲ ਜਗਣ ਵਾਲਾ ਲੈਂਪ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੀਹਦੇ ਪੇਤਲੇ ਜਿਹੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੇ ਭਰਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ-ਘਟਾਓ ਵਿਚ ਉਲਝਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਵਿਚ ਲਿਪਟਿਆ ਪ੍ਰਸੰਗ ਯਾਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁਝ ਗਏ।

ਸਿਆਲੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੀਜ਼ਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਾਪੂ ਦਾ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜੱਥਾ ਡਾਢਾ ਮਸਰੂਫ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪੰਜਵੇਂ-ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਹੀ ਪਿੰਡ ਪਰਤਦਾ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਹ ਪਿੰਡ ਹੁੰਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤੜਕਸਾਰ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵਜੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ। ਨਿਆਣ ਉਮਰੇ ਅਸੀਂ ਰਜਾਈ ਦੇ ਨਿੱਘ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵੇਲੇ ਚੀਂ-ਚੀਂ ਕਰਦੇ, ਪਾਸੇ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਮਲਦੇ। ਸੋਚਦੇ, ਬਾਪੂ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਛੁੱਟੀ ਹੀ ਬਖ਼ਸ਼ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਉਹ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਸੀ- "ਉਠੋ! ਉਠੋ!" ਉਹ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਚ ਕਰ ਕੇ ਬੋਲਦਾ- "ਪਹਿਲਾਂ ਨਹਾਓ ਤੇ ਫ਼ੁਰਤੀ ਵਿਚ ਆਓ!"

ਇਕ ਸਰਦੀ ਦੀ ਰੁੱਤ, ਦੂਸਰਾ ਤੜਕਸਾਰ ਦੀ ਠਾਰੀ, ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਸਮਾਨ ਦੀ ਚੁੱਪ ਹੇਠ ਖਲੋਤਾ ਨਲਕਾ!

ਕੁੰਗੜੇ ਹੋਏ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਟਿਮਟਿਮਾਂਦੇ ਤਾਰਿਆਂ ਹੇਠ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਧਾਰ ਕੇ ਸੁੱਤੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਲੜਖੜਾਉਂਦੇ, ਅਸੀਂ ਨਲਕੇ ਵੱਲ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਣਾ ਨਕਲੇ ਦੀ ਠਰੀ ਹੋਈ ਹੱਥੀ ਨੂੰ ਉਪਰੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਂਦਾ: ਨਲਕਾ ਬੁਖਾਰ ਵਾਲੇ ਨਿਆਣੇ ਵਾਂਗ ਚੀਕਦਾ ਤਾਂ ਕੰਧ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿਮਟੀ ਖੁਰਲੀ ਹੇਠ ਬਣੇ ਖੁੱਡੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਘਸਰ ਕੇ ਸੁੱਤੀਆਂ ਕੁਕੜੀਆਂ ਕੁੜ-ਕੁੜਾਅ ਉਠਦੀਆਂ। ਦੂਸਰਾ ਜਣਾ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰਦਾ, ਤੇ ਮੱਗ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਾਲਟੀ ਵੱਲ ਇੰਝ ਝਾਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਵਿਚ ਭੂੰਡਾਂ ਦੀ ਖੱਖਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਸਮਝ ਲੱਗ ਗਈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਕੁ ਮੱਗ ਹੀ ਡਰਦਿਆਂ ਡਰਦਿਆਂ ਪਿੰਡੇ ਉਪਰ ਪਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ, ਬਾਕੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਸ਼ੂੰ-ਸ਼ੂੰ ਸ਼ੂਕਦੇ ਸਟੋਵ ਉਤੇ ਬਾਪੂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਚਾਹ ਜਿਉਂ ਹੀ ਸੁੜ੍ਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੁੰਦੀ, ਸਾਡੇ ਨਰਮ ਜਿਹੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਛਪਣ ਲਗਦੀ।

"ਚਲੋ ਬਈ ਪੇਟੀ 'ਤੇ।" ਬਾਪੂ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਆਖਦਾ।

ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੇ ਪੇਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੋਠੇ 'ਚ ਪਈ ਮਧਰੀ ਜਿਹੀ ਪੇਟੀ ਉਪਰ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ। ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਵਾਲਾ ਲੈਂਪ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੌਂਕੜੀ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ। ਬਾਪੂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

"ਕਰੋ ਸ਼ੁਰੂ!"

ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਸਾਕੇ ਦੇ ਛੰਦ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰਾ ਸਾਡੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਧੜੀ ਜਾਂਦੇ।

ਵਿਚ ਵਿਚ ਬਾਪੂ ਸਾਨੂੰ ਰੋਕਦਾ, ਦਸਦਾ ਕਿ ਸਰੋਤੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ, ਸੁਰੀਲੇਪਣ ਤੇ ਬੁਲੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਹ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਕਹਿ ਕੀ ਰਹੇ ਹੋ। ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਲਫ਼ਜ਼ ਨਿਖਾਰ-ਨਿਖਾਰ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਸਟੇਜ ਉਤੇ ਬੁੱਤ ਬਣ ਕੇ ਨਹੀਂ ਖਲੋਣਾ, ਸਗੋਂ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੁਤਾਬਕ ਚਿਹਰੇ ਉਪਰ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਰੁਣਾ, ਉਦਾਸੀ, ਦਰਦ, ਗਮੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਆਦਿਕ ਦੇ ਹਾਵ ਭਾਵ ਵੀ ਲਿਆਉਣੇ ਹਨ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਵੀ ਕਰਨੇ ਹਨ।

ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ: "ਦਿਲਜੀਤ ਕੁਰੇ, ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਹੋਵਾਂ ਜਾਂ ਨਾ, ਤੂੰ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਰਮ ਲਾ ਕੇ ਤੜਕਿਓਂ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਉਠਾਉਣਾ ਹੈ। ਚਾਹ ਨਾਲ ਖੋਏ ਦੀ ਇਕ ਇਕ ਪਿੰਨੀ ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਸ ਪੇਟੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਇਹ ਵੱਧ ਕਰਨਗੇ, ਓਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਨਿਖਾਰ ਆਵੇਗਾ। ਇਕ ਘੰਟਾ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦਾ ਰਿਆਜ਼ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਕੂਲ ਦਾ ਕੰਮ।"

ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼

ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀਆਂ ਕਰੀਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਚਲਾਈ ਮੁਹਿੰਮ

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਦਾਕਾਰ ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਰੰਗ ਗੋਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਰੀਮਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਅੰਗ ਦੇ ਬਾਣ ਚਲਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਸਲਪ੍ਰਸਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰ ਜੌਹਨ ਅਬਰਾਹਮ, ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ, ਸੋਨਮ ਕਪੂਰ, ਵਿਦਿਆ ਬਾਲਨ, ਸ਼ਾਹਿਦ ਕਪੂਰ, ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੂਕੋਨ, ਸਿਧਾਰਥ ਮਲਹੋਤਰਾ ਅਤੇ ਇਲੀਆਨਾ ਡੀਕਰੂਜ਼ ਉਤੇ ਤਨਜ਼ ਕੱਸਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰੀਮਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਨਸਲਪ੍ਰਸਤੀ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਪੋਸਟ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸਉਲੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਤੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਨੰਦਿਤਾ ਦਾਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ 'ਬਲੈਕ ਇਜ਼ ਬਿਊਟੀ' ਦਾ ਅਕਸਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਸਲਾ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਸੋਹਣੀ ਸੂਰਤ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਹਮਦਰਦ ਦਿਲ ਵਾਲੀ ਸੀਰਤ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਦੇ ਇਸ ਵਿਅੰਗ ਬਾਣ ਦਾ ਦਰਦ ਸਭ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸਹਾਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਸੋਨਮ ਕਪੂਰ ਟਵੀਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਭੈ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣਪੁਣੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗ਼ਲਤੀ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਟਵੀਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਚਚੇਰੀ ਭੈਣ ਈਸ਼ਾ ਦਿਓਲ ਨੇ ਵੀ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਈਸ਼ਾ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗਲਤ ਹੀ ਹੈ! ਉਸ ਨੇ ਸੋਨਮ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪੋਸਟ ਦੁਬਾਰਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੋਨਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਟਵੀਟ ਉਡਾ ਦਿੱਤੇ। ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਵੱਲੋਂ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਵਾਲਿਆਂ ਕਰੀਮਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਵਿੱਢੀ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਮਸਲਾ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਤਰੁਣ ਵਿਜੇ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨੋਇਡਾ ਵਿਚ ਨਾਇਜੀਰੀਅਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਦਾ ਮਸਲਾ ਬਹੁਤ ਭਖ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਰੰਗ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਕਸਰ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਤਰੁਣ ਵਿਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਲੋਕ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੀ ਹਾਂ! ਇਸ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਘਮਸਾਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਨੇ ਤਰੁਣ ਵਿਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ।

-ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ

'ਹਿੰਦੀ ਮੀਡੀਅਮ' ਰਾਹੀਂ ਦਸਤਕ

ਸਬਾ ਕਮਰ

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਉਠਿਆ ਤੂਫ਼ਾਨ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕੁਝ ਕੁ ਮੱਠਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਈਨ ਕੀਤੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਮਹੀਰਾ ਖਾਨ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਰਈਸ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸਬਾ ਕਮਰ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਹਿੰਦੀ ਮੀਡੀਅਮ' 12 ਮਈ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸਬਾ ਕਮਰ ਅਤੇ ਇਰਾਫ਼ਨ ਖਾਨ ਨੇ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਉਚ ਵਰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾਉਣ ਹਿੱਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੀਡੀਅਮ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਬਾ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਹਰ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ

ਸਬਾ ਕਮਰ ਅਤੇ ਇਰਫਾਨ ਖਾਨ

ਪਰਿਵਾਰ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਸਟੇਟਸ ਸਿੰਬਲ' ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਉਰਦੂ, ਹਰ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਬਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਲੜੀਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਹਵਾ ਜਸ ਖੱਟ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। 'ਧੂਪ ਮੇਂ ਅੰਧੇਰਾ ਹੈ' ਲੜੀਵਾਰ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਸੀ।

-ਹਰਕੀਰਤ ਕੌਰ

ਬੀ.ਆਰ. ਚੋਪੜਾ ਦੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ

1980 ਤੱਕ ਆਉਂਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਸਮਨਾਂਤਰ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਮੱਠੀ ਪੈ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਮਾਡਲਾਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਉਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਵਾਲ ਉਠਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਆਲਮੀਕਰਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦੌਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਤੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਅਨਿਸ਼ਚਤਤਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਬਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਗੋਬਿੰਦ ਨਿਹਲਾਨੀ ਵਰਗੇ ਹੰਢੇ ਹੋਏ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ 'ਆਕ੍ਰੋਸ਼' ਵਰਗੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ 'ਆਪ ਤੋ ਐਸੇ ਨਾ ਥੇ' ਅਤੇ 'ਆਪ ਕੇ ਦੀਵਾਨੇ' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਧੜਾਧੜ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹਿੱਟ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। 1980 ਵਿਚ ਬਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਣੀ ਕੌਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਫਿਲਮ 'ਸਤਹ ਸੇ ਉਠਤਾ ਆਦਮੀ' ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪਟਕਥਾ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰਾਮਸੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਫਿਲਮ 'ਅੰਧੇਰਾ' ਆਪਣੀ ਮਾੜੀ ਤਕਨੀਕ ਅਤੇ ਗਰੀਬੜੇ ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਪਾਸੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡਾਕੂਆਂ ਤੇ ਠੱਗਾਂ ਦੀਆਂ ਫਾਰਮੂਲਾ ਆਧਾਰਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਤੜਕਾ ਲਾ ਕੇ ਪਰੋਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇਕ ਫਿਲਮ ਸੀ 'ਚੰਬਲ ਕੀ ਕਸਮ'। ਇਹ ਫਿਲਮ ਰਾਮ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸਰਪਟ ਭੱਜਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਅਤੇ ਡਾਕੂਆਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਲੁਕਣ-ਮੀਚੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਵਸੂਲਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ। 'ਧਮਾਕਾ', 'ਧਨ ਦੌਲਤ' ਅਤੇ 'ਚੋਰੋਂ ਕੀ ਬਰਾਤ' ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ੁਧ ਮਨੋਰੰਜਕ ਫਿਲਮਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਸਤੇ ਬਜ਼ਾਰੂ ਸਾਹਿਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਪਟਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਸਾਲਾ ਲਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਭਾਰੂ ਸੀ।

1982 ਵਿਚ ਆਈ ਫਿਲਮ 'ਇਨਸਾਫ ਕਾ ਤਰਾਜੂ' ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਲ ਦਾ ਹਾਸਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੰਦ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਾਲੀਵੁਡ ਵਾਲਾ ਪੂਰਾ ਮਿਰਚ-ਮਸਾਲਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁੱਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ। ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਔਰਤ ਦੀ ਕਿਰਦਾਰਕੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਇਸ ਪੱਖੋ ਸਖਤ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿ ਲੰਮਾ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ੀਨਤ ਅਮਾਨ ਦੇ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਅੱਖ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਗਹਿਰੀ ਸੱਟ ਵੱਜੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਬੀ. ਆਰ. ਚੋਪੜਾ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਖਾਸੀਆਂ ਮਕਬੂਲ ਸਨ। ਬੀ.ਆਰ. ਚੋਪੜਾ ਮੁਲਕ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਤਿ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਭੋਗੀ ਸੀ। ਜੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਅਖਬਾਰ 'ਸਿਨੇ ਹਾਰਲ਼ਡ' ਵਿਚ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਐਮ.ਏ. ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬੇਬਾਕ ਲੇਖਣੀ ਲਈ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮਕਬੂਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਅਫਸਾਨਾ' ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਰੁਝਾਨ ਵਿਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰ ਲਈ। ਫਿਲਮ ਸੁਪਰ ਹਿਟ ਰਹੀ ਅਤੇ ਬੀ.ਆਰ. ਚੋਪੜਾ ਖਬਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਸੁਪਰ ਹਿਟ ਫਿਲਮ 'ਏਕ ਹੀ ਰਾਸਤਾ' ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਵਾ-ਵਿਆਹ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਸਾਧਨਾ' ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ
ਫੋਨ: +91-98554-04330

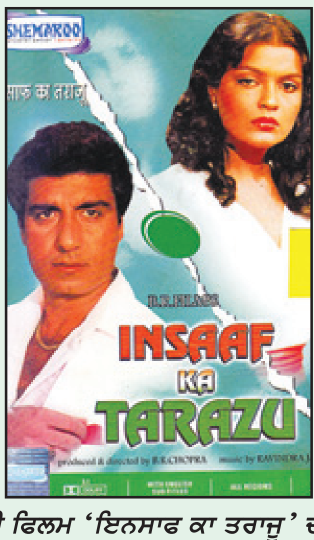

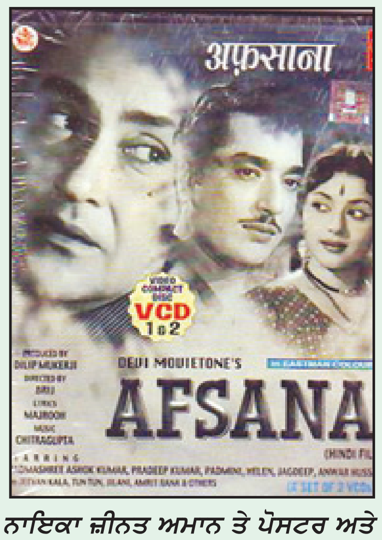

ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਬੀ.ਆਰ. ਚੋਪੜਾ (ਐਨ ਸੱਜੇ) ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਇਨਸਾਫ ਕਾ ਤਰਾਜੂ' ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਜ਼ੀਨਤ ਅਮਾਨ ਤੇ ਪੋਸਟਰ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਅਫਸਾਨਾ' ਦਾ ਪੋਸਟਰ।

ਜੀਵੇ ਧਰਤੀ ਜੀਵੇ

ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੱਧੂ ਅਛੋਪਲੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਛੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। 'ਜੀਵੇ ਧਰਤੀ ਜੀਵੇ' ਲੇਖ ਵਿਚ ਧਰਤੀ, ਰੁੱਖਾਂ, ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਨਿਹਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਵਲੈਤ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਸਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਲੋਕ ਉਹਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਚੁੰਗੀਆਂ ਭਰਦੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਪੂਰੀ ਨੀਝ ਨਾਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁੱਚੀ ਤੇ ਸੱਚੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਾਗਰ ਹੋ ਨਿਬੜਦੀਆਂ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਆਪਣਿਆਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦਾ ਲਕਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਮਤਲਬ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਇਥੋਂ ਅੰਨ ਜਲ ਮਿਲ਼ਦਾ ਹੈ- ਅੰਨਦਾਤੀ। ਫ਼ਲ ਬੂਟੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜੋ ਅਗਾਂਹ ਬੰਦੇ ਦਾ ਸਾਹ ਚਲਦਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਦੇ ਨੇ। ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਫੁੱਲ ਮਨ ਮੋਂਹਦੇ ਨੇ। ਬੰਦੇ ਦਾ ਮੋਹ ਇਹਦੇ ਨਾ਼ਲ ਪੈਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਪੱਥਰ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਇਹਦੀ ਦੇਣ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀਆਂ 'ਚ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਛਾਂ ਹੇਠਾਂ ਬਹਿਣ ਲਈ ਬੜੇ ਰੁੱਖ ਹੁੰਦੇ ਸੀ- ਟਾਹਲੀਆਂ, ਡੇਕਾਂ, ਬਰਨੇ; ਖੂਹਾਂ 'ਤੇ ਪਿੱਪ਼ਲ, ਬੋਹੜ, ਸ਼ਰੀਂਹ, ਜਾਮਨਾਂ, ਅੰਬ। ਬੇਰੀਆਂ ਕਿੱਕਰਾਂ, ਨਿੰਮਾਂ, ਘਰੀਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤੇ ਖੂਹਾਂ 'ਤੇ ਵੀ। ਨਿੱਕੇ ਮੋਟੇ ਫ਼ਲਾਂ ਵਾ਼ਲੇ ਬੂਟੇ ਘਰੀਂ ਵੀ ਹੁੰਦੇ, ਖੂਹਾਂ 'ਤੇ ਵੀ। ਵਿਰ਼ਲਾ ਵਿਰ਼ਲਾ ਕੇਸੂ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੋਣਾ। ਖਜੂਰਾਂ ਦਾ ਵੀ। ਇਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਧਰਾਤਲ ਸੀ।

ਮੈਂ ਇਥੇ ਅਪਣੇ ਪਿੰਡ ਉਧੋਵਾ਼ਲ ਦੇ ਪਿੱਪ਼ਲ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਣੀ ਹੈ। ਪਿੱਪ਼ਲ ਨੂੰ ਧਰਮ-ਭਗਤੀ ਨਾ਼ਲ ਵੱਧ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਭਾਣੇ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਰੁੱਖ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਇਹਨੂੰ 'ਬਾਹਮਣ' ਆਖਦੇ ਨੇ। ਕਈ ਇਹਨੂੰ ਬੋਧੀ ਰੁੱਖ ਵੀ ਕਹਿ ਲੈਂਦੇ ਹਨ;

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੱਧੂ
e-mail: sidhu@ntlworld.com

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਵੇਈਂ 'ਚੋਂ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਬਾਬੇ ਬੁੱਧ ਨੂੰ ਪਿੱਪ਼ਲ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਹਿੰਜੋਦੜੋ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਖ਼ੁਦਾਈ 'ਚੋਂ ਲੱਭੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਮੋਹਰ 'ਤੇ ਪਿੱਪ਼ਲ ਪੂਜਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ। ਅਜੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਚ ਪਿੱਪ਼ਲ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਸਾਰੇ ਮੰਗ਼ਲ ਪੂਜਾ ਵੇਲੇ ਪਿੱਪ਼ਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੰਡੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਸਮ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸੀਨਾ-ਬ-ਸੀਨਾ ਦੰਦ ਕਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੱਪ਼ਲ ਵੱਢਣਾ ਛਾਂਗਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਰਿਹਾ, ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਕੁਹਾੜਾ ਚਲਾਉਣਾ ਅਪਸ਼ਗਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਲੱਕੜ ਨੂੰ ਆਰੇ ਵਾ਼ਲੇ ਵੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਕਿਸੇ ਘਰ 'ਚ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਪਿੱਪ਼ਲ ਨੂੰ ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹੱਥ ਨਾ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਅਪਣੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ: ਸਾਨੂੰ ਦਿਓ, ਅਸੀਂ ਵੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾਨੇ ਆਂ, ਨਾ਼ਲੇ ਬਾ਼ਲ ਲਵਾਂਗੇ। ਪਿੱਪ਼ਲ ਬੋਹੜ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਰੁੱਖ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਬਥੇਰੇ ਸੁੱਖ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਸਣੇ ਆਕਸੀਜਨ, ਛਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਤੇ ਲੱਕੜ ਦੇ, ਪਰ ਪਿੱਪ਼ਲ ਤੇ ਨਿੰਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਆਕਸੀਜਨ ਵੰਡਦੇ ਨੇ।

ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸਕੂਲੇ ਲੱਗਿਆ ਪਿੱਪ਼ਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਇੱਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਦੇਖਦਾ ਆਇਆਂ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਵੀ ਇੱਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਦੇਖਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਬਾਪ ਦਾ ਬਾਪ ਵੀ। ਕਿਸੇ ਕੋ਼ਲੋਂ ਇਹਦੀ ਜੜ੍ਹ ਲੱਗਣ ਦੀ ਗੱਲ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਗਈ; ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਲੱਭਣੀ ਹੋਰ ਵੀ ਔਖੀ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋ਼ਲੋਂ ਸੂਹ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਆਪ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਵਾ਼ਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਇਹਦੀ ਛਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਸੱਤਰ ਅੱਸੀ ਫੁੱਟ ਤਾਂ ਹੋਊ; ਵੀਹ ਫੁੱਟ ਤਾਂ ਤਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਆ਼ਲੇ-ਦੁਆ਼ਲੇ ਦੋ ਢਾਈ ਕੁ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਪੱਕੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦਾ ਥੜ੍ਹਾ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ; ਇਹ ਇਹਦੀ ਸੋਭਾ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਹਦੀ ਜੀਰਾਂਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੇ ਬੜਾ ਕੁਝ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਬੜਿਆਂ ਦੇ ਭੇਤ ਸਾਂਭੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ- ਭੇਤ ਸਾਂਭਣ ਹਾਰ। ਇਹਦੀ ਹੋਂਦ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀਆਂ 'ਚ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਸਕੂਲ ਵਾਲਿਆਂ ਇਹਦੇ ਦੁਆ਼ਲੇ ਚਾਰ ਦੁਆਰੀ ਕਰ ਲਈ- ਨਿਕ-ਨਿਕੀ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਸਣੇ ਪਿੱਪ਼ਲ ਸਰਕਾਰੀ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਚਲੇ ਗਈ। ਹੁਣ ਹੋਰ ਉਚੀ ਕੰਧ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਰੁੱਖ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ: ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ। ਲਾਗੇ ਬੰਨੇ ਵਾ਼ਲੇ ਵੀ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਨਿਆਣੇ ਵੀ- ਜੋ ਲਾਗ਼ਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਜੋ ਜੋ ਵੀ ਇਹਦੀ ਛਾਵੇਂ ਬੈਠਾ। ਇਹਦਾ ਹੋਣਾ ਵੀ, ਜੋ ਆਵੇ ਜੋ ਰਾਜ਼ੀ ਜਾਵੇ ਵਾ਼ਲਾ ਹੈ।

ਵੇ ਪਿੱਪ਼ਲਾ ਤੂੰ ਆਪ ਵੱਡਾ, ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਡਾ
ਪੱਤਿਆਂ ਨੇ ਛਹਿਬਰ ਲਾਈ।
ਵੇ ਡ੍ਹਾਣਿਆ ਬਾਝੋਂ ਤੂੰ ਸੋਂਹਦਾ ਨਾਹੀਂ,
ਪੱਤਿਆਂ ਨੇ ਛਹਿਬਰ ਲਾਈ।

ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਧਿਆਣੀਆਂ ਦਾ ਪਿੱਪ਼ਲ ਨਾ਼ਲ ਆਪਣਾ ਮੋਹ ਹੈ- ਦੋਹਰਾ ਤੀਹਰਾ ਨੇੜ। ਪੇਕੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹਰ ਸ਼ੈਅ ਔਰਤ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਪਿੱਪ਼ਲ ਨਾ਼ਲ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਪਿੱਪ਼ਲ ਨਾ਼ਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰਦਾ ਵੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਮਨ ਦਾ ਉਬਾ਼ਲ ਵੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ। ਪਹਿਲੀਆਂ 'ਚ ਔਰਤਾਂ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਉਂ ਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ:

ਪਿੱਪ਼ਲਾ ਵੇ ਮੇਰੇ ਪੇਕੇ ਪਿੰਡ ਦਿਆ,
ਤੇਰੀਆਂ ਠੰਢੀਆਂ ਛਾਵਾਂ।
ਢਾਬ ਤੇਰੀ ਦਾ ਗੰਧਲਾ ਪਾਣੀ,
ਉਤੋਂ ਬੂਰ ਹਟਾਵਾਂ।
ਸਭੇ ਸਹੇਲੀਆਂ ਸਹੁਰੇ ਗਈਆਂ,
ਕਿਸ ਨੂੰ ਹਾਲ ਸੁਣਾਵਾਂ।
ਚਿੱਠੀਆਂ ਬੇਰੰਗ ਭੇਜਦਾ,
ਕਿਹੜੀ ਛਾਉਣੀ ਲੁਆ ਲਿਆ ਨਾਵਾਂ।

ਜਗੀਰੂ ਤੇ ਮੱਧਯੁਗੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਟੁੱਟਦਾ ਟੁੱਟਦਾ ਹੀ ਟੁੱਟਣਾ ਸੀ। ਤਰੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕਿਥੋਂ ਹੋਣੀ ਸੀ! ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ 'ਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਨੌਕਰੀ ਪੇਸ਼ੇ ਤੇ ਔਰਤ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤਿਆਂ ਨਿਕ਼ਲ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਬਹਾਰਾਂ ਤੇ ਸੌਣ ਵੀ ਔਸੀਆਂ 'ਚ ਹੀ ਲੰਘ

ਜਾਂਦਾ; ਐਸੇ ਵੇ਼ਲੇ ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਪਿੱਪ਼ਲ ਨਾ਼ਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਪੱਤਝੜ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰ, ਅਜੇ ਮੇਰੇ ਮਾਹੀ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦੇ:

ਪਿੱਪ਼ਲਾ ਵੇ ਕੇਹੀ ਖੜਖੜ ਲਾਈ ਆ,
ਵੇਖ ਛੱਰਾਟੇ ਸਾਉਣ ਦੇ।
ਅਜੇ ਜਵਾਨੀ ਭਰੀ ਭਰਾਈ,
ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਆਉਣ ਦੇ।

ਪਿੰਡ 'ਚ ਪਿੱਪ਼ਲ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈਨ, ਪਰ ਸਕੂਲ ਵਾਲੇ ਪਿੱਪ਼ਲ ਦੀ ਠਾਠ ਆਪਣੀ ਰਹੀ। ਪਿੰਡ ਵਿਚਲੇ ਪਿੱਪ਼ਲਾਂ ਦੀ ਛਾਂ ਵਿਰਲੀ ਸੀ, ਇਹਦੀ ਸੰਘਣੀ; ਫੈਲਾਅ ਤੇ ਜਿਸਮ ਵਲੋਂ ਵੀ ਇਹ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਲੰਘਦੇ ਵੜਦੇ ਰਾਹੀ ਇਥੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ- ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ। ਲਾਗਲੀ ਖੂਹੀ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ- ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧੋ ਲੈਂਦੇ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਬੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ-ਧੰਦੇ ਮੁਕਾ ਕੇ ਦੁਪਿਹਰੇ ਇਥੇ ਆ ਬਹਿੰਦੇ। ਕਦੇ ਅੱਖ ਲਾ ਲੈਂਦੇ; ਕਦੇ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਗਰਮੀ ਦਾ ਵੇ਼ਲਾ ਟਪਾ ਲੈਂਦੇ। 'ਰਾਮ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਆਪੋ-ਅਪਣੇ ਕੰਮੀਂ ਜੁੱਟ ਜਾਂਦੇ।

ਇਸ ਪਿੱਪ਼ਲ ਦੀ ਛਾਂ ਬਹੁਤ ਗਾੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਪੱਤੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਪੱਤਝੜ ਆਈ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹ ਰੁੰਡ-ਮਰੁੰਡ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ; ਪੱਤੇ ਹੌ਼ਲੀ-ਹੌ਼ਲੀ ਝੜਦੇ। ਬਸੰਤ ਆਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ। ਫਿਰ ਹਰੇ-ਕਚੂਰ ਪੋਪਲੇ ਨਿਕਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਪੱਤੇ ਅਤਿ ਦੇ ਮੁਲਾਇਮ ਹੁੰਦੇ; ਕੂ਼ਲੇ ਕੂ਼ਲੇ। ਪੱਤੇ ਨਰਮ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਪਪੀਸੀਆਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਲਈ ਫ਼ਲ ਬਣ ਜਾਂਦੇ। ਕਾਂ ਖਾਂਦੇ, ਤੋਤੇ ਆ ਕੇ ਪਪੀਸੀਆਂ ਠੂੰਗਦੇ। ਅੱਧਾ ਖਾਂਦੇ; ਅੱਧਾ ਖਿਲਾਰਦੇ। ਨਿਆਣੇ ਨਰਮ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵਟ-ਵਟ ਕੇ ਪੀਪਨੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦੇ- ਇਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਖਿਡੌਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਤਾਂ ਸਾਈਕਲ ਦਾ ਰਿਮ ਡੰਡੇ ਨਾ਼ਲ ਭਜਾਈ ਫਿਰਨਾ। ਪੱਤੇ ਹਵਾ 'ਚ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ, ਆਪਸ 'ਚ ਸਹਿਜ ਨਾ਼ਲ ਖੜ-ਖੜ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਵਗਦੀ ਵਾਅ ਤੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਜੋ ਰਾਗ ਚਲਦਾ, ਉਹ ਕਮਾਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ; ਧੀਮਾ-ਧੀਮਾ, ਮਿੱਠਾ-ਮਿੱਠਾ। ਮੌਸਮ ਨਾ਼ਲ ਹੌ਼ਲੀ-ਹੌ਼ਲੀ ਪੁਰਾਣਾ ਰੰਗ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਹਵਾ ਵਗਣੀ ਤਾਂ ਪੱਤਿਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਰਾਗ ਛੇੜ ਲੈਣਾ। ਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਛੀਆਂ ਵੀ ਆ ਬਹਿਣਾ। ਘੁੱਗੀਆਂ ਨੇ ਘੁੱਗੂ ਘੂੰਅ, ਘੁੱਗੂੰ ਘੂੰਅ ਗਾਉਣਾ ਤੇ ਕਬੂਤਰਾਂ ਨੇ ਗੁਟਰ ਗੂੰਅ ਦੇ ਗੌਣ ਗਾਉਣੇ। ਵਿਚੇ ਕਾਵਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅਪਾਣੀ ਰੌ਼ਲੀ ਪਾ ਦੇਣੀ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਨੇ ਬੇਸੁਆਦੀ ਵੀ ਕਰ ਦੇਣੀ। ਬੈਠਿਆਂ ਸੁੱਤਿਆਂ ਤੇ ਮਲਕ ਦੇਣੀ ਮੋਟੀ ਸਾਰੀ ਵਿੱਠ ਕਰ ਦੇਣੀ। ਅਗਲੇ ਨੇ ਹੇਠੋਂ ਭੁੜਕ ਕਰ ਕੇ ਉਠਣਾ ਤੇ ਦੁਰ-ਦੁਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਚੰਗਾ-ਮਾੜਾ ਬੋਲੀ ਜਾਣਾ। ਲਾਗੇ ਖੂਹੀ ਦੇ ਚਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੂੰਹ ਮੱਥਾ ਸੁਆਰਨਾ।

ਇਹਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜੇਠ ਹਾੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕਬੱਡੀਆਂ ਵੀ ਖੇਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੇ। ਨਿਆਣਿਆਂ-ਸਿਆਣਿਆਂ ਤਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਵੀ ਲਾਈਆਂ। ਬਾਰਾਂ ਟੈਣ੍ਹੀਆਂ ਵੀ ਖੇਡੀਆਂ ਤੇ ਅੱਡਾ ਖੱਡਾ ਵੀ। ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਧੀਆਂ ਵੀ ਖੋ ਖੋ ਖੇਲ੍ਹਦੀਆਂ। ਕੰਮ ਦੇ ਥਕਾਏ ਲੋਕ ਏਥੇ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਲੱਕ ਵੀ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਮਗਰੋਂ ਸਾਇਕਲਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਠਹਿਰ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਯਾਤਰੀ ਸਿਰ ਹੇਠਾਂ ਕੋਈ ਢਾਸਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ, ਇਕ ਲੱਤ ਅੱਧੀ ਮੋੜ ਕੇ ਦੂਜੀ 'ਤੇ ਧਰ ਲੈਂਦੇ। ਗਰਮੀ ਢ਼ਲ ਪੈਂਦੀ, ਤਾਂ ਰਾਹੀ ਅਪਣਾ ਰਾਹ ਫੜਦੇ।

ਸਕੂਲ ਦੇ ਨਿਆਣੇ ਇਥੇ ਬਾਲ ਸਭਾ ਕਰਦੇ। ਮਾਸਟਰ ਕੁਰਸੀਆਂ ਡਾਹ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ। ਨਿਆਣੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੇ। ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਗੌਣ ਸੁਣਾਉਂਦੇ, ਲਤੀਫ਼ਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ, ਕੋਈ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ। ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਚੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੁਣਾਉਂਦੇ; ਕੁਝ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ 'ਚੋਂ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਆਪਣੀ ਤੁਕਬੰਦੀ ਵਾ਼ਲਾ ਵੀ ਨਿਕ਼ਲ ਆਉਂਦਾ। ਭਰ ਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸਤਾਦ ਕਲਾਸਾਂ ਵੀ ਪਿੱਪ਼ਲ ਹੇਠਾਂ ਲਾ ਲੈਂਦੇ। ਹਵਾ ਵਗਣੀ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਲੱਗਣਾ। ਪਿੰਡੇ ਚ ਜਾਨ ਆ ਪੈਣੀ। ਹੁੰਮ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਤਾਂ ਛਾਂਵੇਂ-ਛਾਂਵੇਂ ਬੈਠੇ ਵੀ ਔਖੇ ਹੋਈ ਜਾਣਾ। ਕਈਆਂ, ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਲਾਗਲੀ ਖੂਹੀ ਤੋਂ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਰ੍ਹਾਅ ਲੈਣਾ, ਜਾਂ ਲੱਤਾਂ ਗਿੱਲੀਆਂ ਕਰ ਲੈਣੀਆਂ; ਠੰਢੇ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਮਾਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜੁਆਕ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਗ਼ੁੱਸਾ ਆ ਜਾਣਾ, ਤਾਂ ਧੁੱਪੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦੇਣਾ; ਹੱਥ 'ਤਾਂਹ ਕਰਵਾ ਦੇਣੇ ਜਾਂ ਕੰਨ ਫੜਵਾ ਦੇਣੇ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਚਪੇੜ ਜਾਂ ਹੂਰਾ-ਮੁੱਕੀ ਵੀ ਜੜ ਦੇਣਾ।

ਨਿਆਣੇ ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਜੰਗ-ਪਲੰਗਾ ਖੇਡਦੇ: ਦਸ ਗਿਣਨ ਤੱਕ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪਿੱਪ਼ਲ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਫੜਿਆ ਜਾਂਦਾ; ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਉਹਦੀ ਹੁੰਦੀ ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਫੜਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਈ ਹਲਕੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਿਆਣੇ ਪਤਲੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ 'ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ; ਡਰ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਹੁਣੇ ਟਾਹਣੀ ਟੁੱਟ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਧੜੰਮ ਕਰਦਾ ਥੱਲੇ ਆ ਡਿਗੂ, ਪਰ ਬਚਾਅ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਐਸੀ ਹੀ ਖੇਡ ਪਿੱਪ਼ਲ ਦੇ ਥੜ੍ਹੇ 'ਤੇ ਵੀ ਖੇਡ ਲੈਂਦੇ।

ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਥੋਂ ਸੱਪ ਵੀ ਨਿਕ਼ਲ ਆਉਂਦੇ। ਵੇ਼ਲੇ ਕੁਵੇ਼ਲੇ ਨਿਕ਼ਲੇ ਸੱਪ ਤਾਂ ਏਧਰ ਓਧਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਪਰ 'ਕੱਠ-ਵੱਠ 'ਚ ਨਿਕ਼ਲੇ ਸੱਪ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਨਪਰਚਾਵਾ ਬਣਦੇ। ਡਰ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਸੀ।

ਤਾਇਆ ਲਾਲੀ (ਲਾਲ ਚੰਦ ਵਲਦ ਨਬੀਆ) ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਸੀ; ਕਮਾਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਨਿਆਣੇ ਇਹਦੀਆਂ ਮਖੌਲੀਆ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਹੱਸਦੇ। ਇਹ ਸੱਪਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਡਰਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਨਿਆਣਿਆਂ, ਪਿੱਪ਼ਲ ਦੇ ਥੜ੍ਹੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮੋਰੀ 'ਚ ਵੜਦੇ ਸੱਪ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ 'ਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਤਾਏ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਹਦੇ ਨਾ਼ਲ ਛੇੜਖਾਨੀ ਕਰਨੀ। ਖੁੱਡ 'ਚ ਵੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੱਪ ਇਹਨੇ ਨਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ, ਨਾ ਅੰਦਰ ਵੜਨ ਦੇਣਾ। ਰਤਾ ਕੁ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲੈਣਾ। ਫਿਰ ਪੂਛ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰੀ ਜਾਣਾ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਅੰਦਰ ਜਾ ਲੈਣ ਦੇਣਾ। ਫਿਰ ਖਿੱਚ ਲੈਣਾ। ਸਾਡੇ ਭਾਣੇ ਇਹ ਤਾਏ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੱਪ ਜ਼ਹਿਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕਈ ਭਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ- ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਣ ਵਾ਼ਲੇ, ਕੁਝ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰਨ ਵਾ਼ਲੇ।

ਇਸ ਪਿੱਪ਼ਲ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਔੜਾਂ ਬਰਸਾਤਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਕਿਹਨੇ ਲਾਇਆ, ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਖੇ ਦੇ ਨਾਂ ਮੜ੍ਹ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਸੱਚ ਝੂਠ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਨ ਵਾ਼ਲਾ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, ਬਈ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਇਹਦਾ ਵੱਡਾ ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਹੀ ਲਾਇਆ ਹੋਊ।

ਇਸ ਪਿੱਪ਼ਲ ਦੇ ਐਨ ਲਹਿੰਦੇ ਨੂੰ ਜੰਡੀ ਖੜੋਤੀ ਸੀ। ਅਜੇ ਵੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਇਥੇ ਮੰਗ਼ਲ ਵੀ ਪੂਜ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬੀਬੀਆਂ-ਮਾਈਆਂ ਧਾਗੇ ਵ਼ਲ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਜੰਞ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹਰ ਵਿਆਂਦੜ ਬਰਾਤੀਆਂ ਨਾ਼ਲ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਰੁਕਦਾ; ਭੈਣਾਂ-ਬੀਬੀਆਂ ਸੁਹਾਗ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਅਟਕ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਲਾੜਾ ਮਿਆਨ 'ਚੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੱਢਦਾ, ਜੰਡੀ ਦੀ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਟਾਹਣੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਾ਼ਲ ਲਾਹੁੰਦਾ। ਫਿਰ ਵਾਜੇ ਗਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਉਚੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਜੰਞ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ। ਪਿੰਡੋਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਇਹ ਆਖ਼ਰੀ ਰਸਮ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਬੀਬੀਆਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਉਂਦੀਆਂ; ਘਰੀਂ ਆ ਕੇ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ- ਲੋਟ-ਪੋਟ ਹੁੰਦੀਆਂ; ਹੋਰ ਰਸਮਾਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਬਰਾਤੀ ਕੁੜੀ ਵਾ਼ਲਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ। ਪਿੱਪ਼ਲ ਤੇ ਜੰਡ ਨੇ ਸਭ ਜਨੇਤਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਨੇ; ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪਹਿਲੀਆਂ 'ਚ ਬਾਰਾਤਾਂ ਤੁਰ ਕੇ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ; ਫਿਰ ਗੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਟੈਂਪੂ-ਟਰਾਲੀਆਂ ਤੇ ਵੀ। ਹੁਣ ਕਾਰਾਂ ਬੱਸਾਂ, ਜੀਪਾਂ ਚੱਲ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਕਪੜੇ ਲੀੜੇ ਬਦਲ ਗਏ ਨੇ। ਰਸਮਾਂ ਵੀ ਬਦਲ ਗਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਵਾਢੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਲੋਕ ਇਹਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠਾਂ ਬੇੜ ਵੀ ਵੱਟ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਭਰੀਆਂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਹੀ ਦੇ ਬੇੜ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਸਲਵਾੜ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਕੰਮ ਨਾੜ ਜਾਂ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾ਼ਲੀ 'ਤੇ ਆ ਪਿਆ। ਕਾਹੀ, ਨਾੜ ਨੂੰ ਚਲ੍ਹੇ 'ਚ ਸੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਫਿਰ ਗਿੱਲੀ-ਗਿੱਲੀ, ਨਰਮ-ਨਰਮ ਦੀਆਂ ਬੇੜਾਂ ਵੱਟਦੇ। ਇਹ ਬੇੜ ਕੁੱਪ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵੀ ਆਉਂਦੇ। ਧਾਈਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾ਼ਲਾ ਛਾਂਵੇਂ ਬੈਠਾ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ। ਵੱਟ ਦੇਣ ਵਾ਼ਲਾ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਛਾਂਵੇਂ-ਛਾਂਵੇਂ ਹੁੰਦਾ, ਹੌ਼ਲੀ ਵੱਟ ਦਿੰਦਾ; ਜਦੋਂ ਧੁੱਪੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਫੁਰਤੀ ਨਾ਼ਲ ਵੱਟ ਦੇਣ ਲੱਗਦਾ। ਧੁੱਪ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਾਫ਼ਾ ਜਾਂ ਮੜ੍ਹਾਸਾ ਬੱਧਾ ਹੋਣਾ। ਕਈ ਧਾਈਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ਭੁਤਨੀਆਂ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਲਾਲਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ: ਧੁੱਪੇ ਖੜੋਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਧਾਈਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾ਼ਲੇ ਤੋਂ ਝਿੜਕਾਂ ਖਾਂਦਾ; ਧਾਈਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਸਿਆਣਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਮਾਲਕ; ਵੱਟ ਦੇਣ ਵਾ਼ਲਾ ਕਾਮਾ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਨਿਆਣਾ। ਪਹਿਲੀਆਂ 'ਚ ਬੇੜ ਵੀ ਲੰਮਾ ਵੱਟਦੇ ਸੀ, ਫਿਰ ਭਰੀ ਭਰੀ ਦਾ ਵੱਟਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਥੇ 'ਕੱਠ ਹੁੰਦੇ। ਵੱਢ-ਟੁੱਕ, ਮਾਰ-ਕੁੱਟ ਦੇ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਪੁਲਿਸਾਂ ਚੜ੍ਹ ਆਉਂਦੀਆ। ਵੱਡੇ ਅਫ਼ਸਰ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਸਜਦੇ। ਇਕ ਦੋ ਮੋਹਤਬਰ ਨਾ਼ਲ ਦੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਬਹਿੰਦੇ। ਬਾਕੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਪੈਰਾਂ ਭਾਰ ਥੱਲੇ ਹੀ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਥੜ੍ਹੇ 'ਤੇ ਜਾ ਬਹਿੰਦਾ। ਦੋ-ਦੋ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਇਥੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਲੋਕ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਕੀ ਬਣੂੰਗਾ। ਵਿਚੇ ਰਾਜ਼ੀਨਾਮਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾ਼ਲੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ: ਕਿਤੇ ਸੁਲਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਕਿਤੇ ਦੋਹੇ ਧਿਰਾਂ ਅੜ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਕੋਰਟਾਂ ਕਚਿਰੀਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ।

ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਪਿੱਪ਼ਲ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਦੇਖਦਾ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੰਦੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਤੰਬੂ ਲਾ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ; ਇਹਦਾ ਟੱਬਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਧਿਰਾਂ ਬੰਦੇ ਭੰਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ। ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਰੀ ਅੱਖ ਨਾ਼ਲ ਤੱਕਦੇ। ਤਕੜੇ ਦਾ ਮਿੰਨਤ ਤਰਲਾ ਕਰਦੇ; ਮਾੜੇ ਨੂੰ ਦਬਕਦੇ ਧਮਕਾਉਂਦੇ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਗੱਲ ਵੱਧ ਵੀ ਜਾਂਦੀ। ਲਗਦਾ ਕਿਸੇ ਜਾਨ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਪਰ ਬਚਾਅ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਬਚ-ਬਚਾਈ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ, ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ? ਪਿੱਪ਼ਲ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿੱਡੋਂ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੋਣਾ, ਕਿ ਮੇਰੇ ਆਪਣਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਮੇਲੇ ਮੁਸਾਹਿਬੇ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਕੋਈ ਗਾਉਣ ਵਾ਼ਲਾ ਵੀ ਇਥੇ ਆਉਂਦਾ। ਇਕ ਦੋ ਕੁ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਜੱਗਾ ਵੀ ਆਇਆ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਉਹਦਾ ਆਪਣਾ ਤਰੀਕਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗਰੁੱਪ ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਕਲਾਕਾਰ ਵੀ ਹੁੰਦੀ; ਇਕ ਅੱਧਾ ਸਿਖਾਂਦਰੂ ਵੀ ਤੇ ਨਾ਼ਲ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਵੀ- ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਵਗਦਾ; ਨਾ਼ਲੇ ਚੁਟਕਲੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ, ਨਾ਼ਲੇ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਜੱਗਾ ਵਿਚੇ ਢੋਲਕੀ ਵਾ਼ਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਗਾਉਣ ਲਾ ਦਿੰਦਾ; ਇਉਂ ਆਪ ਸਾਹ ਵੀ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਅਗਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿ਼ਲ ਗਿਆ।

ਪਿੱਪ਼ਲ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਹੁਣ ਇਹਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨ੍ਹੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨਾਮਾ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਬਿੱਜ ਪੈ ਗਈ। ਰੋਬ੍ਹ 'ਚ ਰਤਾ ਕੁ ਕਸਰ ਪੈ ਗਈ। ਸਕੂਲ ਵਾ਼ਲਿਆਂ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋਰ ਕੰਧਾਂ-ਕੰਧੋ਼ਲੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਪਿੰਡ ਤੇ ਪਿੱਪਲ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਹੀਂ ਵਸੇ ਹੋਏ ਹੈਨ। ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਏ; ਸਾਡਾ ਪਿੱਪ਼ਲ ਖੜ੍ਹਾ ਵਰਤਦੀ ਲੀਲਾ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

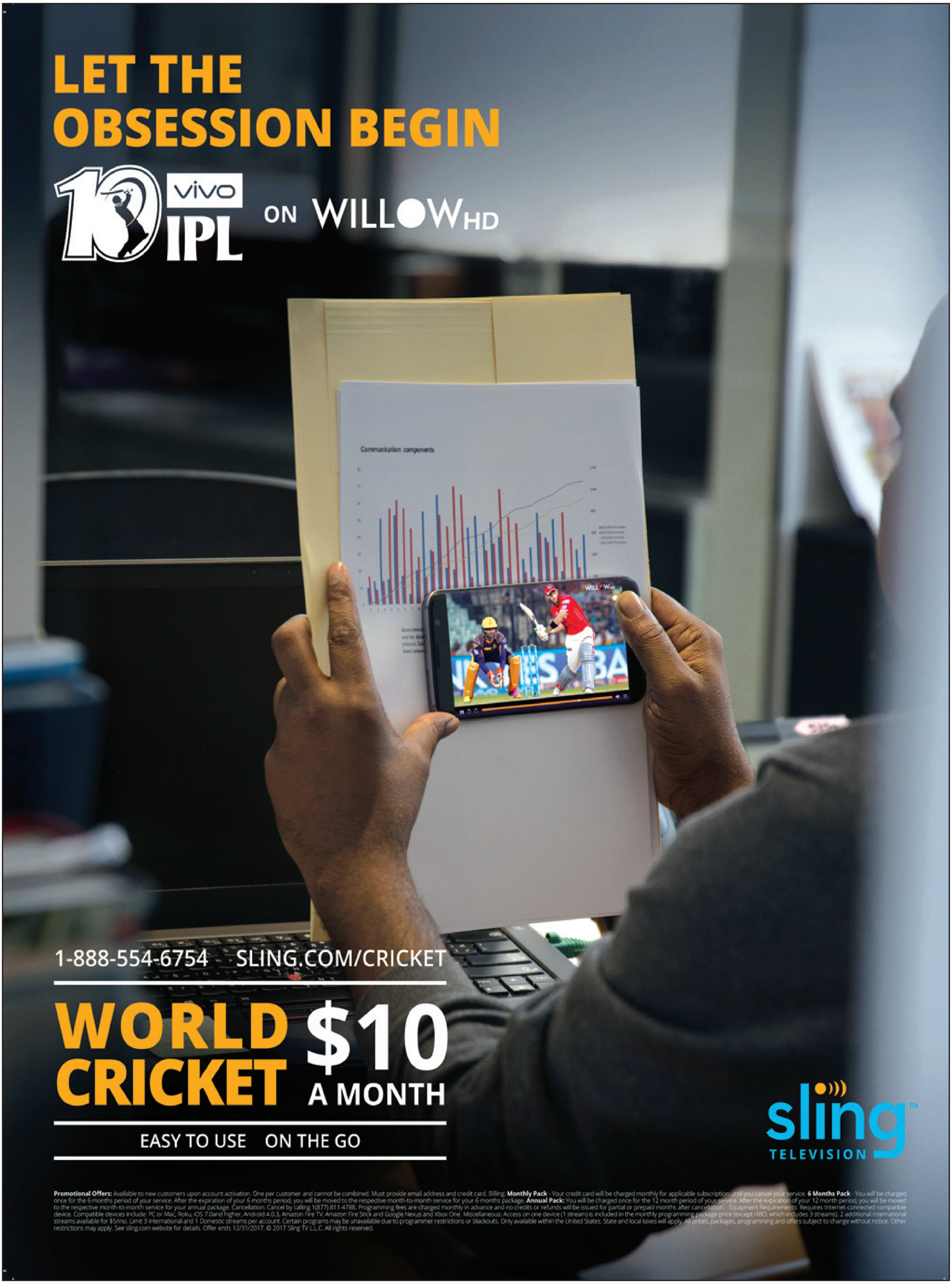

LET THE
OBSESSION BEGIN
10
vivo
IPL
ON WILLOW HD
1-888-554-6754 SLING.COM/CRICKET
WORLD CRICKET
$10
A MONTH
EASY TO USE ON THE GO
sling
TELEVISION
Promotional Offers: Available to new customers upon account activation. One per customer and cannot be combined. Must provide email address and credit card. Billing: Monthly Pack - Your credit card will be charged monthly for applicable subscription until you cancel your service. 6 Months Pack - You will be charged once for the 6 months period of your service. After the expiration of your 6 months period, you will be moved to the respective month-to-month service for your 6 months package. Annual Pack: You will be charged once for the 12 month period of your service. After the expiration of your 12 month period, you will be moved to the respective month-to-month service for your annual package. Cancellation: Cancel by calling 1(877) 811-4788. Programming fees are charged monthly in advance and no credits or refunds will be issued for partial or prepaid months after cancellation. Equipment Requirements: Requires Internet-connected compatible device. Compatible devices include: PC or Mac, Roku, iOS 7.0and higher, Android 4.0.3, Amazon Fire TV, Amazon Fire Stick and Google Nexus and Xbox One. Miscellaneous: Access on one device (1 stream) is included in the monthly programming package price (except HBO, which includes 3 streams). 2 additional International streams available for $5/mo. Limit 3 International and 1 Domestic streams per account. Certain programs may be unavailable due to programmer restrictions or blackouts. Only available within the United States. State and local taxes will apply. All prices, packages, programming and offers subject to change without notice. Other restrictions may apply. See sling.com website for details. Offer ends 12/31/2017. © 2017 Sling TV L.L.C. All rights reserved.